

TUOMIO

YMPÄRISTÖARVIOINTI

Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että laadittu ympäristövaikutusten arviointiselostus täyttää ympäristökaaren luvun 6 vaatimukset.

Ympäristöarviointi voidaan siten saattaa ympäristökaaren 6 luvun 43 § mukaisesti päätökseen.

LUVAT JNE.

Lupa

Maa- ja ympäristötuomioistuim hylkää vaatimukset hakemuksen hylkäämisestä ja myöntää Talga AB:lle luvan, tuomion liitteessä 1 mainitulla toimialalla.

1. kaivostoimintaan (ympäristölle vaarallinen toiminta) Nunasvaara Södrassa Kiirunan kunnassa mukaan luettuna
 - a) grafiittimalmin louhinta ja rikastaminen 120 000 tonniin asti vuodessa,
1. Sivukiven, rikastushiekan ja lietteen varastointi (jäteluokka 01 01 02 sekä 01 04 99 ja 01 03 06) yhdistettyyn hiekka ja sivukivivarastoon noin 4 500 000 tonnia sivukiveä, 1 000 000 tonnia rikastushiekkaa ja 5 000 tonnia lietettä,
 - b) louhittujen avolouhosten täyttö sivukivellä, rikastushiekillä ja lietteellä,
 - c) laitosten rakentaminen ja käyttö sekä muiden suunnitellun toiminnan edellyttämien toimenpiteiden toteuttaminen.
2. vesitoimintaan sisältäen
 - a) avolouhoksiin vuotavan veden poisjohtaminen sekä sitä varten tarvittavien laitteiden rakentaminen ja ylläpito,
 - b) sedimentointi- ja selkeytysaltaiden rakentaminen,
 - c) yhteensä 4 500 m³ pintaveden poisjohtaminen Hosiojärvestä, sekä sitä varten tarvittavien laitteiden rakentaminen ja ylläpito, pintavesialueen täyttäminen yhdistettyjen hiekka- ja sivukivivarastojen rakentamiseksi, sekä
 - d) ojien rakentaminen toiminnan vedenkäsittelyä varten .

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:4

INKOM: 2023-05-09
MÅLN: M 1573-20
AKTBIL: 498

Natura 2000

Maa- ja ympäristötuomioistuin myöntää Talga AB:lle luvan ympäristökaaren 7. luvun 28 a §:n mukaisesti, että luvassa muutoin sallituissa puitteissa, harjoittaa toimintaa, joilla voi olla merkittävä vaikutus Natura 2000-alueen Tornion ja Kalixin jokijärjestelmään (SE0820430).

Luvan aikarajoitus

Nyt annettu lupa on voimassa enintään 18. toukokuuta 2070 asti.

Lajien suojelua koskeva poikkeuslupa

Talga AB:lle myönnetään poikkeuslupa riidenliekoa, katinliekoa ja keltaliekoa koskevasta lajinsuojeluasetuksen 9 §:n kiellosta.

Ehdot

Yleinen ehto

1. Toimintaa on harjoitettava, laitokset muotoiltava ja työt suoritettava pääasiassa siten, kuin yhtiö on ilmoittanut hakemusasiakirjoissa ja muuten ilmoittanut ja sitoutunut jutussa, ellei tässä tuomiossa toisin säädetä.

Räjäytykset

2. Avolouhoksissa saa räjähetyksiä suorittaa vain arkisin päiväsaikaan klo 7.00-18.00 välisenä aikana etukäteen ilmoitetun ajankohdan mukaisesti ja selvästi kuuluvan varoitusäänimerkin jälkeen. Lähellä asuvia on, mikäli he sitä toivovat, informoitava räjähetyksajoista.

3. Avolouhoksissa räjäytykset on suoritettava siten, että tärinä lähimmissä asunnoissa minimoidaan. Avolouhoksissa räjäytyksistä aiheutuva tärinä ei saa johtaa suurempaan pystysuuntaiseen värähtelynopeuteen asuinrakennusten kantavassa rakenteessa kuten sokkelissa tai perusanturassa kuin 5 mm/s enemmässä kuin 5 % räjäytyksistä kalenterivuoden aikana, eikä koskaan ylittää 7 mm/s.

Maaperän tärinä on tarkistettava jokaisessa räjäytystilanteessa mittaamalla läheisessä asuinrakennuksessa. Mittaus on tehtävä SS 4604866.2011:n mukaisesti.

4. Avolouhoksissa tapahtuneista räjäytyksistä johtuvat ilmanpaineaallot eivät saa ylittää 100 pascalin vapaakenttäarvoa asunnoissa enemmässä kuin 5 %:ssa räjäytyksistä kalenterivuoden aikana eivätkä saa koskaan ylittää 200 pascalia. Ilmanpaineaaltojen tarkistus on suoritettava jokaisessa räjäytyksessä mittaamalla läheisessä asuinrakennuksessa. Mittaus on tehtävä SS 02 52 10:n mukaisesti.

Melu

5. Melu muista rakennustöistä kuin erittäin meluisista rakennustöistä (kuten poraus, kivenhakkaus ja paalutus) eivät saa aiheuttaa asunnoissa korkeampaa ekvivalenttia melutasoa kuin:

Pyhätön maanantai – perjantai (päivällä)	klo 07.00-19.00	60 dBA
Pyhätön maanantai – perjantai (illalla)	klo 19.00-22.00	50 dBA
Lauantai, sunnuntai ja pyhäpäivä (päivällä)	klo 07.00-19.00	50 dBA
Lauantai, sunnuntai ja pyhäpäivä (illalla)	klo 19.00-22.00	45 dBA
Yöllä	klo 22.00-07.00	45 dBA

Erityisen meluisia rakennustöitä saa tehdä vain arkisin klo 07.00-19.00.

6. Toiminnasta syntyvä melu ei saa aiheuttaa asunnoissa korkeampaa ekvivalenttia melutasoa kuin:

Pyhätön maanantai – perjantai (päivällä)	klo 06.00-18.00	50 dBA
Yöllä	klo 22.00-06.00	40 dBA
Muina aikoina		45 dBA

Työtehtäviä, jotka tyypillisesti voivat aiheuttaa yli 55 dBA:n hetkellisen melutason asunnoissa, ei saa suorittaa yöllä.

Valvonta on suoritettava immissiomittauksilla tai lähikenttämittauksilla ja laskelmilla. Ensimmäinen tarkastus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa kaikkien melua mahdollisesti aiheuttavien toimintojen käyttöönotosta. Tämän jälkeen suoritetaan tarkastus heti kun toiminnassa tapahtuu muutoksia, jotka voivat johtaa melutason nousuun, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Kemikaalit ja vaaralliset jätteet

7. Kemikaalien ja nestemäisten vaarallisten jätteiden varastointi saa tapahtua vain pengerrytyillä ja tiheillä pinnoilla, jotka on varustettu sadesuojalla. Pengerrykseen tulee mahtua suurimman varastosäiliön tilavuus sekä 10 % muiden säiliöiden kokonaistilavuudesta. Varastointi on suojattava törmäyksiltä. Roiskeet ja vuodot on kerättävä ja hävitettävä välittömästi.

Pölyäminen

8. On ryhdyttävä toimenpiteisiin ihmisten terveydelle ja ympäristölle mahdollisesti haitallisen pölyn leviämisen rajoittamiseksi.

Poronhoito

9. Yhtiön on neuvoteltava vuosittain Talman saamelaiskylän ja Gabnan saamelaiskylän kanssa minimoidakseen toiminnan negatiiviset vaikutukset poronhoitoon. Yhtiön on ympäristöraportissa ilmoitettava, että vuoden aikana on järjestetty neuvonpito.

10. Yhtiö ei saa 1. joulukuuta ja 31. toukokuuta välisenä aikana suorittaa avolouhoksissa tapahtuvaa räjäytystä tai tuotantoon tarkoitettua porausta, louhitun malmin primäärimurskausta eikä malmin tai sivukiven kuljetusta avolouhoksista.

Päästöt veteen

11. Pilssivesi, kosketusvesi ja mahdollisesti saastunut vesi on puhdistettava ennen kuin se voidaan päästää Hosiojärveen (avolouhosten pilssivesi, valuma teollisuusalueelta, malmivarastosta sekä ei lopullisesti peitetyistä hiekka- ja sivukivivarastosta, suotovesi hiekka- ja sivukivivarastosta, vesi lietesoluista ja prosessivesi rikastamosta).

Rakentaminen

12. Ojien, pumppukuoppien, altaiden ja muiden laitosten osien, joissa käsitellään puhdistettavaksi tarkoitettua vettä, on oltava tiiviitä. Tulospöyrustukset on toimitettava valvontaviranomaiselle yhdessä valvontaviranomaisen kanssa määrättyinä ajankohtana.
13. Maanpoistomassat, kuten moreeni ja turve sekä sellaiset massat, jotka muuten kaivetaan pois toiminnassa, on käytettävä toimintaan tai varastoitava siinä määrin, kun niitä tarvitaan toiminnan jälkikäsittelyyn ja ne on käytettävä tähän tarkoitukseen. Yhtiön on tilitettava valvontaviranomaiselle suunniteltu moreenivaraston muotoilu ennen kuin sellaisen rakentaminen aloitetaan ja sen jälkeen ilmoitettava valvontaviranomaiselle vuosittain varastoidun ja kulutetun moreenimäärän saldo.
14. Hiekka- ja sivukivivarasto on, lukuun ottamatta osia sivukivipenkereestä, rakennettava vuorauksesta koostuvalla perustuksella, joka yhdistyy keräysojaan. Viemärintijärjestelmät on rakennettava vuorauksen alle ja yläpuolelle siten, että vastaavat kuivatusvedet pidätetään erillään. Hiekka- ja sivukivivaraston rakentaminen tapahtuu vaiheittain.

Valmiiden rakennuskohteiden tarkastus (kokonaan ja vaiheittain) on suoritettava

riippumattoman tarkastajan toimesta, jonka yhtiö valitsee yhdessä valvontaviranomaisen kanssa. Tarkastusraportit ja tulospirustukset on toimitettava valvontaviranomaiselle ajankohtana, joka määrätään yhdessä valvontaviranomaisen kanssa.

Jälkikäsittely

15. Hiekka- ja sivukivivarasto on peitettävä laadukkaalla peitteellä. Peittäminen on aloitettava vuoden sisällä siitä, kun yläpinta, tai sen osa, on täytetty lopulliseen muotoonsa.
16. Pohjaveden tasapainotason yläpuolella olevien avolouhosten täyte on katettava hyväksytyllä peitteellä. Peittäminen on aloitettava vuoden sisällä siitä, kun avolouhoksen täyttäminen on saatettu päätökseen.
17. Hyväksytty peite on muotoiltava ja toteutettava siten, että varmistetaan, että hapenkuljetusnopeus normaalivuonna on enintään $0,5 \text{ mol/m}^2$ vuodessa. Katteeseen on suunniteltava $0,5$ metrin paksuinen tiiviskerros moreenia, johon on sekoitettu bentoniittia, 2 m paksu moreeninen suojakerros ja $0,1$ metrin paksuinen kasvikerros, joka kasvitetaan, tai muu rakenne, joka antaa vastaavan hapenkuljetusnopeuden.
18. Kuvaus lopullisesta jälkikäsittelystä on toimitettava valvontaviranomaiselle viimeistään vuotta ennen toiminnan suunniteltua lopettamista.

Ekologinen kompensointi

19. Yhtiön on toteutettava toimenpiteitä toiminnan aiheuttamien luonnonarvojen menetyksen korvaamiseksi. Korvaavien toimenpiteiden on edustettava vähintään 115 :tä prosenttia vaikutusarvosta, laskettuna CLImB:n tai vastaavan laskentamallin mukaisesti. Korvausalueen tulee sijaita Kiirunan kunnassa tai toissijaisesti Norrbottenin läänissä. Korvaussuunnitelma

laaditaan yhdessä valvontaviranomaisen kanssa ja se on toimitettava valvontaviranomaiselle viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun lupa on saanut lain voiman ja se on otettu käyttöön tai myöhemmin, jos valvontaviranomainen sen sallii. Valvontaviranomainen voi sitten päättää korvaavista toimenpiteistä.

Lajisuoja

20. Toiminta-alueella ei saa suorittaa hakkuuta 1. päivän toukokuuta ja 31. päivän heinäkuuta välisenä aikana.

Taloudellinen vakuus

21. Yhtiön on annettava taloudellinen vakuus ennallistamistoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvista kustannuksista, joita toiminta voi aiheuttaa seuraavasti:

- a) Perusvakuudeksi asetetaan 140 miljoonaa (140 000 000) kruunua. Vakuus on toimitettava maa- ja ympäristöoikeuden tarkistettavaksi viimeistään kolmen kuukauden kuluttua lainvoiman saaneesta lupatuomiosta.
- b) Vakuus hiekka- ja sivukivivaraston jälkikäsittelyä varten asetetaan vaiheittain niin, että se käsittää lopullisesti yhteensä 85 miljoonaa (85 000 000) kruunua seuraavasti
 - 30 miljoonan (30 000 000) kruunun vakuus annetaan maa- ja ympäristötuomioistuimelle harkittavaksi viimeistään kahden vuoden kuluttua luvan käyttöön ottamisesta,
 - 25 miljoonan (25 000 000) kruunun vakuus annetaan maa- ja ympäristötuomioistuimelle harkittavaksi viimeistään viisi vuotta sen jälkeen, kun lupa on otettu käyttöön, ja
 - 30 miljoonan (30 000 000) kruunun vakuus on annettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle harkittavaksi viimeistään seitsemän vuotta sen jälkeen, kun lupa on otettu käyttöön.

Kun kohdassa a) tarkoitettu perusvakuus on asetettava, on summan korotus laskettava kuluttajahintaindeksin avulla. Kun kohdassa b) tarkoitettu vaiheittainen vakuus on asetettava, sekä perusvakuus että monivaiheisen määrän/ien korotus on laskettava kuluttajahintaindeksin avulla. Tammikuu 2020

on peruskuukausi ja korotus tehdään sen viimeisimmän kuluttajahintaindeksin perusteella, joka on voimassa sinä päivänä, jona vakuus annetaan tuomioistuimelle.

Valvonta

22. Yhtiön on kehitettävä erityinen valvontaohjelma ehtoja 15-17 varten, varmistamalla ja dokumentoimalla, että peite täyttää ehdon 17 vaatimukset. Valvontaohjelma ja asiaankuuluvat tulospöirustukset on toimitettava valvontaviranomaiselle ennen peittämisen aloittamista.
23. Suunniteltujen laitosten rakentamisvaihetta varten on laadittava omavalvontaohjelma ja se on tilitettävä valvontaviranomaiselle vähintään kuukautta ennen rakennustöiden suunniteltua aloittamista. Valvontaohjelmassa on ilmoitettava mittausmenetelmät, mittaustiheys ja arviointimenetelmä.
24. Toiminnan omavalvontaohjelma on tilitettävä valvontaviranomaiselle viimeistään kolme kuukautta ennen kaivostoiminnan aloittamista. Valvontaohjelmassa on ilmoitettava mittausmenetelmät, mittaustiheys ja arviointimenetelmä

Lykätyt kysymykset

Lykätyt kysymykset

Maa- ja ympäristötuomioistuin lykkää päätöstä lopullisista ehdoista, joita sovelletaan

1. toiminnasta aiheutuviin kuparin, nikkelin, sinkin, lyijyn, kadmiumin, uraanin, nitraattitypen, arsenikin, kromin, fosforin, elohopean, sulfaatin ja suspendoituneiden kiintoaineiden päästöihin veteen
2. ilmaan joutuviin pölypäästöihin.

Selvityssäännöt

Koejakson aikana Talga AB:n on suoritettava seuraavat tutkimukset:

Päästöt veteen

- NI Yhtiön on tutkittava tekniset, ympäristöön liittyvät ja taloudelliset edellytykset kuparin, nikkelin, sinkin, lyijyn, kadmiumin, uraanin, nitraattitypen, arseenin, kromin ja kokonaisfosforin

elohopean, sulfaatin ja suspendoituneiden kiinteiden aineiden päästöjen rajoittamiseksi. Yhtiön on edelleen mitattava myös selkeytsaltaasta tulevan virtaaman suuruus.

Selvitysten tulokset ja ehdotukset lopullisiksi ehdoiksi on toimitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään kahden vuoden kuluttua rikastamon käyttöönotosta.

Päästöt ilmaan

- U2 Yhtiön on seurattava ja valvottava toiminnasta aiheutuvaa pölylaskeumaa. Seurantaan on sisällytettävä näytteenottoaikat toiminta-alueen rajoilla, vaikutuspisteet pääasiassa vallitsevassa tuulen suunnassa ja vertailupisteet. Tulosten valossa yhtiön on selvitettävä tarkemmin toteutettujen varotoimien vaikutuksia toiminnan aiheuttaman pölyämisen rajoittamiseksi vaikutuspisteissä ja mitä lisätoimia voidaan toteuttaa pölyn kerrostumisen rajoittamiseksi tällaisissa kohdissa enintään 500 g/100 m²/30 päivää.

Selvityksen tulokset ehdotuksineen lopullisista ehdoista on toimitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään neljän vuoden kuluttua luvan käyttöön ottamisesta

Väliaikaiset määräykset

Päästöt veteen

Selvitysajanjakson aikana ja kunnes toisin päätetään, sovelletaan seuraavia väliaikaisia määräyksiä.

- (P1) Hosiojärvelle johdettavan puhdistetun ylijäämäveden pitoisuudet eivät saa ylittää seuraavia arvoja, kunnes toisin määrätään. pH:n arvon on oltava välillä 6,5–7,5 90 prosentissa mittauksista ja alueella 6,0-8,0 jokaisessa mittauksessa.

Parametri	Kuukausikeskiarvo	Maksimiarvo
Kupari, Cu ($\mu\text{g/l}$)	14	
Nikkeli, Ni ($\mu\text{g/l}$)	4,0	60
Sinkki, Zn ($\mu\text{g/l}$)	30	
Lyijy, Pb ($\mu\text{g/l}$)	2,0	26
Kadmium, Cd ($\mu\text{g/l}$)	0,05	2,8
Uraani, U ($\mu\text{g/l}$)	0,05	16
Nitraatti-typpe, $\text{NO}_3\text{-N}$ ($\mu\text{g/l}$)	1 200	20 000
Arsenikki, As ($\mu\text{g/l}$)	1,0	14
Kromi, Cr ($\mu\text{g/l}$)	1,0	
Kokonaisfosfori, Tot-P ($\mu\text{g/l}$)	20	
Elohopea, Hg ($\mu\text{g/l}$)		0,13
Sulfaatti, SO_4 (mg/l)	1 200	
Suspendoituneet kiinteät aineet(mg/l)	10	15

Metalleilla tarkoitetaan liuenneita pitoisuuksia (suodatetut näytteet $0,45 \mu\text{m}$).

Kuukausikeskiarvoa on noudatettava vähintään 10 kuukautena 12:sta kalenterivuoden aikana. Maksimiarvoja on noudatettava joka mittauksessa. Tarkkailua on tehtävä viikoittain niiden jaksojen aikana, joina päästöjä esiintyy.

Delegointi

Maa- ja ympäristötuomioistuim siirtää ympäristökaaren 22 luvun 25 §:n kolmannen kappaleen nojalla valvontaviranomaiselle valtuudet ilmoittaa mahdollisista lisäehdoista, jotka saattavat olla tarpeen koskien

D1 Korvaavia toimenpiteitä (ehto 19).

KÄYNNISTYSAIKA JNE.

Käynnistysaika ja työaika

Tuomiossa sallittu ympäristölle vaarallinen toiminta on täytynyt panna käyntiin kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun tämä tuomio on tullut lainvoimaiseksi, muussa tapauksessa lupa raukeaa siltä osin. Tämän tuomion luvan kattamat vesitoimintaan liittyvät työt

on pantava täytäntöön kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi tältä osin. Muussa tapauksessa lupa raukeaa siltä osin.

Odottamattomat vahingot

Jos luvassa tarkoitettu vesitoiminta aiheuttaa vahinkoja, joita maa- ja ympäristötuomioistuin ei ole ennakoanut, vahingon kärsinyt voi esittää korvausvaatimuksen. Tällainen vaatimus on esitettävä tuomioistuimelle viimeistään viiden vuoden kuluttua edellä mainitun työajan päättymisestä.

Täytäntöönpanomääräys

Maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää Talga AB:n vaatimuksen luvan välittömästä käyttöön ottamisesta, vaikka tuomio ei olisi saanut lainvoimaa.

ILMOITUSVELVOLLISUUS

1. Talga AB:n on viipymättä ilmoitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle ja valvontaviranomaiselle kirjallisesti, kun lupa otetaan käyttöön.
2. Talga AB:n on ilmoitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viipymättä kirjallisesti, kun rikastamo on otettu käyttöön.

KUSTANNUKSET

Harkintamaksu

Maa- ja ympäristötuomioistuin ei muuta sitä, mitä 3. kesäkuuta 2020 on päätetty jutun harkintamaksusta.

Oikeudenkäyntikulut

Maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää Gabnan saamelaiskylän ja Talman saamelaiskylän vaatimukset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

EPÄÄMINEN

Maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää Erika Bjurholtin, Per-Erik Bjurholtin, Peter Pettersonin, Jan Johanssonin, Anette Johanssonin ja Eric Johanssonin korvausvaatimukset haetun kaivostoiminnan johdosta.

MUUT VAATIMUKSET

Maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää kaikki muut asiassa esitetyt vaatimukset, joita ei ole nimenomaisesti mainittu edellä.

- Dieselin ja muiden polttoaineiden säiliöt pengerretään.
- Toiminnan päätyttyä avolouhosten ympärille rakennetaan maapenkereitä sinne, missä voi olla putoamisvaara.
- Hiekka- ja sivukivivarasto sekä selkeytysallas suojataan eroosiolta ja roudalta.
- Keruuojien ulkopuolelle suunnitellaan leikkuuojia rajoittamaan (puhtaan) veden virtausta ympäristöstä vedenpuhdistukseen. Leikkuuojat sovitetaan ohjaamaan vettä ympäristöön.
- Toiminnassa käytettävät ajoneuvot varustetaan sammuttimilla.
- Ajoneuvojen ja liikkuvan kaluston huolto sisältää palontorjuntalaitteet.
- Erityisiin räjähdysparametreihin perustuva räjäytyssuojavyöhyke perustetaan.
- Laaditaan järjestelmä, jolla yleisöä varoitetaan räjäytyksistä.
- Räjäytykset tehdään vain ennalta määrättyinä aikoina.
- Käytetään rutiineja, joilla minimoidaan kivenheitot räjäytyksen aikana.

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:4

INKOM: 2023-05-09
MÅLNR: M 1573-20
AKTBIL: 499

Vaikutukset pohja- ja pintavesiin

Toiminnassa ei käytetä ksantaatteja.

Luonnonympäristö ja suojellut lajit

- Maamassat säästetään varastoihin käytettäväksi kasvillisuuden palauttamiseen jälkikasittelyvaiheessa.
- Hakatun metsämaan lahoppuuta levitetään viereisille metsäalueille puussa elävien lajien hyödyksi.

Kulttuuriympäristö

Kaksi tunnistettua muinaisjäännettä suojellaan.

- Jos suunnitellun työn aikana löytyy muinaisjäänneksiä, joita ei ole aiemmin tunnettu, työ keskeytetään siltä osin kuin se koskee löydettyjä muinaisjäänneksiä. Talga ilmoittaa löydöstä välittömästi lääninhallitukselle. Talga neuvottelee saamelaisyhteisöjen kanssa asianmukaisista toimenpiteistä saamelaiskulttuuriin kohdistuvien vaikutusten välttämiseksi ja lieventämiseksi.

TUOMIOPERUSTEET

JOHDANTO

Talgan hakemus sisältää luvan harjoittaa kaivostoimintaa osassa kansallista etua olevaa grafiittiesiintymää Nunasvaarassa, malmiota Nunasvaara Södrassa, sisältäen enintään 120 000 tonnin avolouhinnan grafiittimalmia vuodessa. Hakemukseen sisältyy myös luvat rakentaa ja käyttää laitoksia sekä muuten ryhtyä toiminnan kannalta tarpeellisiin toimenpiteisiin, mukaan lukien lupa sivukiven, rikastushiekan ja lietteen varastointiin,

sekä louhittujen avolouhosten täyttämiseen. Harkinta koskee myös vesitoimintaa, johon sisältyy muun muassa avolouhoksiin vuotavien vesien poisto ja pintaveden pois johtaminen Hosiojärvestä. Talga on myös hakenut ns. Natura 2000-lupaa ja varannut poikkeusluvan lajisuoja-asetuksesta.

Hakemusta on täydennetty jutun käsittelyn aikana. Lisäksi maa- ja ympäristötuomioistuim on käsittelyn aikana todennut, että juttuun sovelletaan rajajokisopimusta, jonka jälkeen yhtiö, on yhdessä luonnonsuojeluviraston kanssa käynnistänyt Espoon sopimuksen mukaisen neuvonpidon. Jutussa on ilmennyt eturistiriitoja haetun toiminnan kanssa. Lääninhallitus ja saamelaiskäräjät ovat ne Ruotsin viranomaiset, jotka ovat olleet jutussa aktiivisia kuulutuksen jälkeen. Lääninhallitus on hyväksynyt hakemuksen, mutta sillä on ollut mielipiteitä ehtojen määräämisestä. Saamelaiskäräjät, kolme saamelaiskylää, jotka ovat ajaneet kannetta jutussa, ja luonnonsuojeluyhdistys ovat vastustaneet luvan myöntämistä haetulle toiminnalle. Yksityishenkilöt ovat ilmaisseet huolensa haetun toiminnan vaikutuksista toiminnan aikana ja toiminnan päätyttyä, myös pitkällä aikavälillä. Ympäristöministeriö ja suomalaiset tahot ovat pääosin katsooneet, että jutun aineisto on puutteellista koskien rajan ylittäviä ympäristövaikutuksia, joita toiminta voi aiheuttaa Suomeen ja ovat esittäneet mielipiteitä haetun toiminnan mahdollisista seurauksista.

Maa- ja ympäristötuomioistuim ottaa aluksi kantaa siihen, voidaanko erityinen ympäristöarviointi saattaa päätökseen ja ympäristövaikutusten arviointiselostus hyväksyä. Tähän sisältyvät toteutetun neuvonpidon, hakemuksen laajuuden ja rajaamisen sekä harkinta-aineiston puutteista esitettyjen huomautusten arviointi. Tämän jälkeen tuomioistuim ottaa kantaa haetun toiminnan luvallisuuteen.

YMPÄRISTÖARVIOINTI

Neuvonpito-prosessi ennen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimista

Tuomioistuim voi todeta, että ympäristövaikutusten arviointiselostus sisältää selvityksen neuvonpidoista ennen sen laatimista ja mitä niissä on tullut esille. Toimitetun neuvonpitoaineiston perusteella

tuomioistuin arvioi, että neuvonpidolla saadaan katsoa olleen se sisältö ja suuntaus, jotka vaaditaan ympäristökaaren ja ympäristöarviointiasetuksen (2017:966) säännöissä. Neuvonpidon rajaamisen ja muodon osalta tuomioistuin katsoo, että ennen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimista järjestetty neuvonpito täyttää olemassa olevat vaatimukset. Ennen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimista toteutetussa neuvonpidossa ei näin ollen ole puutteita, jotka estäisivät hakemuksen asiasisällön harkinnan.

Rajat ylittävä neuvonpito

Kansainväliset sopimukset

Ympäristökaaren soveltamisalue rajoittuu pääasiassa Ruotsin alueelle oikeudellisten peruseriaatteiden mukaisesti. Eräisiin ympäristölle vaarallisiin toimintoihin ja vesitoimintoihin sovelletaan erityissäännöksiä (ympäristökaaren 1 luvun 4. §). Toimintaan, jolla voi olla rajojen yli ulottuvia vaikutuksia Suomessa, voidaan soveltaa rajajokisopimusta.

Rajajokisopimus rajoittuu tiettyyn maantieteelliseen alueeseen (1. artikla). Sitä sovelletaan tiettyjen vesistöjen ja järvien valuma-alueisiin sekä tiettyihin rannikkovesiin. Nämä muodostavat suomalais-ruotsalaisen valuma-alueen (vesipiirin). Vesipiirissä harjoitettavaan toimintaan tai toimenpiteisiin, jotka voivat aiheuttaa rajojen yli ulottuvia vaikutuksia vesien tilaan tai käyttöön, sovelletaan rajajokisopimuksen määräyksiä. Myös muut kuin vesien tilaan tai käyttöön liittyvät rajat ylittävät vaikutukset on käsiteltävä samassa järjestyksessä (artikla 15). Kun rajajokisopimusta sovelletaan ja tuomioistuin harkitsee toiminnan luvallisuutta tai lupaa, vaikutukset, joita toiminta tai toimenpide aiheuttaa tai voi aiheuttaa toisen osapuolen alueella, otetaan huomioon samalla tavalla kuin vastaavat vaikutukset omassa maassa (artikla 16.1) Yhdenvertaista kohtelua edellytetään myös siltä osin kun on kyse oikeudesta olla asianomistaja ja ajaa kannetta tai tulla kuulluksi asiassa (artikla 16).

Rajajokisopimuksessa on määräyksiä myös yleisen edun valvonnasta (artikla 17) ja lupa-asioista tiedottamisesta (artikla 18)

ja tarkoittaa, että kyseisen maan on nimettävä valvontaviranomainen, joka on velvollinen valvomaan yleistä etua 15 artiklassa tarkoitettuun toimintaan liittyvissä asioissa tuomioistuimessa. Valvontaviranomaisella on esimerkiksi oikeus pyytää lisäselvitystä, tulla kuulluksi, nostaa kanne tai valittaa toisen osapuolen tuomioistuimeen samalla tavalla kuin toisen valtion viranomaisella olisi vastaavassa tapauksessa. Tuomioistuimen on ilmoitettava toisen maan valvontaviranomaiselle 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tapauksien syntymisestä. Valvontaviranomainen vastaa hakemuksen ja haasteen kuulutuksesta ja tiedoksiannosta omassa maassaan. Kuten edellä on esitetty, Suomen valvontaviranomainen on ELY-keskus.

Rajajokisopimuksen erityismääräysten lisäksi on olemassa useita kansainvälisiä ympäristösopimuksia ja kansainvälisiä sopimuksia. Rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta ja sen sisältöä koskevista vaatimuksista on määräykset Espoon sopimuksessa. Espoon sopimus velvoittaa tiedottamaan asiasta muille maille, jotka todennäköisesti altistuvat merkittävillä rajat ylittävillä haitallisilla ympäristövaikutuksilla. EU on allekirjoittanut ja ratifioinut yleissopimuksen, ja YVA-direktiivillä¹ säännellään myös valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. On velvollisuus ilmoittaa muille maille hankkeista, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia toisessa jäsenvaltiossa tai jos jäsenvaltio, johon todennäköisesti kohdistuu merkittävä vaikutus, sitä pyytää (YVA-direktiivin 7 artikla). Ruotsin lainsäädännössä velvollisuus tiedottaa rajat ylittävästä neuvonpidosta muille valtioille on pantu täytäntöön ympäristökaaren 6 luvun 33 ja 34 §:ssä ja ympäristöharkinta-asetuksen 21–25 §:ssä. Ympäristökaaren 6 luvun 33 §:ssä oleva säännös neuvonpidosta muiden maiden kanssa tarkoittaa, että Ruotsin kansallinen lainsäädäntö edellyttää neuvonpitoa kaikkien niiden maiden kanssa, jotka voivat altistua merkittävillä ympäristövaikutuksilla Ruotsissa tapahtuvan toiminnan vuoksi ja ovat valmistelutyön mukaan lisänä EU:n ja Espoon yleissopimuksen vaatimuksille (Prop. 1997/98:45, osa I, s. 287).

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden vaikutusten arvioinnista ympäristöön sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2014/52/EU.

Säännös ei myöskään rajoitu pelkästään ympäristövaikutusten arviointia koskevaan neuvonpitoon, vaan se kattaa myös lupahakemusta koskevan neuvonpidon.

Ruotsissa luonnonsuojeluvirasto on sekä Espoon yleissopimuksen että YVA-direktiivin mukaisten neuvonpitojen toimivaltainen viranomainen. Kun neuvonpito tapahtuu toisen valtion kanssa, Ruotsin luonnonsuojeluviraston on sovittava kyseisen maan toimivaltaisen viranomaisen kanssa siitä, miten neuvonpito toteutetaan siten, että viranomaisille ja yleisölle, joita asia todennäköisesti koskee, annetaan mahdollisuus esittää huomautuksensa kohtuullisessa ajassa, jonka on oltava vähintään 30 päivää (ympäristökaaren 6 luvun 33 § ja ympäristöarviointiasetuksen 21 ja 23 §§). Luonnonsuojeluviraston on lisäksi toimitettava ja vastaanotettava ilmoituksia sekä muutoin täytettävä osapuolen velvoitteet, Espoon yleissopimuksen 3 artiklan 1-3 kohdan ja 5-8, 4 artiklan 2 kohdan ja 5-7 artiklan mukaisesti sekä hoitaa YVA-direktiivin 7 artiklasta johtuvat tehtävät (ympäristöarviointiasetuksen 24 §). Saadessaan tietää toiminnasta, jolla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia toisessa maassa, muilla valtion viranomaisilla Ruotsissa on velvollisuus ilmoittaa asiasta luonnonsuojeluvirastolle (ympäristöarviointiasetus 22 §), jotta luonnonsuojeluvirasto voi täyttää tehtävänsä.

Jutun neuvonpito-prosessi Suomen kanssa

Käsittelyn aikana Suomen osalta on sovellettu rinnakkain rajajokisopimusta ja Espoon yleissopimusta. Rajajokisopimuksessa on määräys asiakirjojen kielestä. Sen mukaan lupatuomioistuimen tehtävänä on varmistaa, että hakemusasiakirjat ovat tarpeellisessa laajuudessa saatavilla ruotsiksi ja suomeksi ja vastata siitä, että käsittelyn aikana annetaan riittävästi tietoa molemmilla kielillä. Lisäksi tuomioistuimen tehtävänä on vastata siitä, että lupahakemuksen ja tuomion tai päätöksen tiivistelmät ovat saatavilla molemmilla kielillä (rajajokisopimuksen 22 artikla). Tätä vastaavaa määrystä ei ole Espoon yleissopimuksessa eikä YVA-direktiivissä. Myöskään ympäristökaareissa tai ympäristöharkinta-asetuksessa ei ole tarkemmin säännelty asiakirjojen kieltä eikä vaatimuksia, joiden mukaan tuomioistuimen on tarjottava käännöksiä rajat ylittävissä neuvonpidoissa. Tuomioistuin on näin ollen jutun käsittelyn aikana

käännättänyt asiakirjat rajajokisopimuksen velvoitteen mukaisesti. Käsittelyn aikana yhtiö avusti tuomioistuinta myös tiettyjen asiakirjojen kääntämisessä.

Tuomioistuin voi todeta, että rajat ylittävää neuvonpitoa koskevien sääntöjen mukaan valtiota, joka todennäköisesti altistuu rajat ylittävälle vaikutuksille, on informoitava toiminnasta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja viimeistään silloin, kun yleisölle tiedotetaan alkuperämaassa (Espoon yleissopimuksen 3 artikla ja YVA-direktiivin 7 artikla). Suomi on saanut tiedon hakemuksesta luonnonsuojeluviraston kautta 25. elokuuta 2021, eli ennen kuin Ruotsin tuomioistuin julkaisi hakemuksen ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksen. Yhtiö on ilmoittanut, että ympäristöministeriö 11. lokakuuta 2021 toimitti virallisen vastauksensa Ruotsin luonnonsuojeluviraston ilmoitukseen tarkoittaen, että Suomi halusi jatkossakin osallistua prosessiin. Nunasvaara Södraan haettujen kaivostoimintojen lisäksi ympäristöministeriön vastaus koski myös yhtiön muita Niska-hankkeita (Nunasvaara Norran, Niska Södran ja Niska Norran malmiesiintymät). Yhtiö on ilmoittanut ottaneensa huomioon suomalaisilta

ja ympäristövaikutusten arviointiselostus toimitettiin Suomelle 4.

toukokuuta 2022. Suomessa ELY-keskus ja ympäristöministeriö ovat koordinoineet lupahakemuksia ja kaivoshankkeen ympäristövaikutuksia koskevaa neuvonpitoa. Hakemuksen julkaiseminen ja ympäristövaikutusten arviointiselostus olivat yleisön saatavilla Suomessa 11.5.–27.6.2022 välisenä aikana. Tuomioistuimien vastaanotti Suomen vastauksen Espoon neuvonpitoon 15. elokuuta 2022 ja ELY-keskus toimitti lausunnon menettelystä Suomessa 23. elokuuta 2022 ja mielipiteitä hakemuksesta.

Suomen kommentit hakemuksesta ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta, jotka toimitettiin tuomioistuimelle elokuussa 2022, on käännetty ruotsiksi yhtiön toimesta. Yhtiölle on tämän jälkeen annettu tilaisuus vastata Suomesta saatuihin huomautuksiin ja yhtiön vastaus on käännetty suomeksi. Yrityksen lisäaineistoa on käännetty myös suomeksi. Koska Suomi pyysi 15. elokuuta 2022 antamassaan vastauksessa Espoon sopimuksen mukaista jatkoa neuvonpidolle, neuvonpitoa jatkettiin.

Jotta jatkoneuvotteluihin haluavien suomalaisten osapuolten olisi helpompi olla tekemättä eroa Rajajokisopimuksen ja Espoon yleissopimuksen eri menettelysääntöjen välillä, tuomioistuimien oli yhteydessä ELY-keskukseen, joka sitoutui jatkamaan lausuntopyyntöjen koordinoitua ympäristöministeriön kanssa. Oikeus lähetti yhtiön vastauksen ja lisämateriaalin 28. lokakuuta 2022 ELY-keskukselle ja luonnonsuojeluvirastolle. Tuomioistuimien on lisäksi 3. marraskuuta 2022 lähettänyt kaikille viranomaisille ja järjestöille Suomessa, jotka esittivät huomautuksia asiassa elokuussa 2022, ilmoituksen asian jatkokäsittelystä. Tuomioistuimien ilmoitti, että Ruotsissa maa- ja ympäristötuomioistuimien tehtävänä on harkita sekä hakemus että kysymys erityisen ympäristöarvioinnin loppuun saattamisesta (ympäristövaikutusten arviointiselostuksen hyväksyminen) ja että ELY-keskus ja ympäristöministeriö koordinoisivat edelleen hakijan vastinetta koskevien lausuntojen saantia. Lisäksi tuomioistuimien ilmoitti tiedoksiannossaan pääkäsittelyn silloisen alustavan päivämäärän ja muistutti, että pääkäsittely täydentää kirjallista käsittelyä ja että yritys voisi antaa vastineensa

asiassa esitettyihin lisähuomautuksiin vasta pääkäsittelyssä. Pääkäsittelykutsun kuulutus sekä tuomioistuimen käsittelyjärjestys on käännetty suomeksi ja lähetetty suoraan suomalaisille osapuolille 23. marraskuuta 2022. ELY-keskus on myös ilmoittanut tuomioistuimelle, että kutsu pääkäsittelyyn on kuulutettu Suomessa 7. ja 8. joulukuuta 2022.

Suomen vastaus jatkuneessa neuvonpito-prosessissa saapui tuomioistuimeen 9. joulukuuta 2022. Vastauksesta käy ilmi, että lisämateriaali oli yleisön saatavilla Suomessa 2.–30. marraskuuta 2022.

Ympäristöministeriö huomautti uudelleen, että Espoon sopimuksen mukaista neuvonpitoa oli tarpeellista jatkaa ja kehotti Ruotsin hallitusta järjestämään kahdenvälisen neuvonpitokokouksen Nunasvaara Södra -hankkeesta rajat ylittävän arvioinnin saattamiseksi päätökseen ja ympäristöministeriö viittasi Espoon sopimuksen artiklaan 5. Luonnonsuojeluvirasto on lausunnossaan tuomioistuimelle kuvaillut Espoon yleissopimuksen puitteissa tapahtuneen prosessin.

Luonnonsuojeluvirasto on katsonut, että neuvonpito on suunniteltu ja toteutettu ympäristökaaren 6 luvun 33 § ja ympäristöarviointiasetuksen 21 § mukaisesti ja viranomaisen on täyttänyt Espoon yleissopimuksen 5 artiklan ja ympäristöarviointiasetuksen 24 §:n mukaiset velvoitteensa. Luonnonsuojeluvirasto on lisäksi todennut, että viranomaisen ei aio käsitellä ympäristöministeriön pyyntöä kahdenvälisestä neuvonpitokokouksesta missään muussa järjestyksessä.

Luonnonsuojeluvirasto huomauttaa myös, että tuomioistuimen tehtävä harkintaviranomaisena on arvioida täyttääkö ympäristövaikutusten arviointiselostus ympäristökaaren 6 luvun vaatimukset.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Maa- ja ympäristötuomioistuimen marraskuun 2022 alussa suomalaisille osapuolille tiedoksi antaman ilmoituksen mukaisesti tuomioistuimen tehtävänä on harkita sekä lupahakemus että kysymys erityisen ympäristöarvioinnin loppuun saattamisesta. Tämä harkinta tapahtuu Ruotsissa pääsäännön mukaan samanaikaisesti ja tarkoittaa, että ympäristöarviointi valmistuu vasta, kun asiassa annetaan tuomio (ympäristölain 6 luvun 42–43 §§). Myös kysymys Natura 2000-luvasta voidaan ilmoittaa harkittavan tuomioistuimessa

lupaprosessissa tuomion julistamisen yhteydessä (ympäristökaaren 7 luvun 29 b § toinen kappale).

Ympäristökaaresta ja rajajokisopimuksesta käy selvästi ilmi, että tuomioistuimen on kohdeltava suomalaisia osapuolia yhdenvertaisesti ja siten myös otettava jutussa huomioon rajajokisopimuksen mukaisen menettelyn yhteydessä esitetyt huomautukset. Espoon sopimuksen osalta luonnonsuojeluvirasto on ensisijaisesti vastuussa sopimusosapuolen yleissopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämisestä (ympäristökaaren 6. luvun 33 § ja ympäristöarviointiasetuksen 24 §). Vaikka Ruotsin perustuslaissa ei nimenomaisesti todeta, että tuomioistuimen on otettava harkinnassaan huomioon Espoon neuvonpidon yhteydessä esitetyt huomautukset tai harkita, toteutettiin neuvonpito asianmukaisesti Espoon sopimuksen mukaisesti, tuomioistuin voi todeta, että EU on ratifioinut yleissopimuksen, ja rajat ylittävistä neuvonpidosta säädetään YVA-direktiivissä (artiklat 7–8). YVA-direktiivin artiklassa 8 säädetään, että asiaa harkitessaan tuomioistuimen pitää ottaa huomioon myös muiden valtioiden kanssa käytyjen neuvonpitojen tulokset. Esitöistä käy ilmi, että YVA-direktiivin 7 artikla on pantu täytäntöön ympäristökaaren 6. luvun 33 § säännöksillä ja YVA-direktiivin 8 artikla on pantu täytäntöön ympäristökaaren 6 luvun 42–43 §§ säännöksillä (prop. 1997/98:45 s. 287, 294, 698 ja 702f, ja prop. 2016/17:200 s 123f, 204f. ja 210). Tuomioistuimen ympäristöarvointiin sisältyy näin ollen toteutetun rajat ylittävän neuvonpidon huomioon ottaminen. Tarvittaessa ohjeita siitä, onko neuvonpito toteutettu hyväksyttävällä tavalla, tämä harkinta voidaan tehdä sekä YVA-direktiivin että Espoon sopimuksen tarkoituksen pohjalta.

Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että sekä kansainvälisten sopimusten velvoitteet (rajajokisopimus, Espoon yleissopimus ja YVA-direktiivi) että ympäristökaaren mukaiset puitteet on täytetty. Kirjallisessa käsittelyssä tuomioistuin on käänttänyt hakemusasiakirjojen keskeiset osat. Suomen viranomaisilla ja järjestöillä, joilla on ollut asiassa näkemyksiä, on ollut mahdollisuus olla läsnä ja esitellä asioita sekä katselmuksessa että pääkäsittelyssä. Tuomioistuin on ilmoittanut suomalaisille asianosaisille pääkäsittelyn tarkoituksen, että se täydentää kirjallista käsittelyä ja että yhtiö saattaisi esittää vastineen mielipiteisiin pääkäsittelyssä.

Jutun pääkäsittely kesti neljä viikkoa ja tuomioistuin on ilmoittanut suomalaisille asianosaisille hyvissä ajoin etukäteen käsittelystä ja käsittelyjärjestyksestä, ts. työjärjestyksen käsiteltävistä asioista ja niiden alustavat käsittelyajankohdat. Katselmuksessa oli paikalla oikeustulkki ja pääkäsittelyssä on ollut paikalla kaksi oikeustulkkiä, myös niinä päivinä, jolloin suomalaiset osapuolet eivät ole olleet paikalla. Lisäksi yhtiö huolehti pääkäsittelyssä, että valikoima esitysluonnoksia suomenkielisinä käännöksinä on ollut saatavilla. Kaiken kaikkiaan suomalaisille osapuolille on toimitettu tarvittavat tiedot ja aineisto ja osapuolia on kohdeltu tasapuolisesti.

Kuten luonnonsuojeluvirasto huomautti, tuomioistuimen tehtävänä on harkintaviranomaisena arvioida, täyttääkö ympäristövaikutusten arviointiselostus ympäristökaaren 6. luvun vaatimukset. Kuten maa- ja ympäristötuomioistuin on edellä esittänyt, tuomioistuimen on harkinnassaan otettava huomioon tulokset muiden valtioiden kanssa käydyistä neuvonpidoista ts. hakemuksesta ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta saatujen huomautusten sisältö (ympäristökaaren 6 luvun 42-43 §§, Espoon yleissopimuksen 6 artikla ja YVA-direktiivin 8 artikla sekä rajajokisopimuksen 17 artikla). Kun lupakysymys on ratkaistu, tuomioistuimen on kuulutettava tämä mahdollisimman pian ja luonnonsuojeluviraston tehtävänä on tässä jutussa antaa tiedot myös Suomeen (ympäristökaaren 6 luvun 44-45 §§). Tuomioistuimen tehtävänä on ilmoittaa ELY-keskukselle, kun asiassa annetaan tuomio ja kääntää tuomion tiivistelmä suomeksi (rajajokisopimuksen artikkelit 18 ja 22).

Edellä esitetyn perusteella maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että oteutetussa rajat ylittävässä neuvonpidossa ei ole puutteita, jotka estäisivät hakemuksen harkitsemisen asiasisällön osalta.

Huomautukset hakemuksen rajaamisesta jne.

Jutussa on esitetty, että Talgan hakemus on hylättävä sillä perusteella, että se sisältää vain Nunasvaara Södran mineraaliesiintymän ja että siinä ei kuvata kaivostoiminnan kumulatiivisia vaikutuksia yhtiön muista mineraaliesiintymistä Vittangissa (Nunasvaara Norran, Niska Södran ja Niska Norran malmiesiintymät), joille

yhtiö on hakenut käsittelytoimilupaa elokuussa 2021. Yhteenvedona voidaan todeta, että huomautuksissa on ollut kysymys siitä, että hakemuksen rajaamisen vuoksi hankkeiden kokonaisympäristövaikutuksia ei voida arvioida. Saamelaiskylät ja luonnonsuojeluyhdistys ovat huomauttaneet, että tämä on ristiriidassa lainsäädännön tarkoituksen kanssa, jonka mukaan hankkeiden ympäristövaikutuksista on tehtävä kokonaisarviointi erityisesti Natura 2000-alueisiin kohdistuvien vaikutusten osalta. Erityisesti suomalaiset tahot ovat huomauttaneet, että ympäristövaikutusten arviointiselostuksen sisältävä hakemus on hylättävä, koska siinä ei yleensä kuvata kumulatiivisia vaikutuksia muiden hankkeiden kanssa, kansallisesti tai kansainvälisesti, joissa ympäristövaikutusten arviointiselostusta koskeva neuvonpito on käynnissä. Yhteenvedona yhtiö toteaa vastauksessaan, että ainoastaan luvan saanut toiminta otetaan huomioon arvioitaessa kyseisen toiminnan kumulatiivisia vaikutuksia ja että mahdollisia tulevia kaivoshankkeita Suomessa tai Ruotsissa ei tulisi ottaa huomioon tässä harkinnassa. Yhtiö huomauttaa lisäksi, että käsittelytoimilupaa haettiin, koska malminetsintälupa eli yksinoikeuden voimassaolo oli päättymässä ja että yhtiö ei aio hakea ympäristölupaa muille Vittangissa oleville mineraaliesiintymille lähivuosina.

Oikeuskäytännöstä ilmenee, että hakija täsmentää hakemuksessaan harkinnan puitteet, mutta tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin ottaa kantaa siihen, voiko se olla harkinnan perustana (vrt. esimerkiksi oikeustapauksiin MÖD 2006:6 ja MÖD 2010:9). Hanketta ei myöskään saa jakaa osiin, jos toiminnan harjoittaja pyrkii jaolla kiertämään YVA-direktiivin vaatimusta ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimisesta (ks. mm. oikeustapaukset jutuissa C 72/95 Kraaijeveld jne., C 392/96 Komissio vastaan Irlanti, C 142/07 Ecologistas ja MÖD 2007:50).

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion mukaan toiminnanharjoittajan olisi voitava halutessaan hakea ympäristölupaa Natura 2000-luvan kanssa toiminnanharjoittajan näkökulmasta tällä hetkeillä toivottavaan toimintaan. Tämä niin kauan kun edellytykset ovat olemassa täydelliselle harkinnalle, jossa kaikki haetun toiminnan ja sen seurannaistoiminnan ympäristövaikutukset ovat mukana ja voidaan turvata, että on olemassa edellytykset määrätä ympäristön kannalta mielekkäitä ehtoja (vrt

oikeustapaukset MÖD 2006:57, MÖD 2011:51, MÖD 2020:48 ja NJA 2013 s. 613 sekä HFD 2022 not 20). Yhtiön hakemus esillä olevassa jutussa sisältää kaivostoiminnan ja siihen liittyvän toiminnan, jota on tarkoitus harjoittaa Nunasvaara Södrassa. Hakija on esitellyt koko kaivostoimintansa ja hakemus kattaa kaivostoiminnan, rikastamisen, jätteenkäsittelyn, puhdistuksen, tarvittavan vesitoiminnan ja seurannaistoiminnan grafiitin kuljetusten muodossa. Hanke ei ole riippuvainen muista hankkeista tai ympäristöluvista (vrt. oikeustapaukset HFD 2016 ref. 21 ja maa- ja ympäristöylioikeuden 12. lokakuuta 2017 antama ratkaisu jutussa M 8159-16). Se, että muita mahdollisesti ajateltuja hankkeita, joille yritys on hakenut käsittelylupaa, ei ole otettu mukaan, ei ole johtanut siihen, että yhtiö kiertää vaatimusta ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimisesta. Hakemukseen ja ympäristövaikutusten arviointiin sisällytettävät kumulatiiviset vaikutukset käyvät ilmi käytännöstä, jonka mukaan kumulatiiviset vaikutukset on arvioitava tulevasta toiminnasta, meneillään olevasta maankäytöstä ja hyväksikäytöstä, päätyneistä, mutta jälkikäsittelemättömistä toiminnoista sekä luvan saaneista mutta toistaiseksi käynnistämättömistä toiminnoista (katso maa- ja ympäristöylioikeustuimen tuomio oikeustapauksessa MÖD 2019:5). Näin ollen yhtiöllä ei ole ollut syytä kuvata kumulatiivisia vaikutuksia muihin yrityksen sisäisiin hankkeisiin, joille on haettu käsittelytoimilupaa, tai muiden toimijoiden hankkeisiin, joissa ympäristövaikutusten arviointiselostus on käynnissä. YVA-direktiivi tai EU- tuomioistuimen oikeuskäytäntö eivät kumpikaan anna aiheutta muuhun arviointiin.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että jutun aineisto on riittävä arviointiin ja harkintaan toiminnan vaikutuksesta kyseiseen Natura 2000 -alueeseen ja että hakemuksen rajaus on sellainen, että se ei estä sitä sellaisena olemasta perustana jutun asiasisällön harkitsemiselle. Saamelaiskylä, yksityishenkilöiden, Suomen viranomaisten ja järjestöjen vaatimus hakemuksen hylkäämisestä tällä perusteella on näin ollen hylättävä.

Mielipiteet harkinta-aineiston puutteista

Gabnan saamelaiskylä, Talman saamelaiskylä ja luonnonsuojeluyhdistys ovat esittäneet, että yhtiö ei ole tilittänyt riittävän yksityiskohtaisesti toiminnan mahdollisia vaikutuksia poronhoitoon ja että ne ovat sellaisia puutteita, että aineisto ei voi olla

perustana kannanotolle toiminnan vaikutuksista poronhoitoon. Saamelaiskäräjät on pitänyt ympäristövaikutusten arviointiselostusta puutteellisena, siinä ei ole riittävästi korostettu eikä otettu huomioon haetun toiminnan kumulatiivisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia, eikä vaikutusta Saarivuoman saamelaiskylään ole kuvattu. Luonnonsuojeluyhdistys on edelleen esittänyt mielipiteitä toteutetuista luonnonarvojen inventaarioista ja että sekä hakemusta, ympäristövaikutusten arviointiselostusta sekä hakemuksen alaliitteitä on muutettu, niitä on tullut lisää ja korjattu jutun käsittelyn aikana.

Tuomioistuin voi aluksi todeta, että yhtiö on täydentänyt hakemusta, ympäristövaikutusten arviointiselostusta ja muuta aineistoa sekä tuomioistuimen että ruotsalaisten viranomaisten täydennystoivomusten jälkeen. Suurin osa täydennyksistä saatiin ennen jutun kuuluttamista. Kuulutuksen jälkeen yhtiö on täydentänyt aineistoa vastapuolilta ja muilta asianosaisilta tulleiden huomautusten pohjalta. Tuomioistuimen mielestä on tietenkin toivottavaa, että hakemus ja ympäristövaikutusten arviointiselostus ovat niin selviä ja selkeitä, että mitään täydennyksiä juttuun ei tarvitse tehdä sen jälkeen, kun hakemus on jätetty tuomioistuimeen. Tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden ja sen perustella, että vastapuolille ja yleisölle on annettava mahdollisuus tulla kuulluiksi prosessissa, on itsestään selvää, että hakemusta voidaan täydentää ja korjata jutun käsittelyn aikana. Tietyt toiminnot ovat myös luonteeltaan sellaisia, että huomautuksia ja täydennysvaatimuksia voidaan odottaa. Lisäksi on oltava mahdollista tehdä myöhempiä täydennyksiä, jos on olosuhteita, jotka vasta silloin otetaan esille jutussa tai jotka liittyvät uusiin havaintoihin (vrt. oikeustapaus NJA 2009 s. 321). Tuomioistuin katsoo, että yhtiö on esillä olevassa asiassa tarpeellisella ja riittävällä tavalla kuvannut ja vastannut mielipiteisiin, joita vastapuolet ovat esittäneet jutussa.

Mitä tulee yhtiön tilittämiseen poronhoitoon kohdistuvista vaikutuksista, tuomioistuin katsoo, että saamaleiskäräjien, Talman saamelaiskylän ja Gabnan saamelaiskylän huomautukset ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta ja yhtiön menetelmästä analysoida vaikutuksia poronhoitoon, tähtäävät lähinnä yhtiön lopullisiin arvioihin poronhoitoon kohdistuneista ympäristövaikutuksista.

Tuomioistuimen näkemyksen mukaan huomautukset koskevat lähinnä sitä, että Saamelaiskäräjät ja saamelaiskylät tekevät ympäristövaikutusten osalta erilaisen

arvion kuin yhtiö. Tuomioistuin katsoo, että näillä huomautuksilla on merkitystä jutun harkinnalle, eikä tarkoita sitä, että ne olisivat olosuhteita, jotka olisivat prosessieste. Tuomioistuin palaa tarkemmin alla saamelaiskylien huomautuksiin yhtiön menetelmästä ja analyysistä arvioitaessa toiminnan vaikutusta poronhoitoon.

Kaiken kaikkiaan tuomioistuin katsoo, että ympäristövaikutusten arviointiselostus esitettyine lisäyksineen voidaan myös tältä osin katsoa riittäväksi perustaksi asiasisällön harkinnalle.

Tiivistelmä ympäristöarvioinnista

Maa- ja ympäristötuomioistuin on yllä arvioinut, että neuvonpitoaineisto on riittävän laaja ja että se on otettu huomioon ympäristövaikutusten arviointiselostusta laadittaessa. Tarvittavat tiedot ja aineisto on toimitettu suomalaisille osapuolille ja osapuolia on kohdeltu tasapuolisesti ja tuomioistuin on arvioinut, että rajat ylittävä neuvonpito täyttää ympäristökaareissa, Espoon yleissopimuksessa ja YVA-direktiivissä asetetut vaatimukset. Hakemus kattaa kaiken kaivostoiminnan ja siihen liittyvän toiminnan, jota on tarkoitus harjoittaa Nunasvaara Södrassa, eikä hanke ole riippuvainen muista hankkeista tai ympäristöluvista. Kaiken kaikkiaan tuomioistuin on näin ollen arvioinut, että hakemuksen rajaus on sellainen, että se ei estä sitä olemasta perustana jutun asiasisällön harkinnalle. Tuomioistuin katsoo, että kuulutuksen jälkeen tehdyt täydennykset eivät merkitse, että harkinta-aineistossa olisi puutteita. Muut huomautukset koskien yhtiön kuvausta vaikutuksesta poronhoitoon tuomioistuin on arvioinut tähtäävän lähinnä yrityksen lopullisiin arvioihin syntyvistä ympäristövaikutuksista. Ympäristövaikutusten arviointiselostus on näiltä osin riittävä jutun harkinnan perustaksi. Kaiken kaikkiaan tuomioistuin katsoo, että jätetty ympäristövaikutusten arviointiselostus lisäyksineen täyttää ympäristökaaren 6 luvussa asetetut vaatimukset ja tarjoaa riittävän kattavan ja luotettavan aineiston kyseiseen Natura 2000-alueeseen kohdistuvien vaikutusten ja muiden

hakemuksen poronhoidolle aiheuttavien kokonaisvaltaisten ympäristövaikutusten arvioinnille ja harkinnalle. Ympäristövaikutusten arviointiselostus voidaan näin ollen hyväksyä ja erityinen ympäristöarviointi saattaa päätökseen.

LUVALLISUUS JA LUPA

Johdanto

Koska tuomioistuin on edellä arvioinut, että erityinen ympäristöarviointi voidaan saattaa päätökseen, tuomioistuimen on otettava kantaa haetun toiminnan luvallisuuteen.

Toiminnalle tai toimenpiteelle, jossa käytetään maa- tai vesialuetta, on valittava paikka, joka soveltuu tarkoitukseen siten, että ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa (ympäristökaaren 2 luvun 6 §).

Asiasisällön harkinnassa yleisenä lähtökohtana on, että toiminnanharjoittajan on osoitettava, että ympäristökaaren 2 luvun huomaavaisuussäännöt huomioidaan (ympäristökaaren 2 luvun 1 §). Toiminnan harjoittaja on sitä paitsi velvollinen ryhtymään suojelutoimenpiteisiin ja muihin varotoimenpiteisiin, jotka vaaditaan ehkäisemään, estämään tai vähentämään toiminnan tai toimenpiteen aiheuttamaa vahinkoa tai haittaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle (ympäristökaaren 2 luvun 3 §). Tämä velvoite syntyy heti, kun on syytä olettaa, että toiminta tai toimenpide voi aiheuttaa vahinkoa tai haittaa. Sijaintipaikkaa koskevaa vaatimusta sovelletaan siltä osin, kun sen noudattamista ei voida pitää kohtuuttomana. Tässä arvioinnissa on erityisesti otettava huomioon suojatoimenpiteiden ja muiden varotoimenpiteiden hyöty verrattuna tällaisten toimenpiteiden kustannuksiin (ympäristökaaren 2 luvun 7 §:n ensimmäinen kappale).

Useimmissa tapauksissa vuorivirasto käsittelee maankäytön arviointia kaivostoiminnassa ympäristökaaren 3 ja 4 luvun mukaan myöntäessään käsittelytoimilupaa mineraalilain (1991:45) mukaan. Tässä tapauksessa Nunasvaara Södran malmiesiintymälle ei ole käsittelytoimilupaa. Yhtiö on hakenut vuorivirastolta toimilupaa alueelle, joka on tarpeen haetulle toiminnalle. Vuorivirasto on ilmoittanut tuomioistuimelle, että viranomaisen ei ota kantaa hakemukseen odottaessaan maa- ja ympäristötuomioistuimen Natura 2000-lupaharkintaa jutussa. Se merkitsee, että tuomioistuimen on tässä jutussa harkittava

myös toiminnan luvallisuus ympäristökaaren 3 ja 4 luvun taloudellisuusmääräysten perusteella. Etusija annetaan käytölle, joka edellyttää yleisesti hyvää taloudenhoitoa (ympäristökaaren 3 luvun 1 §). Taloudenhoitoa koskeviin perussäännöksiin sisältyy myös tiettyjä yleisiä säännöksiä maa- ja vesialueiden taloudenhoidosta, jotka määräävät tietyistä suojasta alueille, joilla on merkitystä eri elinkeinoille ja intresseille.

Yhteenvedona voidaan todeta, että asiassa on esitetty huomautuksia siitä, millaisia vaikutuksia haettu toiminta voi aiheuttaa sen käynnissä olon aikana ja toiminnan lopettamisen jälkeen, myös pitkällä aikavälillä. On esitetty huoli siitä, että toiminnalla voi olla seurauksia, jotka aiheuttavat riskejä ympäristölle sekä ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle. Mielipiteet ovat koskeneet pääasiassa melun, pölyämisen ja hajujen muodossa ilmeneviä vaikutuksia.

Haetun toiminnan osalta on ilmennyt eturistiriitoja. Vastakkainen intressi jutussa on poronhoito, johon vaikutetaan. Poronhoidon kannalta tärkeät alueet on mahdollisuuksien mukaan suojattava merkittäviltä vaikutuksilta (ympäristökaaren 3 luvun 5 §). Lisäksi luonnonsuojeluyhdistys ja lääninhallitus ovat esittäneet huomautuksia toiminnan vaikutuksista lajeihin ja mahdollisuudesta myöntää poikkeuslupia lajien suojelusta. Lajien suojeluasetuksen (2007:845) on katsottava täsmentävän sitä, mikä voi seurata yleisistä huomaavaisuussäännöistä lajien suojelun osalta (katso esimerkiksi oikeustapaus MÖD 2013:13). Tämä tarkoittaa, että tuomioistuimen on arvioitava lajien suojeluasetuksen asiaankuuluvien suojelusäännösten mukaisesti, miten suunniteltu toiminta vaikuttaa suojeltuihin lajeihin.

Lisäksi on esitetty huomautuksia toiminnan vaikutuksista veteen johdettavien päästöjen kautta ja onko toiminta EU:n vesipuitedirektiivin² vastaista (vesidirektiivi) ja mitä vaikutuksia sillä voi olla Tornion ja Kalixin jokijärjestelmän Natura 2000-alueeseen. Jos toiminnalla voi olla merkittävä vaikutus Natura 2000-

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EG annettu 23 päivänä lokakuuta 2000 yhteisön vesipolitiikan puitteista

alueeseen, vaaditaan erityislupa, joka voidaan myöntää vain tietyin edellytyksin (ympäristökaaren 4 luvun 8 § ja 7 luvun 28 a §).

Sekä yksityishenkilöt että lääninhallitus ovat, mikäli lupa myönnetään, esittäneet huomautuksia pitkäaikaisen seurannan ja jälkikäsittelyn sekä taloudellisen vakuuden tarpeesta.

Jutun harkinnassa tuomioistuin on edellä esitetyn perusteella harkittava haetun kaivostoiminnan sijaintipaikka ja vaikutus vastakkaisiin etuihin, mm. ihmisten terveyteen, poronhoitoon, lajeihin ja Natura 2000-alueisiin. Tähän sisältyy myös sen harkinta, mitä varotoimia ja suojatoimenpiteitä tarvitaan, jotta sijainti olisi sopiva. Jutussa esiintyviä vastakkaisia etuja on tarpeellista verrata kaivostoiminnan käynnistämiseen.

Perusedellytykset

Määräamisvalta vesitoimintaa varten

Prosessin edellytyksenä on, että Talgalla on määräamisvalta veteen alueella missä hakemuksessa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhdytään (vrt. oikeustapauksiin NJA 1993 s. 331 ja NJA 2012 s. 362). Yhtiö on hakenut lupaa vesitoiminnalle avolouhoksiin vuotavan pohjaveden pois johtamiseksi ja laitosten säilyttämiseksi tätä varten, sedimentointi- ja selkeytysaltaan rakentamiselle, pintaveden pois johtamiselle Hosiojärvestä enintään yhteensä 4 500 m³ sekä laitosten rakentamiselle ja säilyttämiseksi tätä varten, pintavesialueen täyttämiseksi yhdistettyä hiekka- ja sivukivivarastoa varten sekä ojien rakentamiselle toiminnan vedenkäsittelyä varten. Vesitoimintaa harjoitetaan kiinteistöissä Kiruna Stenbrottet 2:1 ja Kiruna Vittangi 21:2 sekä 43:5, joiden omistajan kanssa yhtiö on solminut pitkäaikaiset käyttöoikeus- ja vuokrasopimukset. Maa- ja ympäristötuomioistuimen mukaan sopimukset antavat yhtiölle tarvittavat valtuudet hakea lupia ja harjoittaa vesitoimintaa.

Kaavoitusolosuhteet

Ympäristökaaren 2 luvun 6 § kolmannen kappaleen mukaan lupaa ei voida myöntää kaavoitus- ja rakennuslain mukaisen asemakaavan tai aluemääräysten (2010:900) vastaisesti. Pieniä poikkeamia, jotka eivät ole suunnitelman tarkoituksen vastaisia, voidaan kuitenkin tehdä. Kiirunan kunnan yleiskaava hyväksyttiin vuonna 2018. Yleiskaavassa Nunasvaaran ympäristö on tunnistettu mineraaliesiintymäksi ja grafiitin louhinnalle kiinnostavaksi alueeksi. Poronhoidolla kerrotaan olevan osittain intressejä alueella, mutta pääasiassa alueen ympärillä. Alueella ei ole asemakaavaa. Alueelle ei myöskään ole kaavoitus- ja rakennuslain mukaisia aluemääräyksiä. Kaavoitusolosuhteet eivät aiheuta suoranaisia esteitä toiminnan luvallisuudelle.

Sijainti

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että kaivosten sijaintia ohjaa louhinnan arvoisten löydösten sijainti ja että mahdollisuudet löytää vaihtoehtoisia paikkoja ovat siten erittäin rajoitetut. Näin ollen edellytyksetön vaihtoehtoinen arviointi ei ole mahdollinen.

Kaivannaisjärvelaitoksen sijainnin osalta yhtä suunnitellun toiminta-alueen ulkopuolista sijaintia on selvitetty, mutta lopulta on kuitenkin katsottu paremmaksi sijoittaa kaivannaisjärvelaitos samalle valuma-alueelle kaivostoiminnan kanssa, jolloin mahdolliset ympäristöriskit rajoitetaan yhteen paikkaan sen sijaan, että ne hajautettaisiin useille alueille. Muiden toiminnan osien kohdalla, ts. teollisuusalueen rikastamoineen, vedenpuhdistuslaitoksen sekä varastoalueiden toimintojen eri sijainteja suunniteltujen avolouhoksen yhteydessä on arvioitu. Jutun selvityksestä käy ilmi, että lopullisen toiminta-alueen eri laitokset on sijoitettu sellaisella tavalla, että niiden mahdollisimman pieni vaikutus muihin intresseihin, kuten luontoarvoihin ja poronhoitoon, on saavutettu. Alue, jolle hiekka- ja sivukivivarasto sijoitetaan, on pieni vesialue, joka täytetään. Tehty sijoitus selvitys osoittaa, että valittu paikka on paras hiekka- ja sivukivivaraston sijoittamiselle.

Tätä taustaa vasten maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että ehdotettu sijainti aiheuttaa vähiten haittaa ihmisten terveydelle ja ympäristölle (ympäristökaaren 2 luvun 6 § ensimmäinen kappale). Kun asiaa arvioidaan maankäytön näkökulmasta, sitä tarvitsee vertailla alueen kilpailevien maankäyttötietojen kanssa, mitä on käsitelty alla (vrt. ympäristökaaren 3 luvun 1-2 §§).

Vaikutukset terveyteen ja ympäristöön

Melu ja värinä jne.

Toiminnasta aiheutuu häiriöitä ja riskejä melun, maaperän värinän, ilmanpaineaaltojen ja kivenheittojen kautta. Tuomioistuin toteaa, että alueen topografia korkeuseroineen tarjoaa luonnollisen melusuojan ja että meluesteet, jotka yhtiö aikoo rakentaa ennen avolouhinnan aloittamista, vaikuttavat meluhaittojen laajuuteen. Kun louhinta tapahtuu syvemällä avolouhoksessa, se vähentää melun leviämistä. Räjähdykset aiheuttavat maan värinää ja ilmanpaineaaltoja sekä kivenheittoja. Yhtiön tutkimukset tukevat kuitenkin sitä, että se ei aiheuta vaaraa asunnoille tai kohtuuttomia haittoja ihmisten terveydelle. Tuomioistuin katsoo, että yhtiö on osoittanut, että kohtuullisiin varotoimiin on mahdollista ryhtyä ja että on mahdollista asettaa ehtoja siten, että luvallisuudelle ei ole estettä tästä syystä.

Päästöt ilmaan, pölyäminen ja hajut

Toiminnan päästöt ilmaan koostuvat ajoneuvojen päästöistä toiminta-alueella, nk. räjähdyskaasuista, murskauksessa syntyvästä pölystä ja hajapölystä mm. teiltä ja avoimilta pinnoilta. Talga on arvioinut päästöjen jäävän pieniksi ja että ne eivät aiheuta minkään ympäristölaatonormin ylittymistä.

Lääninhallitus on huomauttanut, että pölyn leviämisessä on usein ongelmia esimerkiksi murskaus- ja lajittelulaitoksissa ja tiekuljetuksissa sekä kaivoksen teollisuusalueella että sen ulkopuolella.

Murskauksesta leviävän pölyn osalta yhtiö on sitoutunut sisätiloissa tapahtuvan rikastuksen yhteydessä käyttämään pölyn erottamista ulos menevästä ilmasta.

Primäärimurskain

sijoitetaan avolouhokseen ja sekundaärimurskain sijoitetaan rakenneukseen lähemmäs teollisuusaluetta. Hajapölyä rajoitetaan peittämällä grafiittirikasteen kuljetukset, käsittelemällä tiet ja avoimet pinnat vedellä ja/tai sideaineilla, puhdistamalla päällystetyt pinnat säännöllisesti ja sijoittamalla lohkat ja sora avoimille pinnoille hiekka- ja sivukivivarastoon ja valmiiksi louhittuihin avolouhoksiin pölyämisen vähentämiseksi.

Maa- ja ympäristötuomioistuin yhtyy yhtiön arvioon siitä, että toiminta ei aiheuta minkään ilman ympäristölaatumormin ylittymistä.

Tuomioistuin arvioi, että ilmoitetut toimenpiteet rajoittavat pölyn leviämistä ja toiminnasta aiheutuvaa pölylaskeumaa ja että tätä voidaan valvoa seuraamalla pölylaskeumaa yrityksen ehdottamalla tavalla. Toiminta ei myöskään aiheuta häiriöitä hajujen muodossa. Kaiken kaikkiaan toiminnasta ei tuomioistuimen arvion mukaan aiheudu vaaraa ihmisille tai eläimille. Näin ollen hajuista, pölyämisestä ja ilmaan joutuvista päästöistä ei aiheudu esteitä luvallisuudelle.

Vastakkaiset maankäyttöedut

Poronhoito

Jutun harkinta ja aineisto vaikutusten arviointia varten

Haetun kaivostoiminnan toiminta-alue sijaitsee Talman saamelaiskylän mailla. Heti toiminta-alueen eteläpuolella ovat Gabnan saamelaiskylän maat ja itäpuolella ovat Saarivuoman saamelaiskylän maat.

Yhtiön kartta saamelaiskyläiden maa-alueista, johon toiminta-alue on merkitty keltaisella ruudulla.

Koska yrityksellä ei ole käsittelytoimilupaa, toiminnan luvallisuus suhteessa poronhoitoon on harkittavana tämän jutun puitteissa. Kuten maa- ja ympäristöylioikeus on päättänyt, ympäristökaaren säännöt täyttävät sitoumuksen, joka Ruotsilla on kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen nojalla (maa- ja ympäristöylioikeuden tuomiot 23. marraskuuta 2011 jutussa M 847-11 ja jutussa M 824-11).

Yhtiö on esittänyt, että haettu kaivostoiminta voi toimia rinnakkain alueen poronhoidon kanssa. Yhtiön poronhoitoanalyysit käsittävät Gabnan saamelaiskylän ja Talman saamelaiskylän ja ne on laadittu kummankin saamaleiskylän toimesta, mutta ne on rahoittanut yhtiö. Poronhoitoanalyysien lisäksi yhtiö on laatinut aineistoa siitä, miten vaikutuksia poronhoidolle voidaan ehkäistä ja/tai vähentää. Aineistosta käy ilmi, että Talman saamelaiskylälle on aluksi tarjottu mahdollisuutta antaa lausunto yhtiön ehkäiseviä ja vähentäviä toimenpiteitä koskevasta ehdotuksesta ja että saamelaiskylä on väittänyt, ettei sellaisia ole olemassa. Yhtiö on myös laatinut aineistoa vastauksena Gabnan saamelaiskylän laatimaan poronhoitoanalyysiin perustuen siihen, että yritys on tehnyt erilaisia johtopäätöksiä vaikutuksesta ja mahdollisuudesta vahinkoja vähentäviin toimenpiteisiin. Lisäksi yhtiö on täydentänyt hakemusta käsittelyn aikana lisäaineistolla seurausten vaikutuksen arvioinnista poronhoitoon. Yhtiön laatima aineisto

perustuu poronhoitoanalyysiin ja lähteisiin kuten mm. kirjallisuuden tutkimuksiin ja maantieteellisen tietojärjestelmän (GIS-data) tietoihin eri viranomaisilta.

Gabnan saamelaiskylä ja Talman saamelaiskylä ovat katsoneet, että yhtiön poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten analysointimenetelmässä on puutteita ja ne ovat huomauttaneet yhtiön päätelmistä vaikutuksista poronhoitoon ja korostaneet, että aineisto on suurelta osin puutteellinen yrityksen esittämien arvioiden tekemiseksi. Pääkäsittelyssä arvosteltiin myös sitä, että yhtiö ei ollut tarkistanut täydentävää aineistoa saamelaiskyläiden kanssa. Mitä tulee arvosteluun, jonka mukaan yritys ei ole tarkistanut täydentävää aineistoa saamelaiskyläiden kanssa tuomioistuim voi todeta, että asian käsittelyn aikana tuomioistuimessa saamelaiskylät ovat saaneet mahdollisuuden antaa lausunnon yhtiön toimittamasta täydentävästä aineistosta. Gabna on antanut lausunnon hakemuksen kuulutuksen yhteydessä ja lausunnon yhtiön poronhoitoa koskevasta vastineesta. Talman saamelaiskylä on kuulutuksen yhteydessä ainoastaan viitannut aikaisemmin tehtyyn poronhoitoanalyysiin ja vasta pääkäsittelyssä antanut lausunnon puutteista, jotka se katsoo olevan yhtiön aineistossa. Saamelaiskyläiden lisäksi lääninhallitus ja saamelaiskäräjät ovat esittäneet mielipiteitä vaikutuksesta poronhoitoon.

Tuomioistuim katsoo, että jutussa esitetty aineisto on riittävä harkintaa varten ja että on mahdollista arvioida vaikutuksia poronhoitoon yksityisen ja yleisen edun kannalta ja mitä ehtoja mahdollinen lupa voi edellyttää. Kuten edellä todettiin, tuomioistuim katsoo, että saamelaiskyläiden esittämissä huomautuksissa aineistosta on pohjimmiltaan kyse siitä, että saamelaiskylät tekevät ympäristövaikutuksista erilaisen arvion kuin yhtiö ja että saamelaiskylät tekevät erilaiset johtopäätökset muun muassa olemassa olevista kirjallisuustutkimuksista. Tuomioistuimen mielestä sama pätee saamelaiskäräjien huomautuksiin siitä, että selvitys ei kuvaa kumulatiivisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia hakemuksessa riittävästi. Pääkäsittelyssä sekä Gabnan saamelaiskylä että Talman saamelaiskylä vastasivat laajasti yhtiön selvityksiin ja kuvasivat, mitä johtopäätöksiä saamelaiskylät katsovat voivansa tehdä esimerkiksi olemassa olevista kirjallisuustutkimuksista ja mikä vaikutus kaivostoiminnalla heidän mielestään on poronhoitoon. Myös Saarivuoman saamelaiskylä on kirjallisesti käsittelyssä

ja suullisesti pääkäsittelyssä ilmoittanut mielipiteensä vaikutuksesta poronhoitoon. Jutun aineisto ei täten estä asian harkitsemista.

Alueen merkitys poronhoidolle

Talman saamelaiskylä on ilmoittanut käyttäneensä ja käyttävänsä toiminta-alueella ja sen ulkopuolella olevia maita poronhoitoon ympäri vuoden ja erityisesti siten, että yksittäiset kulkuporot voivat jäädä alueelle kesän ajaksi. Myös Gabnan saamelaiskylä on huomauttanut, että yksittäisiä kulkuporoja voi jäädä jäljelle kesän ajaksi ja se on myös kertonut käyttävänsä maita talvella niinä vuosina, joina Talman saamelaiskylän porot eivät ole alueella. Maa- ja ympäristötuomioistuin ei kyseenalaista tätä kuvausta. Ympäristökaaren mukainen lupaprosessi ei kuitenkaan koske yksityisoikeudellista määräämisoikeutta maa-alueella. Sen arvioimiseksi, voiko haettu toiminta olennaisesti haitata poronhoidon harjoittamista, arviointi saamelaiskyläiden osalta tapahtuu sen mukaan, että maat toiminta-alueella ja välittömästi sen ulkopuolella ovat poronhoitolain mukaan nk. saamelaiskyläiden talvilaidunmaita ja että yksittäisiä kulkuporoja voi jäädä alueelle muina aikoina.

Talman saamelaiskylän talvilaidunmaa on jaettu eri alueisiin, Bätnecielgi, Duortnuseatnu ja Lulde. Lulden alue sijaitsee Esrangevägenin itäpuolella Vittangin suunnalla.

Talman saamelaiskylän poronhoitoanalyysiin laatima kartta Lulden talvilaitumesta, joka on ympäröity mustalla värillä.

Suunniteltu kaivostoiminta sijaitsee Lulden laidunalueen itäosassa. Haetulla toiminnalla ei ole saamelaiskäräjien nimeämiä kansallisia poronhoidon

intressejä. Saamelaiskäräjät on luokitellut poronhoidon kannalta kansallisesti tärkeiksi toiseksi pohjoisimman muuttoreitin ja kaksi eteläisempää muuttoreittiä sekä vaikeakulkuisen kulkuväylän etelässä.

Kuva yhtiön YVA:sta, kartta suunnitellusta toiminnasta ja saamelaiskäräjien nimeämät poronhoidon kansalliset intressit sekä muuttoreitit, vaikeakulkuiset kulkuväylät, viihtymisalue, keräysalueet ja taukolaitumet.

Talman saamelaiskylä on korostanut, että ensisijaisesti koko laidunalue Lulde olisi luokiteltava poronhoidon kansalliseksi intressiksi ja toissijaisesti saamelaiskäräjien osoittamat alueet yhdessä poronhoitosuunnitelman mukaisten avainalueiden kanssa. Avainalueita ovat osittain yllä olevaan karttaan keräysalueiksi merkityt alueet (sininen väri), osittain viihtymisalueet (vaaleanvihreä väri). Saamelaiskylä on korostanut erityisesti, että toiminta-alue sijaitsee suoraan yhdellä saamelaiskylän tärkeimmistä laidunalueista, sekä keräämis- että viihtymisalueena.

Poronhoidon suojaan sisältyvät perustavaa laatua olevat talousmääräykset ympäristökaaren 3 luvun 5 § ensimmäisessä kappaleessa. Niiden tarkoituksena on tarjota perussuoja muun muassa poronhoidolle yhdyskuntarakentamiselta ja muulta toiminnalta, jotka merkitsevät peruuttamatonta toimenpidettä kyseisiin maa- tai vesialueisiin tai jotka muulla tavoin vaikeuttavat huomattavasti elinkeinon harjoittamista. Poronhoidolle tärkeitä alueita on suojeltava mahdollisuuksien mukaan, mikä merkitsee, että tämän ja sen vastakkaisten intressien välille on löydettävä tasapaino. Harkinnassa on otettava huomioon pykälän antaman suojan käytännölliset ja taloudelliset seuraukset.

Poronhoidon edellytysten säilyttämiseksi kansallisesta näkökulmasta tärkeimmille alueille jokaisessa saamelaiskylässä on annettava erityinen suoja säännöksen toisen kappaleen mukaan. Tällaisia alueita on suojeltava. Eri maa-alueiden merkitys poronhoitoalueella vaihtelee suuresti. Arvioitaessa, mitä alueita on pidettävä kansallisesti tärkeinä, valmistelutyön mukaan on otettava huomioon elinkeinon yhtenäisten laidunalueiden tarve ja vaihtoehtoisten laidunalueiden saatavuus eri vuodenaikoina sekä vaihtoehtoiset siirtymäreitit. Erityistä huomiota tulee kiinnittää talvilaitumien erityiseen merkitykseen poronhoidossa. Valmistelutyön mukaan suojelun on kohdistuttava sellaisiin alueisiin, joita huomioon ottaen poronhoidon eri vaiheet eri saamelaiskylissä, on erityisen tärkeä suojella ja siinä mainitaan, että tällaisia alueita voivat olla esimerkiksi muuttoreitit, poikimisalue ja tietyt alueet, joilla laidunolosuhteet ovat erityisen hyvät (prop. 1985/86:3 ehdotus laiksi luonnonvarojen käytöstä jne., s. 161.)

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että jutussa ei ole näyttöä siitä, että koko Lulden laidunalue olisi niin tärkeä, että koko alueelle olisi annettava erityinen kansallinen suoja. Talman saamelaiskylän osoittamien avainalueiden osalta saamelaiskyläen tiedoista ja yhtiön selvityksestä jutussa käy ilmi, että Talman Saamelaiskylä käyttää aluetta pääasiassa talvilaitumena sekä siirtoihin ja vapaaseen vaelteluun. Jutun aineistosta ei kuitenkaan ole käynyt ilmi, että alueet olisivat sellaisia, joita olisi erityisen tärkeää suojata siten, että ne kuuluisivat kansallisten etujen suojelun piiriin ympäristökaaren 3 luvun 5 § toisen kappaleen mukaan. Tuomioistuim ei näe syytä kyseenalaistaa saamelaiskäräjien kansalliseksi eduksi määrittelemien muuttoreittien erityisen suojelun tarvetta ottaen huomioon poronhoidon yhtenäisten alueiden tarpeen. Tuomioistuim lähtee sen mukaan harkinnassaan siitä, että saamelaiskäräjien nimeämät alueet kuuluvat erityissuojelun piiriin ja joita on suojeltava toimenpiteiltä, jotka voivat merkittävästi haitata poronhoidon harjoittamista.

Toiminnan vaikutus poronhoitoon

Suurin osa teollisuusalueesta sijaitsee Talman saamelaiskylälle tärkeällä laidunalueella (avainalue). Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että

haetulla kaivostoiminnalla on ilmeinen vaikutus poronhoitoon. Vaikka on tärkeää, että lupa voidaan antaa grafiitin louhimiseen löydöksestä, sitä ei saa tehdä tavalla, joka vaarantaa Talman saamelaiskylän toimintaedellytykset tai Gabnan saamelaiskylän ja Saarivuoman saamelaiskylän jatkuvan, taloudellisesti kannattavaan poronhoidon.

Yksi poronhoidon perusedellytyksistä yleisenä etuna on toiminnan harjoittaminen saamelaisten perinteisellä tavalla, jossa poroja ruokitaan luonnollisella laiduntamisella suurilla yhtenäisillä mailla. Lähtökohtana maa- ja ympäristötuomioistuimen harkinnalle tulee sen vuoksi olla, että saamelaiskylät voivat jatkossa harjoittaa poronhoitoa saamelaisten perinteisellä tavalla. Vastakkaisten etujen, grafiitin louhinnan ja poronhoidon etujen tasapainottamisessa maa- ja ympäristötuomioistuim lähtee arvioinnissaan periaatteesta, jonka mukaan ensi kädessä vältetään vahingot ja sen jälkeen vähennetään vahinkojen riskiä ja viime kädessä korvataan syntyneet vahingot.

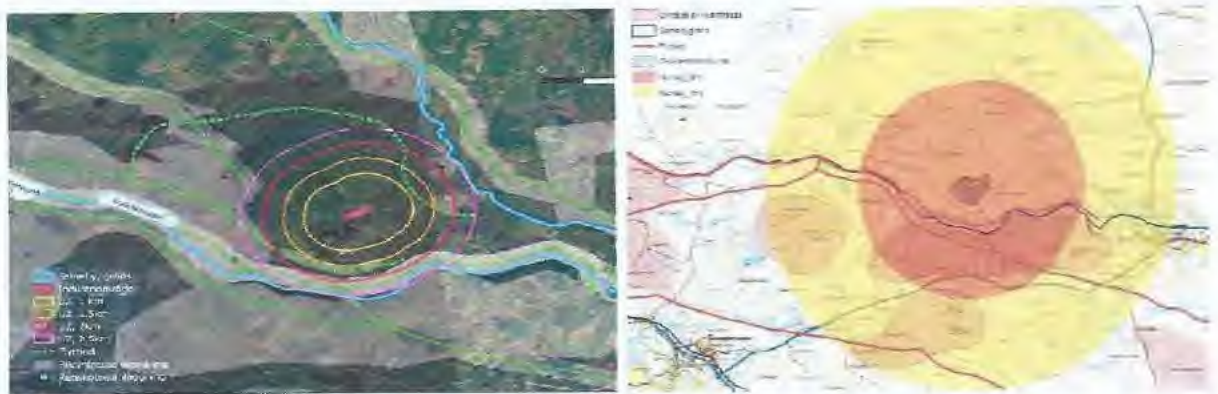
Hakija on ilmoittanut kaivoksen toiminta-ajaksi noin 25 vuotta ja suoraan käyttöön otettu maa-alue on 1,5 km². Kuten tuomioistuim on selvittänyt edellä, sijoittelun aikana yritys on sopeuttanut laitoksiaan mahdollisimman pitkälle vähentääkseen vaikutuksia luontoarvoihin ja myös vaikutusta poronhoitoon. Kolme avolouhosta, jotka täytetään vedellä, merkitsisi pysyvää pinta-alan menetystä myös kaivoksen jälkikäsittelyn jälkeen. Sen lisäksi, että maan käyttöön ottamisella on suora vaikutus poronhoitoon, poronhoitoon vaikuttavat teollisuusalueen lähellä ja sen ulkopuolella olevat häiriöt ja jossain määrin seurannaistoiminnat kuljetusten muodossa sekä rakennusvaiheessa että käyttövaiheessa, vaikkakin vaikutus rakennusvaiheessa on ohimenevä.

Jutussa on käyty laajaa keskustelua kaivostoiminnan aiheuttamista häiriöistä poronhoidolle teollisuusalueen läheisyydessä ja sen ulkopuolella ja missä määrin häiriöt tapahtuvat teollisuusalueen ulkopuolella. Esiintyvien häiriöiden määrän osalta pääkäsittelyssä keskusteltiin käsitteiden häiriövyöhyke ja

välttämisyöhyke mahdollisista eroista ja voidaanko häiriövyöhyke käsittää laajemmaksi kuin välttämisyöhyke. Riippumatta siitä, miksi häiriöaluetta nimitetään, tuomioistuimen käsityksen mukaan on selvää, että kaivostoiminta vaikuttaa poronhoitoon suoranaisen maan käyttöön ottamisen lisäksi.

Yhtiö väittää, että välttämisyöhyke on 1 km leveä. Talman saamelaiskylä on katsonut, että häiriövyöhyke on vähintään 5 km leveä, kun taas Gabnan saamelaiskylä on poronhoitoanalyysissä ja pääkäsittelyssä selvittänyt, että häiriövyöhyke on 5 km ja vastaavasti 10 km.

Yhtiön kartta ja Gabnan saamelaiskylän kartta. Yhtiö esittää häiriövyöhykkeen leveydeksi 1-2,5 km siirtymäreitteineen ja saamelaiskäräjien nimeämine kansallisine intresseineen merkittynä ja Gabna on oranssilla värillä merkinnyt häiriöalueeksi 5 km ja keltaisella 10 km.

Tuomioistuimen mielestä häiriövaikutus on luonteeltaan dynaaminen ja että on monia muuttujia, jotka voivat vaikuttaa ja olosuhteet poronhoitopaikkojen välillä vaihtelevat. Kaivostoiminnan vaikutukset, ts. kuinka laajoja häiriöt ovat teollisuustoiminnan ympärillä, riippuvat olosuhteista yksittäisissä tapauksissa. Nykyisessä toiminnassa häiriö on suurin suorassa yhteydessä teollisuusalueeseen vähentyen asteittain etäisyyden kasvaessa siihen.

Esiintyvien häiriöiden ei voida automaattisesti sanoa esiintyvän kehämäisesti teollisuusalueen keskipisteen ympärillä. Kuten tuomioistuim edellä selitti, alueen topografia korkeuseroineen toimii luonnollisena melun vaimentimena ja meluesteet, jotka yhtiö aikoo rakentaa ennen louhinnan aloittamista, vaikuttavat meluhäiriöiden laajuuteen. Lisäksi vallitsevat tuulensuunnat vaikuttavat sekä melun että pölyn leviämiseen. Muita olosuhteita, jotka voivat vaikuttaa eri

häiriöiden mahdolliseen esiintymiseen on teollisuusalueen ympärillä hyväksi laidunmaaksi katsottu alue ja että valtatie E45:n lisäksi merkittäviä estevaikutuksia ei ole.

Tuomioistuin toteaa, että haettu toiminta vaikuttaa kannetta ajaneisiin kolmeen saamelaiskylään vaihtelevassa määrin. Seurauksia Talman saamelaiskylälle ovat muun muassa laiduntamisen väheneminen, häiriintynyt laiduntamisrauha ja muut häiriöt kuten meluisa toiminta, pölyäminen ja liikenteen lisääntyminen alueella, erityisesti Nunasvaaran tiellä. Koska haettu toiminta sijaitsee Talman saamelaiskylän maiden itäosassa, kaivostoiminta ei tarkoita sitä, että Talman Saamelaiskylän talvilaitumet katkaistaan ja se ei myöskään näytä lisäävän hankalien kulkuväylien syntymistä laidunmaiden välille. Gabnan saamelaiskylälle toiminta ei aiheuta maan suoranaista käyttöönottoa mutta tietty lisääntynyt liikenne Nunasvaaran tieellä, pöly ja melu vaikuttavat. Saarivuoman saamelaiskylälle voi aiheutua epäsuoria vaikutuksia, koska porojen sekoittumisen riski lisääntyy jonkin verran. Tuomioistuimen mukaan tämä ei merkittävästi haittaa Saarivuoman saamelaiskylän kykyä harjoittaa taloudellisesti kannattavaa poronhoitoa. Joitakin häiriöitä voi esiintyä valtakunnallisesti tärkeällä muuttoreitillä teollisuusalueen eteläpuolella.

Yhtiö on sitoutunut harjoittamaan kaivoslouhintaa vain kuusi kuukautta vuodesta minimoidakseen vaikutuksia erityisesti Talman saamelaiskylään. Pääkäsitelyssä yhtiö on saamelaiskyläiden huomautusten johdosta tarkistanut ehdotettua ehtoaan siitä, minä aikana vuodesta louhintaa avolouhoksessa ei saa tapahtua ja selventänyt mitä liitännäistoimintaa ei saa harjoittaa. Määräajaksi vahvistetaan 1. joulukuuta – 31. toukokuuta (ehtoehdotus 11). Tuomioistuimen mielestä kyseessä on mittava suojatoimenpide yhtiön taholta poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten minimoimiseksi. Suojatoimenpide vähentää melua ja pölyämistä sekä matkustajaliikennettä ja vähentää häiriöitä, joita voi esiintyä kansallisesti tärkeällä muuttoreitillä etelässä. Muuttoreittejä on tärkeää suojella, koska poronhoitaja tarvitsee mahdollisuuden joukkosiirtoon ja jotta maa-alueiden välistä toiminnallista yhteyttä ei katkaista. Vaikka siirto syksyn aikana voi olla tarpeen, kun kaivostoiminta on täydessä vauhdissa tuomioistuin

voi todeta, että yhtiö on mukauttanut kaivostoiminnan määräaika saamelaiskylän pääkäsitelyssä esittämien toiveiden perusteella.

Laitokseen saapuvien ja sieltä lähtevien kuljetusten kohdalla on kyse huomioon otettavasta seurannaistoinnasta (ympäristökaaren 16 luvun 7 §). Gabnan saamelaiskylä väittää, että kuljetukset Nunasvaarantietä valtatie E45:lle ja edelleen tielle E10 Svappavaarassa, noin 15 km matka, on katsottava seurannaistoinnaksi. Yhtiö on vastustanut tätä ja huomautti, että ainoastaan liikennettä Nunasvaarantiellä voidaan pitää seurannaistoinnana. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että luvan myöntämisessä on tehtävä rajaus siitä, mikä osa kuljetuksista katsotaan seurannaistoinnaksi. Lähtökohtana on, että ne otetaan huomioon vain siltä osin kun niillä voidaan katsoa olevan välitön yhteys haettuun toimintaan (vrt. prop. 1997/98:45, osa 2 s. 208). Kysymys siitä, missä raja kulkee, voidaan määrittää punnitsemalla sellaisia tekijöitä kuin kuljetusten luonne ja laajuus, missä kuljetukset tapahtuvat suhteessa toimintaan ja kuljetuksesta aiheutuvat haitat suhteessa muun liikenteen ja toimintojen aiheuttamiin haittoihin (vrt. oikeustapaus NJA 2004 s. 421).

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että on aivan selvää, että kuljetukset Nunasvaaravägeniä pitkin ovat seurannaistoinnana. Valtatietä E45 tapahtuvien jatkokuljetusten osalta yhtiön selvitykset osoittavat, että kuljetukset muodostavat vain marginaalisen osan kokonaisliikenteestä ja sen aiheuttamista haitoista. Gabnan saamelaiskylän pääkäsitelyssä esittämästä kuvauksesta voidaan myös todeta, että valtatie E45:llä on jo nyt vahva estevaikutus ja sillä liikennöi muun muassa raskaita kuorma-autoja Kaunis Ironin nykyisistä toiminnoista Tapulissa, Sahavaarassa ja Palotievassa, jolle maa- ja ympäristötuomioistuim on viimeksi antanut luvan tuomiossaan 1. joulukuuta 2022 jutussa M 2090-19 (tuomio ei ole vielä lainvoimainen). Valtatiellä E45 tuomioistuim ei katso yhtiön osuuden kuljetuksista olevan niin merkittävän, että ne olisi sisällytettävä seurannaistoinnana, joka otettaisiin huomioon harkinnassa. Mahdollinen seurannaistoinnin harkinta voi ainoastaan koskea kuljetusten ympäristövaikutuksia Nunasvaarantiellä. Kokonaisarvioinnissa ei voida katsoa vaikutusten yleiseen eikä yksittäiseen poronhoidon intressiin

olevan sellaisia, että kuljetukset Nunasvaarantiellä olisivat este toiminnan luvallisuudelle.

Tuomioistuin katsoo, että häiriöiden vähäinen vaikutus kansallisesti tärkeään muuttoreittiin (myös kuljetusten muodossa tapahtuvan seurannaistoiminnan häiriöt) ei saavuta tasoa, jonka mukaan olisi välttämätöntä tehdä arvio kansallisten etujen välillä ympäristökaaren 3 luvun 10 § mukaan.

Rovaniemen ympäristölautakunta ja porojen laiduntamisyhdistys ovat käsittelyn aikana esittäneet, että vaikutuksia poronhoitoon Suomen puolella ei ole arvioitu. Perustuen kaivostoiminnan etäisyyteen Suomesta ja ottaen huomioon tuomioistuimen arvion vaikutuksista Tornion ja Kalixin jokien jokijärjestelmään, tuomioistuin katsoo voitavan sulkea pois toiminnan vaikutukset poronhoitoon Suomen puolella.

Yhteenvetoarvio poronhoidosta

Yhtiön ehdotus säännellä ehdoin kaivostoiminnan harjoittaminen vuoden kuuteen kuukauteen, kun saamelaiskylät eivät käytä aluetta, on mittava vahinkoja lieventävä toimenpide, joka vähentää vaikutusta poronhoitoon. Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion mukaan poronhoidon harjoittaminen on jatkossakin mahdollista sekä kaivostoiminnan aikana, sen lopettamisen ja jälkikäsittelyn jälkeen huolimatta häiriöstä, jota haettu toiminta ilmeisesti aiheuttaa. Pysyvä pinta-alan menetys, jonka aiheuttavat kolme kuudesta avolouhoksesta, on rajoitettu ja se voidaan hyväksyä.

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että poronhoito ja haettu toiminta voivat elää rinnakkain yrityksen määrittelemällä tavalla ja että nyt harkittavissa osissa ei ole tältä osin mitään estettä luvallisuudelle.

Muut maankäyttöön liittyvät intressit ja valtakunnalliset intressit alueella

Haetun toiminnan sijaintipaikka on alueella, joka on nimetty valtakunnallisesti tärkeäksi arvokkaiden aineiden ja mineraalien osalta alueella olevien grafiittilöydösten perusteella. Alue on rajattu yksityiskohtaisesti Ruotsin geologisen tutkimuslaitoksen toimesta. Haettu toiminta ei estä syvemmällä olevan malmin louhintaa tulevaisuudessa ja

suunniteltu toiminta on näin ollen arvokkaita aineita ja mineraaleja koskevan kansallisen edun mukaista (ympäristökaaren 3 luvun 7 §).

Tiet E10 ja E45 ja Råtsin ja Svappavaaran välinen rautatie on nimetty valtakunnallisesti tärkeäksi *liikemeyhteydeksi*. Toiminta sijaitsee Kiirunan lentoaseman MSA-alueella, mutta neuvonpidon aikana Swedavialla ei ollut mitään toimintaa vastaan. Jutussa tehtyjen havaintojen perusteella katsotaan, että haettu toiminta ei haittaa merkittävästi kyseisten laitosten käyttöä (ympäristökaaren 3 luvun 8 §).

Alue on nimetty valtakunnallisesti tärkeäksi *kokonaismaanpuolustukselle*, koska se on matalalentoalue, sekä valtakunnallisesti tärkeäksi sotilaalliselle sääpalvelulle (säätutka). Puolustusvoimilla ei ole ollut muistuttamista toiminnasta. Haetun toiminnan ei näin ollen katsota merkittävästi heikentävän kokonaismaanpuolustuksen etuja (ympäristökaaren 3 luvun 9 §).

Tornionjoki on valtakunnallisesti tärkeä joki *ammattikalastukselle*. Koska tuomioistuin on alla arvioinut osittain, että toiminta ei aiheuta muutoksia Tornionjoen vedenlaatuun ja osittain, että itäinen puro ei ole lohien kutu- ja kasvualuetta, tuomioistuin katsoo myös, että toiminta ei vaikuta merkittävästi ammattikalastukseen (ympäristökaaren 3 luvun 5 §).

Tornionjoki on myös nimetty valtakunnalliseksi *luonnonsuojelu- ja ulkoilukohteeksi*. Toiminta ei sijaitse joen välittömässä läheisyydessä ja näin ollen tuomioistuin katsoo, että toiminta ei vaikuta merkittävästi näihin kansallisiin intresseihin (ympäristökaaren 3 luvun 6 §).

Yhtiö on teettänyt kulttuuriympäristöanalyysin ja arkeologisen selvityksen alueesta. Toiminta-alueelta ei löytynyt muinaisjäänteitä. Seitsemän muuta kulttuurihistoriallista jäännöstä todennäköisesti katoaa, koska ne sijaitsevat siellä, missä avolouhokset sijaitsevat ja minne hiekka- ja sivukivivarasto on sijoitettu. Kuusi näistä kulttuurihistoriallisista jäännöksistä koostuu malminetsinnän jäänteistä ja yksi jäännös koostuu savustuslaitteesta, joka on

kivetty kuoppa, jossa on ruosteinen peltitynnyri. Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että toiminnalla on vain vähän vaikutusta *kulttuuriympäristöön* (vrt ympäristökaaren 3 luvun 6 §).

Maa- ja ympäristötuomioistuimen kokonaisarvion mukaan haettu toiminta mahdollisine suojelu- ja varotoimenpiteineen ei ole ristiriidassa minkään nyt käsiteltävän vastakkaisen maankäyttöedun kanssa ja toiminta on siis tältä kannalta katsoen luvallista.

Vastakkaisten maankäyttöetujen kokonaisarviointi

Vastakkainen maankäyttöetu, johon toiminta pääasiassa vaikuttaa, on poronhoito. Tuomioistuim on edellä arvioinut, että yhtiö voi toimia rinnakkain poronhoidon kanssa. Haetun toiminnan ei ole katsottu saavuttavan tasoa, jonka voitaisiin sanoa olevan ristiriidassa vastakkaisten etujen kanssa. Ympäristökaaren 3 luvun 10 § mukainen arviointi valtakunnallisten etujen välillä ei näin ollen ole tarpeen jutussa. Yhteenvetona maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että ei ole olemassa ristiriitaisia maa-alueisiin liittyviä etuja, jotka estäisivät toiminnan luvallisuuden. Siksi, vaikka sijainti otettaisiin huomioon taloudenhoidon näkökulmasta, sijainti vaikuttaa sopivalta (vrt. ympäristökaaren 2 luvun 6 § ja 3 luvun 1-2 §§).

Vaikutus pinta- ja pohjaveteen

Haettu toiminta-alue sijaitsee Hosiojärven rannalla ja ympäröi järveä sen länsi- ja pohjoispuolella. Järvi laskee itäiseen puroon. Toiminta-alueen länsipuolella on toinen pieni puro, jutussa kutsuttu nimellä läntinen puro. Molemmat purot laskevat Tornionjokeen. Itäinen puro yhtyy Tornionjokeen noin 1,5 km Nunasvaaravägenin sillalta alavirtaan. Läntinen ja itäinen puro ja Tornionjoki kuuluvat Tornion ja Kalixin jokijärjestelmän (SE0820430) Natura 2000-alueeseen (lisätietoja jäljempänä otsikon ”Natura 2000” alla).

Suunnitellun toiminnan välittömässä läheisyydessä ei ole nimettyjä pohjavesiesiintymiä. Lähin pohjavesiesiintymä sijaitsee Tornionjoen eteläpuolella .

Tornionjoki on osoitettu vesiesiintymäksi ja sillä on vahvistetut ympäristölaatunormit. Nunasvaaran kaivosalueen ohi kulkeva osuus on 104 km pitkä ja ulottuu Luspajärveltä Lainiojoen liittymään (SE752023-175459). Joen ekologinen tila on hyvä, kun taas kemiallista tilaa (lukuun ottamatta elohopeaa ja polybromidifenyylieetteriä, PBDE) ei ole luokiteltu. Ympäristölaatunormi on hyvä ekologinen ja kemiallinen tila. Hosiojärvi sekä läntinen ja itäinen puro eivät ole vesiesiintymiä, vaan ne mainitaan nk. muuna vesistönä, eikä niillä siten ole vahvistettuja ympäristölaatunormeja.

Kysymyksestä kaivostoiminnan vaikutuksesta pintavesiin, ja jossain määrin vaikutuksista pohjaveteen, on keskusteltu sekä kirjeenvaihdossa että pääkäsittelyssä. Erityisesti on keskusteltu siitä, voivatko päästöt vaikuttaa jollakin tavalla Tornionjoen vesistöön ja onko sillä rajat ylittäviä vaikutuksia. Haetun toiminnan vaikutus Tornionjokeen ei saa olla vesipuitedirektiivin huononemiskiellovaatimuksen ja vaarantamiskiellon vastaista, mikä otettiin vuonna 2019 osaksi Ruotsin lainsäädäntöä ympäristökaaren 5 luvun 4 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan harkintaviranomainen ei saa sallia, että toiminta tai toimenpide aloitetaan tai sitä muutetaan, jos se aiheuttaa tällaista lisääntynyttä saastuttamista tai häiriötä, joka huonontaa vesiympäristöä luvattomasti, tai joka merkitsee, että se vaarantaa mahdollisuuden saavuttaa se tila tai potentiaali, joka vedellä on oltava ympäristölaatunormin mukaan. Harkittaessa uutta lupaa ja uudelleen harkittaessa lupaa, on vahvistettava ne määräykset ja ehdot, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, ettei toiminta aiheuta sellaista huononemista tai vaarantumista, joka mainitaan säännöksissä. Muiden kuin pintavesimuodostumiin kohdistuvien vaikutusten osalta, (Hosiojärvi ja nimettömät purot, läntinen ja itäinen puro), voimassa ovat ympäristökaaren yleiset vaatimukset, joiden mukaan ympäristövaikutus ei saa olla kohtuuton.

Yhtiön hakemuksesta ilmenee, että ylijäämäveden päästäminen toiminnasta vaikuttaa Hosiojärveen, itäiseen puroon ja Tornionjokeen, mutta ei läntiseen puroon. Kumpaankin puroon vaikuttaa kuitenkin hydrologisesti virtaamien pienenyminen, joka johtuu avolouhosten vedenpoiston aiheuttamasta pohjaveden vajoamisesta.

Yhtiö on ilmoittanut, että avolouhosten vedenpoisto, valuma teollisuusalueelta ja malmivarastosta, valuma hiekka- ja sivukivivaraston lopullisesti peittämättömistä osista ja suotovesi sekä prosessivesi rikastamosta puhdistetaan ennen kuin ne saadaan päästää Hosiojärveen. Puhdistus koostuu tavanomaisista kalkkikäsittely-, saostamis- ja sedimentaatioprosesseista. Kahdesta rakennettavasta puhdistamosta vesi johdetaan selkeytsaltaan kautta Hosiojärveen. Ojien, pumppukuoppien, altaiden ja muiden laitososien, joissa käsitellään puhdistettavaksi tarkoitettua vettä, on oltava tiiviitä. Yhtiö on teettänyt kokeita arvioidakseen suunniteltujen puhdistamojen tehokkuutta kerätyn veden puhdistuksessa. Tulokset on laskettu täydelle tuotannolle (vuonna 25). Ne osoittavat, että Tornionjoen vesistön ympäristölaatunormit eivät ylity eikä havaittavaa vaikutusta aiheudu. Hosiojärven ja itäisen puron veden laadussa voi tapahtua kohtalaisia tai vähäisiä muutoksia.

Yhtiö on kertonut, miten selvitykset ja laskelmat on tehty. Tuomioistuimen mukaan yrityksen esittämä aineisto ja laskelmat perustuvat vakiintuneisiin menetelmiin. Tuomioistuim ei ole havainnut, että lähtötiedoista olisi puutetta tai että epävarmuustekijät ja oletukset voivat olla niin merkittäviä, että tuloksia ei voida pitää luotettavina. Tuomioistuim katsoo, että jutun selvitys osoittaa, että niin kauan, kun vesi puhdistetaan rakentamalla ehdotetut puhdistamot, toimintaa voidaan harjoittaa ilman riskiä kohtuuttomista ympäristövaikutuksista Hosiojärvelle ja itäiselle purolle. Tornionjoen osalta, johon itäinen puro laskee, tuomioistuim yhtyy yhtiön arvioon, jonka mukaan ei ole vaaraa, että vesiympäristö huononee luvattomasti tai että vaarannetaan sen tilan tai potentiaalinen saavuttaminen, joka vedellä on oltava ympäristön laatunormien mukaan.

Jutussa on käsitelty myös sitä, voivatko päästöt veteen toiminnasta vaikuttaa negatiivisesti Vittangin juomavedenottoapaikkaan, joka sijaitsee Tornionjoessa noin 9 km alavirtaan itäisen puron suulta. Yhtiö on osoittanut, että suunniteltu toiminta, sekä käytön aikana, toiminnan päätyttyä ja hypoteettisessa tapauksessa, jossa toimintaa harjoitetaan ilman puhdistamoja, aiheuttaa hyvin

pieniä muutoksia Tornionjoen veden laatuun. Elintarvikeviraston määräyksiä (SLVFS 2001:30) tullaan noudattamaan. Maa- ja ympäristötuomioistuin yhtyy näin ollen yhtiön arvioon, jonka mukaan ei ole vaaraa, että toimenpiteet vaikuttaisivat haitallisesti Vittangin juomavedenottoaikaan.

Vedenpoiston avolouhoksista arvioidaan johtavan pohjaveden vajoamiseen enintään noin 600 metrin etäisyydellä avolouhoksen keskipisteestä olevalla alueella. Tämä ei vaikuta Tornionjoen veden virtaukseen. Virtaama Hosiojärveen, itäiseen ja läntiseen puroon vähenee hieman. Hosiojärvesä ja itäisessä purossa pienentyneen virtaaman korvaa lisääntynyt juoksumäärä. Kaiken kaikkiaan tuomioistuin arvioi, että arvioidut virtaaman muutokset ovat suhteellisen pieniä ja että pohjaveden poisjohtaminen ei näin ollen ole este luvallisuudelle.

Jutussa kesäkuussa 2021 olleen aineiston perusteella maa- ja ympäristötuomioistuin katsoi, ettei voida sulkea pois sitä, että haetulla toiminnalla voi olla rajat ylittäviä vaikutuksia. Jutussa nyt olevan aineiston valossa maa- ja ympäristötuomioistuin on, kuten edellä todettiin, arvioinut, että haetulla toiminnalla ei ole vaikutusta veden laatuun tai virtaamaan Tornionjoessa alavirtaan itäisen puron suulta. Tämän seurauksena tuomioistuin arvioi nyt myös voitavan sulkea pois se, että toiminnalla olisi tältä osin rajat ylittäviä vaikutuksia.

Vastapuolet jutussa ovat esittäneet, että tuomioistuimen on tarpeellista vahvistaa veteen tulevia päästöjä koskevat lopulliset ehdot, jotta toiminta voidaan katsoa luvalliseksi. Tuomion luvallisuuden kannalta jutussa ei ole ratkaisevaa määrääkö tuomioistuin lopulliset ehdot päästöille veteen tai lykkääkö se kysymyksen koeajalle (vrt. maa- ja ympäristöoikeuden ratkaisu 16. huhtikuuta 2015 jutussa M 6485-14 ja jutussa M 6483-14 sekä MÖD 2021:5:ssä). Yhteenvetona tuomioistuin katsoo, että toiminnan vaikutus pinta- ja pohjavesiin ei muodosta estettä toiminnan luvallisuudelle. Päästöjä voidaan rajoittaa ehdollisesti niin kauan, että vaikutuksesta vesiympäristöön tulee hyväksyttävä. Mitään

estettä toiminnan luvallisuudelle ympäristökaaren 5 luvun 4 § mukaisten vaatimusten taustaa vasten ei ole.

Natura 2000

Talga AB on vaatinut ympäristökaaren 7 luvun 28 a § mukaista lupaa, sen puitteissa mitä lupa muuten sallii, harjoittaa toimintaa, joka voi huomattavalla tavalla vaikuttaa Tornion ja Kalixin jokijärjestelmän Natura 2000-alueeseen. Lääninhallitus on arvioinut, että yhtiön hakema ns. Natura 2000 lupa voidaan myöntää, jos määrätään lopulliset ehdot asianmukaisille aineille ylivuotovedessä ja purkuvesistössä.

Natura 2000-alueeseen kuuluvia pintavesiä, joihin haettu toiminta vaikuttaa, ovat osittain Tornionjoki ja osittain kaksi pienempää puroa, itäinen ja läntinen puro. Hakemus koskee kaivosta, jonka toiminta tulee olemaan suhteellisen rajallista (vain kesäkuusta marraskuuhun) verrattuna läänin muihin kaivoksiin ja joka voidaan kuvata suhteellisen tavalliseksi louhokseksi louhinnan laajuuden suhteen. Toimintaan kuuluvat ympäri vuoden myös rikastamo ja kaivannaisjätelaitos, johon sisältyy hiekka- ja sivukivivarasto. Kaiken kaikkiaan tuomioistuin arvioi, että suunniteltu toiminta voi tyypillisesti veteen tapahtuvien päästöjen kautta vaikuttaa ympäristöön kyseisellä Natura 2000-alueella Tornion ja Kalixin jokijärjestelmässä, jonka vuoksi suunniteltu toiminta edellyttää lupaa. Kuten tuomioistuin on aiemmin selvittänyt, arvioidaan mahdolliseksi rajoittaa päästöjä purkuvesistöön ehtojen avulla niin, että päästöjen vaikutus veteen jää hyväksyttäväksi ja että kysymys lopullisista ehdoista tai koeajasta ei tässä tapauksessa ole sellaisenaan ratkaiseva luvallisuuden kannalta.

Tornionjoen ja Kalixin jokijärjestelmän säilytysuunnitelman mukaan alueen suojelun yleisenä tarkoituksena on auttaa biologisen moninaisuuden säilyttämistä säilyttämällä tai entisöimällä suotuisa säilytysstatus alueelle kuuluville luontotyypeille ja lajeille biomaantieteellisellä tasolla, toisin sanoen koko Natura 2000- verkostolle. Yksittäisten Natura 2000-alueiden tarkoituksena on myös paikallisesti säilyttää ja palauttaa suotuisa säilymistila osoitetuille luontotyypeille ja lajeille.

Yhtiö on teettänyt inventointeja vesiympäristöistä, toteuttanut purkuvesistötutkimuksen ja selvityksen vaikutuksesta Natura 2000-alueeseen. Tornion ja Kalixin jokijärjestelmän nimetyistä luontotyypeistä arvioidaan Tornionjoen olevan ”fennoskandista tyyppiä oleva luonnollinen joki” (3210). Itäisen ja läntisen puron kokonaisuudessaan ei arvioida selvityksen mukaan olevan luontotyyppiä ”pieni joki, jossa on kelluvalehtistä kasvillisuutta tai akvaattisia sammaleita” (3260), koska joista puuttuu luonnostaan rakenne ja toiminta, joka vaaditaan elinvoimaisen tyyppillisen taimen- ja harjuskannan säilyttämiseen. Yhtiön tutkimuksissa alueelta on nimetyistä lajeista löydetty lohta. Lohen lisääntyminen tapahtuu Tornionjoessa. Läntisessä purossa ei liiku lohta, kun taas puron alaosa (noin 50 m ylävirtaan liittymästä Tornionjokeen) on lohen mahdollinen kasvialue. Itäisessä purossa on kuitenkin vaelluseste noin 30 m päässä sen suulta. On myös arvioitu, että alueella voi esiintyä saukkoja, mutta havaintoja ei kuitenkaan ole tehty.

Maa- ja ympäristötuomioistuin yhtyy tutkimuksissa tehtyihin arvioihin ja toteaa yhtiön tavoin, että toiminnan ei katsota vahingoittavan suojeltavan alueen elinympäristöjä. Tämä pätee, vaikka havaittaisiin, että itäinen ja läntinen puro olisivat suojeltuja luontotyyppisiä, koska puroissa ei esiinny tyyppillisiä tai nimettyjä lajeja, jonka vuoksi toiminta ei voi vaikuttaa luontotyyppin tai lajien suotuisan suojelun edellytyksiin. Tuomioistuin tekee saman arvioinnin kuin yritys myös nimettyjen lajien osalta, eli toiminta ei altista nimettyjä lajeja häiriöille, jotka voisivat merkittävästi haitata säilymistä alueella. Sen vuoksi ympäristökaaren 7 luvun 28 b § mukaan on olemassa edellytykset myöntää Natura 2000-lupa.

Kaiken kaikkiaan maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että suunniteltu toiminta ei voi vahingoittaa elinympäristöjä, joita on tarkoitus suojata tai aiheuttaa, häiriöitä, jotka voivat merkittäväällä tavalla vaikeuttaa lajien säilyttämistä alueella. Natura 2000-säännökset eivät näin ollen ole este luvallisuudelle.

Lajisuoja

Lajien suojelua koskevan asetuksen (2007:845) 4 §:n sanamuotoa on muutettu 1. lokakuuta 2022 ja siitä puuttuvat siirtymäkauden määräykset. Tämä tarkoittaa, että uutta sanamuotoa sovelletaan maa- ja ympäristötuomioistuimen harkinnassa tässä jutussa. Asetuksen 4 § ensimmäisen kappaleen nykyisen sanamuodon mukaan on kiellettyä häiritä tahallisesti luonnonvaraisia lintuja, erityisesti niiden pesimis- ja kasvuaikana, paitsi jos häiriö ei ole merkittävä a) lintulajin kannan pitämiseksi tyydyttävällä tasolla, erityisesti ekologisten, tieteellisten ja kulttuuristen tarpeiden näkökulmasta, tai b) populaation palauttamiseksi tälle tasolle.

Yhtiö on teettänyt inventointeja vuosien 2015–2019 aikana. Näiden tulokset on raportoitu julkaisussa "Luonnonarvoinventointi 2015–2019 Hosiorinnassa (Nunasvaara), Kiirunan kunnassa, 2019". Tätä täydentävät myöhemmin tehdyt "Petolintujen pesien inventointi Hosiorinnassa (Nunasvaara), Kiirunan kunnassa, 2020" ja "Lintujen inventointi Nunasvaara Södrassa, Kiirunan kunnassa, 2020–2021". Pääkäsittelyssä esiteltiin myös eräitä vuonna 2022 tehtyjä täydennyksiä.

Lintujen osalta inventointialueella havaittiin noin 60 lajia, joista noin 50 lajin arvioitiin kuuluvan enemmän tai vähemmän pysyvään pesimälinnustoon. Kaikki linnut on suojeltu lajiensuojeluasetuksen 4 §:n nojalla. Suokasvien inventoinnissa havaittiin hieman yli 100 lajia. Osa niistä on rauhoitettuja, orkideat (lajiensuojeluasetuksen 8 §) ja ketunlieko, katinlieko, keltalieko ja riidenlieko (lajiensuojeluasetuksen 9 §). Orkideoita ei kuitenkaan esiintynyt toiminta-alueella, kun taas liekokasveja, paitsi keltaliekoa, esiintyi toiminta-alueella ja sen läheisyydessä. Lajeja yleinen sammakko, kyy ja metsälisko (lajiensuojeluasetuksen 6 §) löydettiin eläinten tai jälkien muodossa, ei kuitenkaan toiminta-alueelta. Myös sammalia ja jäkäliä löytyi, mutta nämä eivät ole rauhoitettuja.

Luonnonsuojeluyhdistys on vertaillut yhtiön esittämässä luontoarvoinventoinneissa olevien luonnonsuojelulajien määrää siihen, mitä yhdistys löysi vierailuilla, metsäkävelyillä ja inventoinneissa mahdollisilla luontoarvoalueilla

kesä- ja syyskuussa 2022. Yhdistys huomauttaa erityisesti löytäneensä enemmän sienilajeja kuin yhtiön inventoinnissa löytyi. Mikään näistä lajeista ei kuitenkaan ole rauhoitettu.

Yhtiö on ehdottanut ehtoja, joiden mukaan hakkuita toiminta-alueella ei saa suorittaa 1. toukokuuta - 31. heinäkuuta välisenä aikana. Lisäksi yhtiö on sitoutunut siihen, että hakatuista metsämaista peräisin oleva lahopuu levitetään viereisille metsäalueille puulla elävien lajien hyväksi. Lintujen osalta yhtiö katsoo, että mahdolliset vaikutukset lintuihin, joita voi syntyä, ehdotetulla ehdolla hakkuun ajallisesta sallimisesta, ei ole merkitystä kyseisten lajien kantojen säilyttämiselle tyydyttävällä tasolla paikallisesti, alueellisesti eikä valtakunnallisesti. Näin ollen yhtiö arvioi, että lajien suojeluasetuksen 4 §:n ensimmäisen kappaleen 4 kohdassa säädetty kielto ei ole ajankohtainen lintujen osalta.

Mitä tulee vaikutuksiin liekolajeihin, yhtiö katsoo, koska toiminnan tarkoitus on selvästi muu kuin rauhoitetun kasvin poistaminen tai vahingoittaminen, että edellytetään riskiä vaikuttaa rauhoitetun lajin säilymistilaan alueella. Haetulla toiminnalla ei arvioida olevan vaikutusta, joka haittaa jonkin paikallisella, alueellisella tai kansallisella tasolla esiintyvän liekolajikannan suotuisan suojelutason säilyttämistä. Yhtiö katsoo näin ollen, että lajien suojeluasetuksen 9 §:n kiellot eivät koske liekolajeja.

Siltä varalta, että tuomioistuin ei yhdy yhtiön arvioon, yhtiö on hakenut varauksin erivapautta lajien suojeluasetuksen 4 §:n kielloista saman asetuksen 14 §:n mukaan lapintiaisen, isotikan, pohjantikan, kuukkelin ja palokärjen osalta. Lisäksi yhtiö on pyytänyt, että liekolajeille myönnetään erivapaus 9 §:n kielloista lajien suojeluasetuksen 15 §:n nojalla.

Ottaen huomioon, mitä lajiensuojeluasetuksen 4 §:n ensimmäisen kappaleen 4 kohdassa ja yhtiön selvityksessä todetaan, lääninhallitus on todennut, että kielto ei koske edellä mainittuja lintulajeja Nunasvaaran alueella. Koskien vaikutusta liekolajeihin

toiminta-alueella, lääninhallitus on katsonut poikkeusluvan myöntämiseksi olevan edellytykset.

Maa- ja ympäristötuomioistuin yhtyy lääninhallituksen näkemykseen siitä, että lajiensuojeluasetuksen 4 §:n ensimmäisen kappaleen 4 kohdassa säädettyä kieltoa ei sovelleta lapintiaisen, isotikan, pohjantikan, kuukkelin ja palokärjen osalta Nunasvaaran alueella. Myöskään muita saman asetuksen 4 § kieltoja ei sovelleta. Tämän edellytyksenä on, että yhtiön ehtoehdotuksen mukaisesti toiminta-alueella ei suoriteta hakkuita 1. toukokuuta - 31. heinkuuta välisenä aikana.

Lajien suojeluasetuksen 15 §:n mukaan 9 §:stä voidaan myöntää poikkeuslupa, jos muuta sopivaa ratkaisua ei ole ja poikkeuslupa ei estä lajin kannan suotuisan suojelutason säilyttämistä sen luonnollisella levinneisyysalueella. Yhtiö on ilmoittanut, että muuta sopivaa ratkaisua ei ole. Kaivoksen sijainnin kannalta ratkaiseva tekijä on paikka, jossa esiintymä tosiasiallisesti sijaitsee. Löydös on hyvin tunnistettu ja hyvällä marginaalilla louhinnan arvoinen. Kaivostoiminnan suunnitteluun on tehty erilaisia vaihtoehtoja ja nyt haettu vaihtoehto on arvioitu parhaaksi useiden arvioitujen seikkojen perusteella. Mikään muu muotoilu ei myöskään voi tarkoittaa, että mitään mahdollista vaikutusta ei aiheudu.

Maa- ja ympäristötuomioistuin yhtyy yhtiön arvioon muun sopivan ratkaisun mahdollisuudesta ja että erivapaus ei estä lajin kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä sen luonnollisella levinneisyysalueella. Mainituille liekolajeille voidaan näin ollen myöntää erivapaus. Lajien suojeluasetuksen 9 §:ssä säädetty kielto ei siten ole esteenä luvallisuudelle.

Jätteet ja jälkikäsittely

Kaivannaisjätteistä annetun asetuksen (2013:319) (kaivannaisjäteasetus) 64 §:n mukaan on toiminnan, jota se koskee ja jolle haetaan ympäristökaaren 9 luvun tai 11 luvun mukaista lupaa, annettava lupaviranomaiselle tiedot toiminnan harjoittajasta, toimintapaikasta, vaadittavan jätteenkäsittelysuunnitelman sisällöstä,

vakuudesta, joka vaaditaan, kun kyseessä on kaivannaisjätelaitos ja siitä, miten asetuksen säännösten noudattaminen muutoin varmistetaan.

Yhtiön toimintalupahakemukseen sisältyi jätteenkäsittelysuunnitelma, jossa oli liite jätteen karakterisoinnista ja statusraportti. Käsittelyn aikana yhtiö tarkisti jätteenkäsittelysuunnitelmaa. Yhtiö on esittänyt jätteenkäsittelysuunnitelman liitteessä erillisen jälkikäsittelysuunnitelman, jossa on kaivannaisjätteen karakterisointi ja luokittelu. Sivukiven ja rikastushiekan on arvioitu olevan potentiaalisesti happoa muodostavaa ja sisältävän kohonneita metallipitoisuuksia. Hydroksidiliete vedenpuhdistuksesta on karakterisoitu vaarattomaksi jätteeksi ja se varastoidaan erilliseen soluun yhdistetyssä hiekka- ja sivukivivarastossa. Mitään näistä jätteistä ei pidetä kaivannaisjäteasetuksen mukaan tehottomana jätteenä. Alueen jälkikäsittely toteutetaan siten, että happaman suotoveden, metallien mobilisoitumisen ja leviämisen riski minimoituu.

Pääkäsittelyssä yhtiö ilmoitti, toisin kuin asiakirjoissa todetaan, että hiekka- ja sivukivivaraston pohjapinta voidaan rakentaa vaiheittain ja että vedenpuhdistuksesta tulevan hydroksidilietteen vedenpoisto tapahtuu geoputkissa paikan päällä erillisessä solussa, yhdistetyssä hiekka - ja sivukivivarastossa.

Yhtiön pääkäsittelyssä esittämä kuva.

Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että yhtiön toimittamat ja pääkäsittelyssä esittämät asiakirjat ovat täyttäneet yhtiön kaivannaisjäteasetuksen mukaisen tiedotusvelvoitteen. Tuomioistuin yhtyy myös yhtiön arvioon, jonka mukaan hiekka- ja sivukivivarasto ei ole kaivannaisjäteasetuksen 10 §:n mukainen riskilaitos, jonka vuoksi sitä eivät koske kaivannaisjäteasetuksen 57-63 §§ mukaiset vaatimukset vakavien onnettomuuksien torjuntastrategiasta, turvallisuusjohtamisjärjestelmistä ja sisäisistä valmiussuunnitelmista. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo näin ollen, että jätteenkäsittelysuunnitelma täyttää asetuksen vaatimukset. Täten ei siis ole mitään estettä luvallisuudelle.

Kokonaisarvio luvallisuudesta ja luvasta

Maa- ja ympäristötuomioistuimen kokonaisarvion mukaan hakemus koskee kaivosta, jonka toiminta tulee olemaan suhteellisen vähäistä verrattuna läänin muihin kaivoksiin ja että kaivostoiminnan laajuuden suhteen sitä voidaan verrata parhaiten melko tavalliseen louhokseen. Tuomioistuin on edellä katsonut, että haettu sijainti on asianmukainen ympäristökaaren 2 luvun 6 § mukaan. Toiminta käyttöön otettavilla maa-alueilla ei voi pitkän aikavälin taloudenhoidon ja resurssien tehokkaan käytön taustaa vasten vahingoittaa merkittävästi kyseessä olevia kansallisia etuja ja toiminta voi elää rinnakkain poronhoidon vastakkaisen edun kanssa. Jutun selvitys on osoittanut, että niin kauan, kun mahdollisesti saastunut vesi puhdistetaan, toimintaa voidaan harjoittaa ilman riskiä kohtuuttomista ympäristövaikutuksista Hosiojärveen ja itäiseen puroon. Tornionjoen osalta, johon itäinen puro laskee, toiminta ei ole ristiriidassa vesidirektiivin huononemisen estämistä koskevien vaatimusten ja vaarantamiskiellon kanssa (vrt. ympäristökaaren 5 luvun 4 §). Tuomioistuin on todennut, että Natura 2000-lupa voidaan myöntää ja että lajien suojeluasetus ei ole esteenä luvallisuudelle. Ympäristökaaren 3 ja 4 luvun taloudenhoitomääräykset eivät ole esteenä luvulle. Jutussa nyt olevan aineiston perusteella tuomioistuin katsoo, että voidaan sulkea pois mahdollisuus, että toiminnalla olisi rajat ylittäviä vaikutuksia Suomessa. Huomaavaisuussääntöjen lopullisessa tarkastelussa maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että toiminnasta ei aiheudu sellaista merkittävää vahinkoa tai haittaa ihmisille ja ympäristölle, jonka vuoksi toimintaa ei voitaisi sallia. Toiminta on täten

luvallista ja Talgalle voidaan myöntää lupa sen mukaisesti mitä tuomiosta käy ilmi. Lupaun tulee liittää yhtiölle velvoite toteuttaa luonnonarvojen menetyksen korvaavia toimenpiteitä ja muuten alla mainituin ehdoin.

LUVAN MÄÄRÄAIKA

Käyttöoikeussopimukset ja vuokrasopimukset, jotka yhtiö on tehnyt muun muassa vesitoiminnan takia, ovat ajallisesti rajoitettuja 50 vuoteen. Sopimuksia on mahdollista pidentää ja tarkoituksena on, että yhtiö hankkii kiinteistöt, mutta ei ole vielä täysin ratkaistu tuleeko ostoja tai sopimusten pidentämisiä tapahtumaan. Lupa vesitoimintaan voidaan myöntää vain, jos hakijalla on määräämisoikeus vesialueeseen, jolla toimintaa harjoitetaan. Yhtiö on ilmoittanut, ettei se vastusta luvan 50 vuoden määräaika. Koska yhtiön määräämisoikeus on ajallisesti rajoitettu, lupa toimintaan voidaan myöntää enintään 50 vuodeksi, laskettuna vanhimmasta 18. toukokuuta 2020 päivätyistä vuokrasopimuksesta. Määräaika koskee koko lupaa.

ERIVAPAAUS LAJISUOJASTA

Maa- ja ympäristötuomioistuin on edellä katsonut, että vaatimukset erivapauden myöntämiseksi lajien suojeluasetuksen 9 §:ssä säädetyistä kielloista koskevat katinliekoa, keltaliekkoa ja riidenliekoa. Näin ollen erivapaus lajisuojasta on myönnettävä.

KORVAUSTOIMENPITEET

Ympäristökaaren 16 luvun 9 §:stä käy ilmi, että lupaun tai erivapautteen ja luvan tai erivapauden lakkauttamiseen voidaan liittää velvollisuus suorittaa tai kustantaa muun muassa erityisiä toimenpiteitä korvaukseksi yleisiin etuihin kajoamisesta, jonka toiminta aiheuttaa.

Lääninhallitus totesi jutun käsittelyn varhaisessa vaiheessa, että yhtiön on toimitettava ehdotus korvaussuunnitelmasta, jossa tilitetään sopivat toimenpiteet haetulle toiminnalle ja sen vaikutuksille kuvattuihin luonnonympäristöihin. Yhtiö ilmoitti pääkäsittelyssä tehneensä kvantitatiivisia laskelmia

biologisesta monimuotoisuudesta suunnitellulla toiminta-alueella. Laskelmat on tehty CLImB-mallilla (Changing Land Use Impact on Biodiversity), joka on kehitteillä ja on mukautettu Ruotsin olosuhteisiin ja luonnonarvoinventaarioiden syöttötietoihin. Mallin avulla voidaan laskea alueen nykyarvo biodiversiteetipisteiden muodossa, biologisen monimuotoisuuden häviämispisteet hyödyntämisen tai muun toiminnan seurauksena ja mahdollisuus parantaa ja/tai luoda edellytyksiä luonnon monimuotoisuudelle, sekä toiminta-alueella että kompensatioalueilla, ja näin luoduille biodiversiteetipisteille.

Yhtiö on sitoutunut korvaamaan arvioidun luontoarvon menetyksen plus 15 % vaikutusarvosta, jonka on arvioitu olevan 189 niin sanottua biodiversiteetipistettä. Koska sopimuksia ei ole vielä allekirjoitettu kiinteistönomistajien kanssa, yhtiön mukaan tällä hetkellä ei voida varmuudella sanoa, mitkä alueet kuuluvat ekologisen kompensaaation piiriin. Tarkoituksena on kompensoida mahdollisuuksien mukaan menetettyjä luonnonympäristöjä investoimalla vastaavanlaisiin luonnonympäristöihin Kiirunan kunnassa. Pääkäsittelyssä yhtiö sitoutui ekologisen kompensaaation jatkoselvityksessä ottamaan mukaan myös vesiympäristöjä.

Yhtiö ja lääninhallitus ovat kumpikin ehdottaneet ekologista kompensatiota koskevaa ehtoa. Yhtiön ehdottamiin ehtoihin sisältyy määräys siitä, kuinka pitkälle meneviä korvaavien toimenpiteiden tulisi olla ja että ne olisi toteutettava Kiirunan kunnassa tai Norrbottenin läänissä, kun taas lääninhallituksen esityksessä todetaan, että toimenpiteiden on koskettava aluetta, jolla on tai joka saa samanlaiset luontoarvot kuin alue, johon toiminta vaikuttaa.

Yhtiön korvaustoimenpide-ehdotuksen osalta lääninhallitus on katsonut, että selvityksen jättämisen ajankohtaa ei tule sitoa niin vahvasti siihen, että lupa on otettu käyttöön lain voiman saaneena ja että viimeinen lause siitä, minkä edellytysten puitteissa ehto on voimassa, ei ole tarpeellinen. Lääninhallitus on korostanut, että

voidaan myös ilmoittaa, että valvontaviranomainen voi sallia korvaussuunnitelman toimittamisen myöhemmin.

Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että yhtiön ehdotus luontoarvojen arvioinnista on selkeämpi kuin lääninhallituksen ehdotus, jonka vuoksi yhtiön sanamuotoa ehdosta käytetään tässä osassa. Lääninhallituksen ehdotus, jonka mukaan toimenpiteet tulisi toteuttaa ensisijaisesti Kiirunan kunnan sisällä ja toissijaisesti Norrbottenin läänin alueella, on sitä vastoin parempi kuin yhtiön ehdotus. Tällöin ei tarvita määräystä, jossa valvontaviranomaisen edellytetään hyväksyvän millä alueella korvaus suoritetaan.

Korvaussuunnitelma on laadittava yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa ja toimitettava valvontaviranomaiselle viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun lupa on saanut lain voiman ja otettu käyttöön tai myöhemmin, jos valvontaviranomainen sallii sen. Tuomioistuin ei pidä tarpeellisena, että valvontaviranomaisen on hyväksyttävä korvaussuunnitelma. Sitä vastoin valvontaviranomainen valtuutetaan päättämään myöhemmin toteutettavista korvaavista toimenpiteistä. Valvontaviranomaiselle olisi myös annettava mahdollisuus pidentää korvaavia toimenpiteitä koskevan tilityksen toimittamisen määräaika.

Yhtiön ehdotuksesta, jonka mukaan veloitetta toteuttaa korvaavia toimenpiteitä olisi sovellettava vain sillä edellytyksellä, että yhtiö saa maan käyttöönsä ja tarvittavat luvat ja erivapaudet, tuomioistuin tekee seuraavan arvion. Mahdollisuus korvaavien toimenpiteiden toteuttamiseen koko Norrbottenin läänissä ja valvontaviranomaisen voidessa sallia myöhemmän tilityksen tuomioistuin arvioi, että on mahdollista löytää sopiva ja käytettävissä oleva paikka ja vaadittu lupa ja erivapaudet voidaan myöntää. Jos näin ei ole, yhtiö saa käyttää olemassa olevat mahdollisuudet ja pyytää ehdon muuttamista (katso ympäristökaaren 24 luvun 13 §).

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa yhteenvetona, että on asetettava ehto, joka edellyttää korvaavien toimenpiteiden toteuttamisen ja että ehto on muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (ehto 20).

EHDOT JNE.

Johdanto

Hakija on hakemuksessaan esittänyt ehdotuksen ehdoista ja lykätyistä kysymyksistä. Hakijan ehdotusta on myös tarkistettu ja täydennetty pääkäsittelyssä vastapuolten huomautusten johdosta. Hakijan ehdotus eroaa tietyiltä osin ehdoista, joita vastapuolet ovat puoltaneet. Maa- ja ympäristötuomioistuim kommentoi jäljempänä ehtoja, jotka tuomioistuim katsoo aiheelliseksi muotoilla hakijan ehdotuksesta poikkeavalla tavalla sekä mahdollisia muita olosuhteita, joita tuomioistuim katsoo aiheelliseksi kommentoida. Tuomioistuim on joissakin tapauksissa käsitellyt ehtojen syitä aiemmin, mikä käy myös ilmi alla esitetystä laajuudessa. Numerointi alla viittaa tuomiossa asetettuihin vaatimuksiin.

Ehdot ja lykätyt kysymykset

Yleiset ehdot (ehto 1)

Yhtiö on ehdottanut yleistä ehtoa ja myös tuomioistuim arvioi, että luvan myöntämiselle on asetettava tällainen ehto. Tuomioistuim katsoo kuitenkin, että olisi valittava eri sanamuoto kuin yhtiön ehdottama sanamuoto, jossa selvennetään, että se kattaa myös töiden toteuttamisen ja se on voimassa edellyttäen, että tästä tuomiosta ei muuta ilmene. Ehto on näin ollen muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (ehto 1).

Räjättykset (ehdot 2-4)

Yhtiö on ehdottanut ehtoa sille, milloin räjätykset saadaan suorittaa ja että sitä haluaville lähellä asuville ilmoitetaan räjäytysten ajoista (ehtoehdotus 2). Yhtiö ehdotti alun perin, että ehdossa säänneltäisiin myös minä aikana vuodesta räjäytyksiä saadaan tehdä, jotta rajoitetaan muun muassa vaikutuksia poronhoidon etuihin. Saamelaiskyliltä saatujen mielipiteiden jälkeen yhtiö on pääkäsittelyssä tarkistanut kyseistä ehdotusta ja ehdottanut sen sijaan uutta ehtoa siitä mihin aikaan vuodesta työ saa olla käynnissä pääasiassa poronhoidon suojelemiseksi (katso alemmaa otsikon ”Poronhoito” alta). Yhtiö on lisäksi ehdottanut ehtoa, jonka mukaan räjäytysajat määrätään ennalta ja että käytännön mukaisesti räjätykset tapahtuisivat selkeän äänimerkin jälkeen (ehtoehdotus 3). Vastalauseita ei ole esitetty

yhtiön ehtoehdotusta vastaan. Tuomioistuin katsoo, että yhtiön lopulliset ehdotetut ehdot siitä, miten ja milloin räjäytyksiä saadaan suorittaa ja että lähellä asuvia informoidaan, jos he sitä haluavat, ovat sopivat. Tuomioistuin puolestaan katsoo, että tätä pitäisi säännellä yhteisellä ehdolla. Ehto on näin ollen muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (tuomiolauselman 2 ehto).

Yhtiö on, lääninhallituksen huomautusten jälkeen tärinän ja ilmanpaineaaltojen sääntelytarpeesta, jättänyt lopulliset ehtoehdotukset (ehtoehdotukset 4-5). Yhtiön ehdotusta ilmanpaineaaltojen sääntelystä ei ole vastustettu. Ehdotettu ehto vaikuttaa sopivalta ja asianmukaiselta ja se määrätään (tuomion ehto 4).

Räjäytyksestä aiheutuvan tärinän sääntelyn osalta lääninhallitus on korostanut, että häiriöiden riskin, koetun häiriön, tulisi ohjata ehtojen määräämistä ja raja-arvon vahvistamista. Lääninhallitus on korostanut, että räjäytykset tehdään loma-asuntojen ollessa pääosin käytössä ja olisi harkittava, ovatko yhtiön tärinätasoja koskevat ehdotukset kohtuullisia ja muihin toimintoihin tehdyn vertailun perusteella voidaan harkita, olisiko taso asetettava tasolle 3 mm/s tason 5 mm/s:n sijasta ja tasolle 5 mm/s tason 7 mm/s:n sijasta.

Yhtiön ehdottamat tasot ovat yleisiä kaivostoiminnan luvissa, kun taas alemmat tasot määrätään yleensä louhosluvuissa. Muotoiltaessa ehtoja on otettava huomioon, että toiminnan harjoittaja ei voi koskaan olla täysin selvillä kallion ominaisuuksista. Määrättävien tasojen osalta tuomioistuin toteaa tärinäarvon noudattamisen varmistamiseksi, että yksittäinen räjäytys tarvitsee sopeuttaa marginaaleilla raja-arvoon. Alhaiset raja-arvot voivat varmasti aiheuttaa pienempien katkojen räjäytyksen, mutta se voi myös johtaa siihen, että räjäytyksiä tarvitaan huomattavasti suurempi määrä, mikä puolestaan voi aiheuttaa suurempaa häiriötä. Lisäksi kaivostoiminnan sallittu toiminta-aika on rajoitettu vain kuuteen kuukauteen vuodessa (ks. jäljempää otsikon ”Poronhoito” alta). Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että edellä esitetyn ja yhtiön selvityksen perusteella

jutussa, ettei yhtiön esityksestä ole syytä poiketa tasojen osalta, minkä vuoksi tämä säädetään. Tasoja voidaan tosin pitää häiritsevinä, mutta ne eivät vaaranna aiheuttaa vahinkoja läheisille rakennuksille. Tuomioistuin yhtyy myös yhtiön arvioon, jonka mukaan koetun häiriön riskiä pienennetään tiedottamalla paikallisille asukkaille ennen räjäytystä ehdossa 2 määrätyllä tavalla. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo kuitenkin, että ehdossa tulisi säätää myös yleisestä suojelutoimenpiteestä, jonka mukaan räjäytykset on suoritettava siten, että tärinä lähimmissä asunnoissa minimoidaan. Avolouhinnasta aiheutuvaa tärinää koskevat ehdot on näin ollen muotoiltava tuomiossa esitetyllä tavalla (ehto 2).

Melu (ehdot5-6)

Toiminnan päämelunlähteet ovat poraus, murskaus ja lastaus. Meluhaittojen rajoittamiseksi yhtiö on sitoutunut toteuttamaan useita meluntorjuntatoimenpiteitä; meluste avolouhoksen lounaispuolelle, primäärimurskain ympäröidään moreenipenkerellä, sekundäärimurskain ja rikastamo ovat sisäänrakennettuja ja alkuvaiheessa kallioporaus avolouhoksessa rajoitetaan suoritettavaksi päiväsaikaan.

Yhtiö on ehdottanut kahta melua koskevaa ehtoa, joista toinen koskee rakennusvaihetta ja toinen varsinaista toimintaa. Rakennusmelun osalta yhtiö on ehdottanut luonnonsuojeluviraston rakennustyömaiden melua koskevan yleisohjeen mukaista melutasoa (NFS 2004:15) muuten paitsi illalla, lauantaina, sunnuntaina ja arkipyhinä, jolloin ehdotetaan 5 dBA korkeampaa arvoa. Lisäksi yhtiö esittää, että erityisesti melua aiheuttavia rakennustöitä (kuten poraus, kivien särkeminen ja paalutus) ei huomioida melutasojen osalta. Sen sijaan töihin sovelletaan rajoitusta, jonka mukaan niitä saa suorittaa vain arkisin päiväsaikaan (klo 07-19). Toiminnan harjoittamista koskeva ehto täsmää ohjearvojen ja ohjeistuksen kanssa, joiden luonnonsuojeluvirasto ilmoittaa olevan lähtökohtana ja ohjeena ympäristökaaren huomaavaisuussääntöjen mukaiselle arvioinnille, joka on tehtävä jokaisessa yksittäisessä tapauksessa.

Lääninhallitus on lähinnä huomauttanut, että rakennustöiden aikaisen melutason tulisi olla alhaisempi kuin mitä yhtiö on esittänyt ja että

poronhoidon suojelemiseksi tarvitaan samanlainen ehto kuin määrättiin tiettyjen lintukantojen suojelemiseksi tuomioistuimen osatuomiossa I. joulukuuta 2022 koskien Kaunis Iron AB:n toimintaa Pajalan kunnassa (M 2090-19). Meluehtoja poronhoidon suojelemiseksi käsitellään jäljempänä otsikon "Poronhoito" alla.

Maa- ja ympäristötuomioistuim ei katso aiheelliseksi poiketa melutasoista, jotka on esitetty luonnonsuojeluviraston yleisissä ohjeissa rakennusmelusta. Yhtiö ei ole esittänyt riittäviä syitä, miksi yleisiä ohjeita korkeammat melutasot tulisi hyväksyä illalla (19–22) lauantaisin, sunnuntaisin ja pyhäpäivinä. Melutaso on asetettava kyseisinä ajankohtina 45 dBA:han. Erityisen meluisan rakennustyön osalta tuomioistuim katsoo, että yhtiön ehdotus rajoittaa niiden suorittaminen vain arkipäiviin, voidaan hyväksyä. Rakennusvaiheen meluehdot on näin ollen muotoiltava tuomiossa esitetyllä tavalla (ehto 5)

Yhtiön ehdotuksesta melutasoista toiminnan meluehdoissa ei ole esitetty huomautuksia. Ehdotus vaikuttaa sopivalta ja asianmukaiselta, ja siksi se määrätään (ehto 6).

Kemikaalit ja vaaralliset jätteet (ehto 7)

Yhtiö on ehdottanut kemikaaleja ja vaarallisia jätteitä koskevaa ehtoa (ehtoehdotus 8). Ehdotuksesta ei ole esitetty huomautuksia. Yhtiön ehdottamat ehdot vaikuttavat maa- ja ympäristötuomioistuimesta perustelluilta ja asianmukaisilta, ja siksi ne on määrättävä (ehto 7).

Pölyäminen (ehto 8) ja pölypäästöt ilmaan (selvitysmääräys U2)

Yhtiö on ehdottanut pölyämistä koskevaa yleistä ehtoa (ehtoehdotus 9). Vaikka ehto on yleinen, kuten lääninhallitus on todennut, maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo yhtiön ehtoehdotuksen sopivaksi ja siksi se määrätään (tuomion ehto 8).

Yhtiö on ehdottanut ehdoksi toimenpiteitä pölyn leviämisen rajoittamiseksi ja että kysymystä pölylaskeumasta lykätään ja sitä selvitetään neljän vuoden ajan. Jotta saadaan kokemusta toiminnan aiheuttamasta pölyn leviämisestä

ja aineistoa lopullisen ehdon määrittämiseksi tältä osin, ilmaan joutuvia pölypäästöjä koskevaa kysymystä olisi lykättävä koeajalla. Tuomioistuin katsoo siksi, että lykättyä kysymystä ei pitäisi rajoittaa pölylaskeumiin. Sen tulee kattaa pölypäästöt ilmaan siten, että lykätty kysymys kattaa kaikki toimenpiteet, joilla voidaan vähentää pölypäästöjä.

Selvitysjakson aikana ei ole tarpeen antaa väliaikaista määräystä, kuten lääninhallitus on esittänyt, vaan tuomioistuin katsoo, että riittää se suuntaus pölylaskeuman rajoittamiseksi, jonka yhtiön ehdottama tutkintamääräys sallii. Tuomioistuin katsoo yhtiöstä poiketen, että on järkevintä sitoa selvitysaika luvan käyttöönottamiseen. Edellä esitetyn perusteella selvitysmääräys on laadittava tuomiossa esitetyllä tavalla (ks. selvitysmääräys U2).

Poronhoito (ehdot 9-10)

Kuten tuomioistuin totesi otsikon ”Poronhoito” alla, on yhtiön sitoumus harjoittaa kaivostoimintaa vain kuusi kuukautta vuodessa, silloin kun saamelaiskylät eivät käytä aluetta, mittava vahinkoja lievittävä toimenpide, joka vähentää vaikutusta poronhoitoon. Tuomioistuin katsoo yhtiön tavoin, että tämä on säänneltävä ehdoissa. Saamelaiskyläen pääkäsittelyssä esittämien huomautusten johdosta yhtiö on selventänyt tarkemmin, mitä toimintaa ei saada harjoittaa tämän jakson aikana. Yhtiö on myös mukauttanut ajanjaksoa, jona kaivostoimintaa ei saa harjoittaa, saamelaiskyläen pääkäsittelyssä esittämien huomautusten perusteella ja näin ollen tuomioistuin ei näe mitään syytä poiketa ehdotetusta aikajaksosta. Yhtiön ehdottamat ehdot määrätään siten tuomion mukaisesti (ehto 10).

Yhtiön ehdottamien neuvonpitoa koskevien ehtojen osalta saamelaiskylät ovat tosin pääkäsittelyssä todenneet, ettei poronhoidon jatkamiselle alueella ollut ehtoja, mutta ne eivät myöskään ole esittäneet huomautuksia yhtiön ehdottamista ehdoista, vaan todenneet, että nämä ovat ehtoja, jotka yleensä määrätään. Yhtiö on myös ehdottanut, että toteutetun neuvonpidon jälkeen

jätetään valvontaviranomaiselle selonteko neuvonpidosta. Lääninhallitus on kyseenalaistanut selvityksen tarkoituksen ja liitetäänkö siihen lääninhallitukselle valtuutus määrätä ehtoja. Lisäksi on huomautettu, että neuvonpitoja koskevat tiedot voidaan antaa ainoastaan ympäristöraportissa. Tuomioistuimen mielestä vaikuttaa tarpeelliselta ja tarkoituksenmukaiselta asettaa ehdoksi, että yhtiön on neuvoteltava toiminnan poronhoidolle aiheuttamien kielteisten vaikutusten minimoimiseksi. Koska neuvonpitoa koskevan kertomuksen tarkoituksena on pikemminkin ilmoittaa lääninhallitukselle, että neuvonpitoa on käyty, tuomioistuim katsoo, että sellaiset tiedot on sopivaa antaa ympäristöraportissa sen sijaan että olisi laadittu erillinen selvitys toteutetusta neuvonpidosta. Ehto on näin ollen muotoiltava tuomiossa esitetyllä tavalla (ehto 9).

Lääninhallitus on vaatinut, että poronhoidon etujen turvaamiseksi säädettäisiin ehto myös melun raja-arvoista siihen aikaan vuodesta, jolloin louhinta kaivoksessa ja siihen liittyvät toiminnot ovat käynnissä. Lääninhallitus on katsonut, että raja-arvoksi tulisi asettaa 35 dBA ja tietyssä pisteessä noin 1 km itään teollisuusalueelta. Gabnan saamelaiskylä on pääkäsitellyssä painottanut, että tason olisi mieluummin oltava 25 dBA virkistysalueelta katsottuna. Yhtiö on vastustanut lääninhallituksen esitystä.

On olemassa laajoja tutkimuksia siitä, miten melu vaikuttaa ihmisiin, mitä melutasoja pidetään häiritsevinä ja mitkä tasot ovat haitallisia terveydelle. Tuomioistuim ei pidä melupäästöjen erityistä sääntelyä tarpeellisena poronhoidon suojelemiseksi. Toisin kuin muissa jutuissa, joissa melua on säännelty erityisissä ehdoissa toiminnan yleisten meluehtojen lisäksi, kyseessä on ollut luonnonreservaatti tai pesivien lintujen suojeleminen (vrt. oikeustapaukset maa- ja ympäristötuomioistuimen tuomio 1.joulukuuta 2022 jutussa M 2090-19 ja jutussa M 3771-19, 24. kesäkuuta 2021 annettu tuomio ja maa- ja ympäristöylioikeuden tuomio 14. lokakuuta 2014 jutussa M 10231-13). Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että Kaunis Iron AB:n toimintaa koskevan osittaisen tuomion ehdon ensisijaisena tarkoituksena on suojella yksittäistä lajia (metsähanhi) jotta voidaan myöntää lajiensuojelun poikkeuslupa ja jutussa oli aineistoa, joka osoitti, milloin häiriön populaatioon voidaan odottaa tapahtuvan. Nyt esillä olevassa jutussa ei ole kyse lajiensuojelun ehdosta, vaan ehtoa ehdotetaan rajoittamaan

vaikutuksia poronhoitoon. Porojen osalta yhtiö on raportoinut tietyistä tieteellisistä tutkimuksista, jotka osoittavat, että porolla on yleensä korkea kuulokynnys ja se näyttää kuulevan huonommin kuin ihminen. Sitä, miten porot kokevat äänet ja mitkä melutasot häiritsevät poroja, ei kuitenkaan ole tutkittu tarkemmin. Tuomioistuimen arvion mukaan meluehdon asettaminen poronhoidon suojelemiseksi ei ole tarkoituksenmukaista silloin, kun ei ole aineistoa, johon melutasoa voidaan verrata. Lisäksi kaivostoimintaa harjoitetaan kuuden kuukauden aikana vuodesta, jolloin poronhoito ei käytä aluetta. Tuomioistuin katsoo, että poronhoidon edut on otettu tapauksessa riittävästi huomioon. Lääninhallituksen ehdotusta ehdoksi melusta poronhoidon suojelemiseksi ei sen vuoksi tule määrätä.

Päätös veteen (ehto 11 ja väliaikainen määräys P1)

Puhdistus

Sekä yhtiö että lääninhallitus ovat tehneet ehdotukset lopullisiksi ehdoiksi, joiden mukaan mahdollisesti saastuneet vedet on puhdistettava. Luvan edellytyksenä on, että potentiaalisesti pilaantunut vesi puhdistetaan, minkä vuoksi sille on asetettava lopullinen ehto. Yhtiön lopullinen ehdotus ehdoksi on muotoiltu siten, että puhdistettavat vesityypit luetellaan (ehtoehdotus 12). Tuomioistuin katsoo yhtiön tapaan, että ehdossa on tärkeää ilmoittaa selvästi mitkä veden virtaamat on puhdistettava ja tuomioistuin pitää siltä osin yhtiön esitystä täsmällisempänä kuin lääninhallituksen esitystä. Jutun käsittelyn aikana on käynyt ilmi, että myös hydroksidilietteen varastointisolusta tuleva vesi on puhdistettava, jonka vuoksi tämän tulee sisältyä ehtoon.

Puhdistuksen kestosta yhtiöllä ja lääninhallituksella on ollut erilaiset näkemykset. Yhtiön esityksen mukaan puhdistamo on käytettävä vähintään viisi vuotta toiminnan päättymisen jälkeen, jota lääninhallitus on vastustanut koska se uskoo, että aika on liian lyhyt. Lääninhallitus on katsonut, että puhdistusta on jatkettava niin kauan, kun siihen on tarvetta ja että valvontaviranomaisen olisi siksi voitava sekä pidentää että lyhentää puhdistuksen kestoa. Maa- ja ympäristötuomioistuimen mielestä on liian aikaista arvioida, kuinka kauan puhdistamon on oltava toiminnassa, vaikka on kohtuullista olettaa, että se on käynnissä ainakin

viisi vuotta. Tuomioistuin toteaa, että kaivannaisjäteasetuksessa on säännös, jonka mukaan kaivannaisjätelaitos saadaan suljetuksi vasta sitten, kun valvontaviranomainen on tarkastanut ja hyväksynyt puutteet poistavat toimenpiteet ja muut toimenpiteet, joita tarvitaan laitoksen sulkemiseen. Lisäksi on säännöksiä toiminnanharjoittajan vastuusta kaivannaisjätelaitoksen sulkemisen jälkeen (71-76 §). Tuomioistuin katsoo näin ollen, ettei ole tarkoituksenmukaista säännellä tarkemmin, kuinka kauan puhdistuksen tulisi kestää lopettamisen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella potentiaalisesti saastuneen veden puhdistamista koskeva ehto on muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (ehto 11).

Vesi päästöjen lopulliset ehdot tai koeajan määrääminen

Vesipäästöjen sisällöstä yhtiö on ensisijaisesti esittänyt, että kysymystä lopullisista vesipäästöihin sovellettavista ehdoista lykättäisiin koejaksolla, jonka aikana toiminnasta veteen joutuvien useiden aineiden päästöjen rajoittamisen teknisiä, ympäristöön liittyviä ja taloudellisia edellytyksiä selvitetään. Lääninhallitus on ensisijaisesti esittänyt, että vesipäästöjä koskevat lopulliset edellytykset on määrättävä sen sijaan, että asia lykättäisiin koeajalle. Toissijaisesti lääninhallitus on hyväksynyt asian lykkäämisen edellyttäen, että itäisen puron veden laadusta annetaan väliaikainen määräys lääninhallituksen ehdotuksen mukaisesti. Useat suomalaiset osapuolet ovat tuomioistuimen käsityksen mukaan katsoneet, että vesipäästöjä koskevat lopulliset ehdot on vahvistettava.

Kun toiminnan vaikutuksia ei voida ennustaa riittävällä varmuudella lupaa myönnettäessä, maa- ja ympäristötuomioistuin saa lykätä kysymystä ehdoista siihen saakka, kunnes on saatu kokemusta toiminnan vaikutuksista (ympäristökaaren 22 luvun 27 §).

Nyt käsiteltävässä asiassa on kyse uudesta toiminnasta. Kuten edellä on esitetty, tuomioistuin katsoo yhtiön osoittaneen, että rakentamalla ehdotetut puhdistamot toimintaa voidaan harjoittaa

vesiympäristöä luvattomasti huonontamatta tai vaarantamatta mahdollisuutta saavuttaa ympäristölaatu normi. Lääninhallituksen ehdotus lopullisiksi ehdoiksi perustuu tuloksiin, jotka yhtiö on saanut suoritetuista laskelmista ja laboratoriotesteistä. Pääkäsittelyssä yhtiö totesi, että se tutkii parhaillaan muita mahdollisia teknologioita päästöjen vähentämiseksi edelleen ja se on tällöin maininnut muun muassa käänteisosmoosin ja ioninvaihtotekniikan. Tätä taustaa vasten tuomioistuim katsoo, että esillä olevassa asiassa on asianmukaista lykätä kysymys vesipäästöistä koeajalle sen sijaan, että nyt päätetään lopullisista ehdoista ja määrätään väliaikaisia määräyksiä selvitysajanjakson ajaksi.

Pääkäsittelyssä lääninhallitus korosti, että koeaika voi koskea muitakin kuin yhtiön ehdottamia aineita niin, että selvitystä, kuten asia voidaan ymmärtää, laajennetaan jälkikäteen. Jos tuomioistuim toimintaa koskevan luvan myöntämisen yhteydessä ilmoittaa määräävänsä koeajan ympäristökaaren 22 luvun 27 § mukaan, on lykätty vain tätä asiaa, joka voidaan arvioida sitten, kun koeaika päättyy (vrt. oikeustapaukset maa- ja ympäristöylioikeuden tuomio 27 lokakuuta 2016 jutussa M 10214-15 ja MÖD 2004:4). Se mitä lääninhallitus toivoo, toisin sanoen laajentaa koeaikana selvitystä, ei siten ole mahdollista. Siksi lykättyssä asiassa tulee ilmoittaa selvästi, mitkä aineet kuuluvat lykätyn asian piiriin yhtiön ehdotuksen mukaisesti. Lykätty asia on näin ollen muotoiltava tuomion tuomiolauselman mukaisesti (lykätty asia nro 1).

Vaikka voi tuntua luonnolliselta mitata selvityksen aikana selkeytysaltaasta johdetun veden virtaama, jotta voidaan esimerkiksi laskea purkuvesistön kokonaiskuormitus, tuomioistuim katsoo, että tämä olisi mainittava myös selvitysmääräyksessä. Lisäksi selvitysmääräyksessä olisi selvennettävä, että selvityksen raportoinnin lisäksi yrityksen on tehtävä ehdotus lopullisiksi ehdoiksi. Ehdotuksessaan selvitysmääräykseksi yhtiö on todennut, että yhtiön on ilmoitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle ja valvontaviranomaiselle rikastamon käyttöönotosta, koska se säätelee, milloin selvitysmääräyksen mukainen ilmoitus on tehtävä tuomioistuimelle. Tuomioistuim katsoo, että on selkeämpää, jos kaikki yhtiölle asetetut tiedoksiantovelvollisuudet

mainitaan tuomiossa oman otsikkonsa alla. Selvitysmääräys (U1) on edellä esitetyn perusteella muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla.

Väliaikainen määräys päästöistä Hosiojärveen

Yhtiö on *ensisijaisesti* vaatinut, että väliaikaisen määräyksen tulee kattaa pH sekä kuparin, nikkelin ja sinkin liuenneet pitoisuudet. Pääkäsitelyssä kävi ilmi, että *toissijaisesti* vaaditaan, että väliaikaista määräystä sovellettaisiin useampiin aineisiin saman lääninhallituksen esittämän mallin mukaisesti, mutta eri pitoisuuksilla. Lääninhallitus on ehdottanut väliaikaista määräystä, joka kattaa samat aineet kuin yhtiön toissijainen vaatimus. Lääninhallitus on todennut, että sen väliaikaista määräystä koskeva ehdotus perustuu yhtiön tekemiin tutkimuksiin ja laboratoriokokeisiin. Yhtiö on puolestaan molempien ehdotustensa muotoilussa laskenut mitä pitoisuuksia on noudatettava, jotta ympäristölaatonormeista selvittäään Hosiojärven, olettaen, että se olisi vesiesiintymä. Tämän seurauksena yhtiön ja lääninhallituksen ehdottamat tasot useimmille parametreille eroavat suuresti toisistaan.

Tuomioistuin on päättänyt, että kysymys lopullisesta vesipäästöjen ehdosta lykätään koeajalle ja arvioinut, että toimintaa sellaisena, kun se on kuvattu, voidaan harjoittaa ilman, että vesiympäristölle aiheutuu luvaton vahinkoa. Soveltamalla tuona aikana lääninhallituksen esittämällä tavalla rangaistuksenalaista koeaikamääräystä, jossa on rajoituksia, jotka joissakin tapauksissa ovat yrityksen tutkimuksissa osoitettujen tasojen alapuolella, ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta.

Väliaikaista määräystä vahvistettaessa voi olla mahdollista, että siten kuin yhtiö on tehnyt, ”laskea takaperin” siitä mitä purkuvesistö voi sietää ympäristölaatonormia ylittämättä (vrt. maa- ja ympäristöylioikeuden ratkaisu 28. marraskuuta 2019 jutussa M 5798-18, s. 30). Tuomioistuimen mukaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että yhtiön ehdotus väliaikaiseksi määräykseksi sisältää pitoisuustasoja, jotka ovat useissa tapauksissa kohtuuttoman korkeita, erityisesti verrattuna suoritettujen laboratoriokokeiden tuloksiin. Tämä ei ole yhdenmukaista ympäristökaaren pyrkimysten kanssa koska tämä voi johtaa siihen, että parasta tekniikkaa ei käytetä. Tuomioistuimen mielestä on kohtuullista, että

väliaikaisissa määräyksissä marginaali laskettuihin päästöpitoisuuksiin nähden on useimpien parametrien osalta noin 2-kertainen. Sinkin ja sulfaatin kuukausikeskiarvojen osalta yhtiön ehdotus voidaan hyväksyä. Kokonaisfosforin ja nitraattitypen osalta hyväksytään lääninhallituksen ehdotus.

Yhtiön ehdotus enimmäisarvoiksi on pääsääntöisesti korkeampi kuin lääninhallituksen esitys. Selvitysajanjakson aikana yhtiö tutkii erilaisia puhdistustekniikoita ja hienosäätää suunnitellun laitoksen toimintaa.

Tuomioistuimen mukaan on kohtuullista, että yksittäiset arvot, lyhyenä aikana, voivat olla suhteellisen korkeita. Se, että tuomioistuin on muutoin määrännyt kuukausittaisia keskiarvoja, tarkoittaa myös sitä, että vain harvoissa tapauksissa yksittäinen arvo voi olla enimmäisarvon tasolla, koska muuten on olemassa vaara, että kuukausittaista keskiarvoa ei voida noudattaa. Näin ollen tuomioistuin katsoo, että yhtiön ehdotus enimmäisarvoiksi voidaan hyväksyä.

Edellä esitetyn perusteella väliaikainen määräys on laadittava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (väliaikainen määräys P1).

Väliaikainen määräys itäiselle puroille

Lääninhallitus on hyväksynyt vesipäästöjä koskevan kysymyksen lykkäämisen edellyttäen, että itäisen puron veden laatua koskeva väliaikainen määräys annetaan lääninhallituksen esityksen mukaan. Tämän tarkoituksena on valvoa toiminnan hajavuotojen kuormitusta yhdessä ylivuodon vaikutuksen kanssa. Yhtiö on vastustanut tätä ja on siinä tapauksessa, että tuomioistuin pitää tällaista väliaikaista asetusta tarpeellisena, esittänyt oman ehdotuksensa väliaikaisiksi ehdoiksi.

Ylivuodon määrän toiminnan selkeytysaltaasta Hosiojärveen on arvioitu, jutussa käytettävissä olevien tietojen mukaan olevan ensimmäisinä vuosina noin 10 prosenttia vedestä, joka valuu itäisestä purosta Tornionjokeen. Laitoksen hajavuotoriskin osalta, tässä tuomiossa määrätyn ehdon 12 mukaisesti, ojien, pumppukuoppien, altaiden ja muiden puhdistukseen sisältyvien laitoksen osien on oltava tiiviitä. Tuomioistuin arvioi näin ollen

että hajavuodot näin laajassa mittakaavassa ovat epätodennäköisiä, jotta ne selkeytysaltaasta aiheutuvien päästöjen lisäksi aiheuttavat mittauskelpoisia vaikutuksia itäisen puron suulla, varsinkaan nyt ajankohtaisen selvitysajanjakson aikana. Raja-arvolla tarkoitetaan tavallisesti paikkaa, jossa päästö poistuu laitoksesta, ottamatta huomioon mahdollista laimentumista (asetus ympäristövaarallisesta toiminnasta [1998:899] 11 b §). Maa- ja ympäristötuomioistuimen mukaan tästä säännöksestä ei ole syytä poiketa. Sen vuoksi itäisen puron suulle Tornionjokeen ei määrätä mitään tilapäistä määräystä. Vaikka väliaikaista määräystä ei ole annettu, yritys on ilmoittanut, että valvontaohjelmaan sisältyy näytteenotto näytteenottopaikasta SW4. Näin ollen on edelleen mahdollista seurata mahdollisia vaikutuksia itäisen puron veden laatuun.

Rakentaminen (ehdot 12-14)

Yhtiö on lääninhallituksen esittämien mielipiteiden jälkeen jättänyt pääkäsittelyssä lopulliset ehdotukset rakennusvaiheen ehdoiksi. Ehtoihin sisältyy hiekka- ja sivukivivaraston rakentaminen (ehtoehdotus 15), moreenivaraston rakentaminen (ehtoehdotus 14) ja puhdistettavan veden käsittelylaitosten suunnittelu (esim. ojat) (ehtoehdotus 13). Lääninhallitus on jättänyt oman ehdotuksensa hiekka- ja sivukivivaraston rakentamisen ehdoista yhtiön ehtoehdotuksen 15 sijaan.

Yhtiön ehdotus moreenivarastoista, jonka lääninhallitus hyväksyi, maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo varmistavan, että jälkikäsittelyyn on materiaalia ja ennen varastoinnin aloittamista valvontaviranomaiselle tehdään selväksi, mihin varasto sijoitetaan. Yhtiön ehdon muotoilu vaikuttaa myös asianmukaiselta ja ehto on näin ollen määrättävä sen mukaisesti (tuomiolauselman ehto 13).

Hiekka- ja sivukivivaraston suunnittelusta maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa alustavasti, että on olemassa hyviä syitä asettaa tätä koskeva ehto muun muassa siksi, että varasto olisi siellä ikuisesti ja että se on kaivannaisjätelaitos, joka sisältää potentiaalisesti happoa muodostavaa materiaalia. On myös hyviä syitä määrätä ehtoja siitä, miten puhdistettavan veden käsittelyyn tarkoitettujen laitosten osat

on suunniteltava. On kuitenkin tarpeen harkita tarkemmin, miten näiden osien ehdot olisi muotoiltava.

Hiekka- ja sivukivivaraston ehtoehdotusten osalta molemmissa on kuvaus rakennusmenetelmästä. Sekä yhtiö että lääninhallitus ovat katsoneet, että hiekka- ja sivukivivaraston suunnittelua tarkastamaan tulisi nimetä riippumaton henkilö. Toisin kuin lääninhallitus, yhtiö on myös todennut ehdoissaan, että riippumattoman henkilön on valvottava ehdon täytyminen. Samoin yhtiön ehdotus ehdoista, jotka koskevat sellaisten laitoksen osien rakentamista, joissa käsitellään puhdistettavaa vettä (ojat jne.), sisältää lausunnon, jonka mukaan riippumattoman henkilön on tarkastettava ehdon noudattaminen.

Ehdotuksesta, jonka mukaan ehtojen noudattaminen on tarkastettava riippumattoman henkilön toimesta, maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion. Toiminnan harjoittajan vastuulla on noudattaa lupaa ja lupaehtoja, myös urakoitsijaa palkattaessa sillä se, joka käyttää kaivannaisjätelaitosta on myös vastuussa siitä, että jätteenkäsittely laitoksen rakenne täyttää kaivannaisjäteasetuksen vaatimukset ja on varmistettava, että kaivannaisjätteen kuljetusta ei aloiteta ennen kuin valvontaviranomainen on tarkistanut, että laitos täyttää vaatimukset jotka voimassa oleva lupa, annetut määräykset ja päätetyt velvoitusmääräykset asettavat (kaivannaisjäteasetuksen 55 ja 65 §). Valvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa, että lupien määräykset ja ehdot täyttyvät. Nyt käsiteltävässä jutussa lisäksi kaivannaisjäteasetuksessa on säännöksiä, joiden mukaan lääninhallituksen on tarkastettava, että laitos täyttää asetetut vaatimukset ennen kuin kaivannaisjätteen kuljetus voidaan aloittaa (kaivannaisjäteasetuksen 66 §). Valvontaviranomaisella on mahdollisuus vaatia toiminnan harjoittajaa esittämään tiedot ja asiakirjat, jotka vaaditaan valvontaa varten (ympäristökaaren 26 luvun 21 §). Se, joka harjoittaa toimintaa, joka voi aiheuttaa haittoja ihmisten terveydelle tai ympäristölle, on myös velvollinen suorittamaan valvontaa varten tarpeellisia tutkimuksia toiminnasta ja sen vaikutuksista. Valvontaviranomainen

saa, jos se on sopivampaa, päättää sen sijaan, että joku muu suorittaa tällaisen tutkimuksen ja määrätä jonkun tekemään tutkimuksen (ympäristökaaren 26 luvun 22 §)

Joissakin tapauksissa voi olla sopivaa käyttää riippumatonta (ulkopuolista) tarkastajaa, joka katsastaa, dokumentoi ja raportoi laitosten suunnittelusta. Tämä voi helpottaa sekä toiminnanharjoittajan omavalvontaa että valvontaviranomaisen valvontaa. Tuomioistuin katsoo, että riippumattoman tarkastajan käyttäminen voi olla erityisen sopivaa esimerkiksi kaivannaisjätelaitoksen rakennustöiden kriittisessä vaiheessa. Riippumaton arviointi voi olla yritykselle keino saada aineistoa, joka osoittaa, että laitos on luvan mukainen ja lääninhallitukselle saada aineistoa ennen ilmoitusta tiedoksiannosta, että kuljetukset saadaan aloittaa.

Kaiken kaikkiaan tuomioistuin katsoo edellä esitetyn perusteella, että on sopivaa määrätä riippumaton (ulkopuolinen) tarkastaja tarkastamaan hiekka- ja sivukivivaraston rakentaminen, kun rakennustyöt valmistuvat kokonaan tai vaiheittain. Ei kuitenkaan ole sopivaa, kuten yhtiö on ehdottanut, määrätä ehdossa, että riippumaton tarkastaja voi valvoa ehdon noudattamista, vaan tältä osin lääninhallituksen ehdotus riippumattoman tarkastajan toimeksiannon laajuudesta on sopivampi. Tuomioistuin pitää neuvonpitoa riippumattomasta tarkastajasta riittävänä ja että ei ole välttämätöntä, että myös valvontaviranomaisen on hyväksyttävä henkilö. Riippumattoman tarkastajan raportit on toimitettava valvontaviranomaiselle ja on suositeltavaa, että raporttiin liitetään asiaankuuluvat tulospöytäkirjat. Nämä tulee toimittaa valvontaviranomaiselle valvontaviranomaisen kanssa sovittuina ajankohtina.

Hiekka- ja sivukivivaraston lähempää muotoilua koskevan ehdon osalta Lääninhallituksen esityksen voidaan jossakin määrin sanoa olevan laadittu viittaamalla siihen, mitä jutussa on mainittu, kun taas yhtiön ehdotus sisältää tarkempia vaatimuksia, jotka eivät sinänsä poikkea siitä, mitä jutussa on esitetty paitsi, että hiekka- ja sivukivivaraston rakentaminen voi tapahtua vaiheittain. Tuomioistuimen mielestä ei ole aiheellista erityisessä ehdossa viitata siihen,

mitä jutussa on mainittu, sillä tavalla kun sekä yhtiö että lääninhallitus ovat ehdottaneet, koska se käy jo ilmi yleisestä ehdosta. Esimerkiksi tiedot, jotka yritys on ilmoittanut, että käytettävä tiivis vuoraus on bitumigeomembraani (Bituminous Geomembrane Liner, BGL). Hiekka- ja sivukivivarasto koskevaan ehtoon olisi sen vuoksi sisällytettävä yhtiön ehdottama tarkempi menetelmä.

Edellä esitetyn perusteella ehto on muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (ehto 14).

Puhdistettavaa vettä käsittelevien laitoksen osien rakentamista koskevan ehdon osalta (ojat jne.), kuten edellä on todettu, tuomioistuin katsoo, että ei ole asianmukaista säätää ehdossa, että ehtojen noudattamista valvoo riippumaton henkilö. Ojien, pumppukuoppien ja altaiden rakentamiseen ei myöskään liity tällaisia kriittisiä vaiheita, jotka voivat antaa aihetta rangaistuksen alaisessa ehdossa määrätä riippumattoman tarkastuksen. Sitä vastoin tuomioistuin katsoo, että voi olla aiheellista täsmentää ehdoissa, että yhtiön on esitettävä tulospirustukset valvontaviranomaiselle valvontaviranomaisen kanssa sovittuna ajankohtana. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, ettei ole tarpeen säätää myöskään virtaussuuntaa tässä ehdossa, koska tuomioistuin on ehdossa 11 määrännyt, että vesi on puhdistettava. Vesi on siksi johdettava puhdistamoon, jotta ehto 11 täyttyy. Edellä esitetyn perusteella ehto on muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (ehto 12).

Jälkikäsittely (ehdot 15-18)

Yhtiö on ilmoittanut, että hiekka- ja sivukivivarasto peitetään niin sanotulla laadukkaalla peitteellä, 0,5 m tiivistetyllä bentoniittiin sekoitetulla moreenilla (noin 5 paino-%), suojakerroksella, joka koostuu 2 metristä määrittelemätöntä moreenia ja 0,1 metrin kerroksesta, jonka päällä on kasvinmuodostuskerros.

Sivukivipenger, joka sulkee rikastushiekan ja varastoidun sivukiven, jälkikäsitellään vähitellen (vuosina 6–10 toiminnan käynnistämisestä).

Avolouhokset 1-3 täytetään sivukivellä ja rikastushiekalla. Riippuen siitä, kuinka korkealle sivukivi ja rikastushiekka tulevat, myös näiden päälle tulee laadukas peite. Muut avolouhokset täyttyvät luonnollisesti vedellä.

Altaat (puhdistetaan ennen täyttöä) ja ojat täytetään, kun niillä ei enää ole mitään käyttöä, maahan kaivetut pumppausputket tyhjennetään ja suljetaan tai vaihtoehtoisesti puretaan pois ja tiet kaivetaan pois, päättyneen tarkastuksen jälkeen, maa valmistellaan ja peitetään moreenilla ja kasvitetaan sen jälkeen. Teollisuusalueen rakennukset puretaan ja mahdolliset epäpuhtaudet kuoritaan pois ja maa peitetään 0,2–1 m moreenikerroksella, joka sitten kasvitetaan.

Lääninhallitus on sekä kirjallisesti että pääkäsittelyssä korostanut selkeiden ehtojen tarvetta toiminnan jälkikäsittelylle. Lääninhallitus on erityisesti korostanut, että jälkikäsittelymenetelmän on täytettävä parhaan mahdollisen tekniikan vaatimus, jotta ei-toivottua ympäristövaikutusta ei synny missään vaiheessa ja että tehokas valvonta edellyttää selkeitä ehtoja. Pääkäsittelyssä sekä yhtiö että lääninhallitus esittivät erilaisia ehdotuksia jälkikäsittelylle, joista on keskusteltu ja joiden tuloksena yhtiöltä ja lääninhallitukselta on tullut erilaisia ehtoehdotuksia.

Sekä yhtiö että lääninhallitus ovat esittäneet, että jälkikäsittelymenetelmä on säänneltävä ehdoissa. Yhtiö on tehnyt neljä ehdotusta ehdoiksi sille, miten toiminta-alueen jälkikäsittelymenetelmää säännellään (ehtoehdotukset 16–18) sekä yhden ehdotuksen (ehtoehdotus 19) siitä, kuinka ehtojen noudattamista valvotaan. Lääninhallitus on esittänyt kahta muuta ehtoa yhtiön ehtoehdotusten 16-19 sijasta.

Lääninhallituksen ehdottamat ehdot merkitsevät sitä, että riippumaton tekninen tarkastaja tarkastaa työn ja antaa lausunnon tarkastuksesta, kun taas yhtiön ehdotus merkitsee sitä, että riippumaton tarkastaja tarkastaa ehtojen noudattamisen. Kuten tuomioistuin edellä totesi otsikon ”Rakentaminen” alla, ei ole sopivaa, kuten yhtiö on ehdottanut, mainita ehdoissa, että riippumattoman tarkastajan on tarkastettava ehtojen noudattaminen. Jos nimetään riippumaton tarkastaja, on sopivampaa, että hänen tehtävänsä rajoitetaan lääninhallituksen ehdottamalla tavalla, toisin sanoen, että kyse on pikemminkin katsastuksesta ja lausunnon antamisesta katsastuksesta.

Lisäksi, kuten tuomioistuin on edellä todennut otsikon ”Rakentaminen” alla, maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että silloin kun on sopivaa määrätä ehdoissa riippumaton tarkastus, on silloin kun ehtoihin sisältyy kriittisiä vaiheita. Esimerkiksi kaivannaisjätelaitoksen rakentamisen tai vaarallisen jätteen varastoinnin yhteydessä, missä on erittäin tärkeää varmistaa pohjarakenteen suunnittelu. Jälkikäsitteilyn osalta tuomioistuin katsoo, että siihen ei sisälly sellaisia kriittisiä vaiheita, että olisi asianmukaista määrätä ehdolla, että riippumattoman tarkastajan on tarkastettava työ. Tuomioistuin katsoo riittäväksi säännellä jälkikäsitteilymenetelmän ja milloin jälkikäsitteily on viimeistään aloitettava.

Jälkikäsitteilymenetelmästä ja näiden osien tarkastusohjelmien tarpeesta yhtiön ja lääninhallituksen ehdot ovat siis olennaisilta osin yhdenmukaisia keskenään ja tämän ehdon sääntely vaikuttaa asianmukaiselta ja sopivalta. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että ehdoksi tulisi määrätä lähinnä yhtiön ehdotus muutamien muutoksin. Laadukkaan peitteen suunnittelun kannalta tuomioistuimen mielestä on selkeämpää, jos määrätään, että suunnittelun on muotoiluperusteiden sijasta täytettävä tietty hapenkuljetusnopeus.

Kun kyseessä on erityinen jälkikäsitteilyn valvontaohjelma, tuomioistuin katsoo, että valvonnalle on määrättävä oma ehto. Olisi myös säädettävä, että yhtiön on toimitettava valvontaviranomaiselle asianmukaiset tulospöytäkirjat korjaavista toimenpiteistä. Ehdot jälkikäsitteilymenetelmästä ja menetelmän tarkastuksesta on esitetyn perusteella laadittava tuomiossa esitetyllä tavalla (ehdot 15-17 ja 22).

Tuomioistuin katsoo lisäksi, että toiminnan harjoittaja ottaa aikaisessa vaiheessa huomioon, miten toiminnan lopettaminen tulevaisuudessa toteutetaan. Yhtiö on lääninhallituksen pääkäsitteilyssä esittämien huomautusten johdosta antanut lopullisen ehtoehdotuksen 20, jonka mukaan toimeenpanokuvaus lopullisesta jälkikäsitteilystä on toimitettava valvontaviranomaiselle viimeistään vuotta ennen toiminnan suunniteltua lopullista päättymistä. Mitään huomautuksia ei ole tehty

lopullista ehtoehdotusta vastaan. Maa- ja ympäristötuomioistuimen mielestä ehdotus ehdoista on perusteltu ja asianmukainen ja sen vuoksi se säädetään (tuomion ehto 18).

Ekologinen kompensatio(ehto 19)

Tuomioistuimen perustelut ehdolle on mainittu aiemmin tuomion perusteluissa otsikon "Korvaavat toimenpiteet" alla.

Lajisuoja (ehto 20)

Sen varmistamiseksi, että lajien suojeluasetuksen 4 §:n kiellot eivät tule ajankohtaisiksi lapintiaisen, isotikan, pohjantikan, kuukkelin ja palokärjen osalta Nunasvaaran alueella, yhtiön ehdottama ehto siitä, että hakkuita ei saa suorittaa 1. päivän toukokuuta ja 31. päivän heinäkuuta välisenä aikana, säädetään (tuomion ehto 20).

Taloudellinen vakuus(ehto 21)

Yhtiö on arvioinut jälkikäsitteilykustannusten kokonaismääräksi 225 miljoonaa kruunua vuoden 2020 hintatason mukaan ja muotoillut taloudellista vakuutta koskevan ehdotuksensa sen mukaisesti ja ehdottanut, että taloudellinen vakuus, joka koskee hiekka- ja sivukivivaraston jälkikäsitteilyä, vahvistetaan asetettavaksi asteittain. Lääninhallitus ei ole vastustanut vakuuden asteittaista asettamista, mutta on arvioinut jälkikäsitteilyn kokonaiskustannuksiksi 413 miljoonaa kruunua ja että vakuuden kokonaismäärä nousee näin ollen tähän summaan.

Lääninhallitus on perustanut laskelmansa yhtiön arvioimiin 225 miljoonan kruunun kustannuksiin ja lisäsi sitten 20 % hankintojen epävarmuudesta ja 30 % kun lääninhallitus arvioi yhtiön yksikkökustannukset liian alhaisiksi. Lopuksi on lisätty 62 miljoonaa kruunua käyttöä ja kunnossapitoa varten ennen jälkikäsitteilyn toteuttamista, sen aikana ja sen jälkeen.

Yhtiö on käyttänyt yksikkökustannusten laskennassa paikkakohtaisia olosuhteita. Moreenin oletetaan olevan saatavilla toiminta-alueella. Yritys on sittemmin ottanut lähtökohdaksi todelliset kuljetusmatkat. Epävarmuustekijöiden osalta

hankinnoissa voidaan todeta yhtiön käyttäen kokemuksia yksikkökustannuksista laadukkaalle peitteelle, jotka ovat voittaneet valtion hankinnoissa ja jälkikäsitellyssä niin kutsutussa Svärträskin kaivoksessa. Moreenin kuljetusmatka tällä kaivoksella oli 8 km.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että laadukkaan peitteen kustannukset muodostavat suurimman osan jälkikäsitellyn kokonaiskustannuksista. Tuomioistuin arvioi, että laskettu laadukkaan tiiviskerroksen kustannus 350 kr/m² on kohtuullinen. Tämä johtuu siitä, että se perustuu toisesta kaivoksista saatuihin kokemuksiin ja että kuljetusmatka siellä oli pidempi. Muut yksikkökustannukset vaikuttavat kohtuullisilta. Rahavakuutta ei saa käyttää liiketoiminnan jatkamiseen konkurssin jälkeen vaan se on käytettävä kustannuksiin ympäristövahinkojen korvaamiseksi ja muihin entistämistöihin, joita toiminta saattaa aiheuttaa (ympäristökaaren 16 luvun 3 §). Tuomioistuin on näin ollen samaa mieltä yhtiön arvioituista jälkikäsitelykustannuksista, jotka ovat 225 miljoonaa kruunua vuoden 2020 hintatason mukaan.

Rahavakuuksien asteittaisen lisäämisen mallia ei ole vastustettu. Tuomioistuin ei myöskään vastusta tätä koska se tyydyttää aina kulloisenkin vakuuden tarpeen. Tuomioistuin katsoo kuitenkin, että on selkeämpää, jos kaikki yhtiöllä olevat ilmoitusvelvollisuudet mainitaan tuomiossa oman otsikkonsa alla.

Jälkikäsitelysuunnitelmassa yhtiö on todennut, että tulevien taloudellisen vakuuden varauksia on kustannusten nousun huomioon ottamiseksi korotettava rakennusalan indeksillä.

Tuomioistuin toteaa, että rakennusalan indeksi käsittää lähes 200 erilaista indeksisarjaa, jotka on jaettu pää-, ala- ja perusryhmiin. Yhtiö ei ole ilmoittanut, mitä indeksisarjaa sen mielestä tulisi käyttää. Lisäksi tuomioistuin on kokenut, että Ruotsin tilastokeskus (SCB) teki linjauksen syksyllä 2022 sillä seurauksella, että se lopettaa indeksimäärittämisensä ja priorisoi virallisiin tilastoihin liittyvät toimeksiannot.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo myös, että asetettua vakuutta tulee hintakehityksen kompensoimiseksi korottaa ajan mittaan, koska sen pitäisi aina vastata sen hetkisen vakuuden tarvetta (ympäristökaaren 16 luvun 3 § toinen kappale). Summan korotus määrätyn ehdon mukaisesti, asetettaessa vakuutta lisääntyneen hiekan ja sivukiven varastoinnin mukaan hiekka- ja sivukivivarastossa, katsotaan riittäväksi.

Jotta indeksi olisi käytettävissä ajan mittaan tuomioistuimen mielestä on tarkoituksenmukaista, että käytössä on virallisista tilastoista annetun asetuksen (2001:100) kattama indeksi. Tällöin vaikuttaa siltä, että kuluttajahintaindeksiä (CPI) on sopivinta käyttää.

Yhtiö on kertonut asiakirjoissa, että vakuuden laskennassa on käytetty vuoden 2020 yksikköhintoja. Kun nämä yksikköhinnat kirjattiin ensimmäisen kerran 28. maaliskuuta 2020 päivättyihin laskelmiin tuomioistuim olettaa, että yksikköhinnat ovat vuoden 2020 alusta. Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa sitä, että tuomioistuim katsoo, että rahavakuus (perusmäärä ja myöhemmät vaiheittaiset määrät) on oikaistava kuluttajahintaindeksiä vastaavaksi milloin tahansa ehdossa 21 määrättyinä ajankohtana. Peruskuukausi on tammikuu 2020 ja korotus tapahtuu viimeisimmän voimassa olevan kuluttajahintaindeksin mukaan sinä päivänä, jona vakuus annetaan tuomioistuimelle.

Yhtiö on ehdottanut, että ehdossa säänneltäisiin, milloin vaiheittain annettu vakuus on palautettava yhtiölle. Lääninhallituksella on ollut näkemyksiä siitä, miten tällainen ehtomääräys tulisi muotoilla. Maa- ja ympäristötuomioistuim voi todeta, että tuomioistuimen on jutussa otettava kantaa siihen, onko vakuus asetettava, vakuuden suuruus ja voidaanko vakuus asettaa vähitellen (ympäristökaaren 16 luvun 3 §). Tuomioistuimen näkemyksen mukaan tässä vaiheessa ei ole mahdollista määrittää, milloin vakuus on tarkoituksenmukaista palauttaa, koska tällainen määräys voisi vaarantaa sen, että vakuus ei ole jossakin vaiheessa riittävä. Vaikka yhtiö ei voi hyödyntää ympäristökaaren 24 luvun 5 § ensimmäisen kappaleen 12 kohdan mukaista uudelleenarviointisäännöstä, jos vakuus olisi jossakin vaiheessa suurempi kuin on tarpeen, yhtiöllä on

mahdollisuus ehdon muutoksenhakuun ympäristökaaren 24 luvun 13 § mukaan. Jos yritys katsoo, että vakuus on milloin tahansa suurempi kuin on tarpeen, yhtiö voi siten käyttää tätä mahdollisuutta vakuuden määrän tarkistamiseksi (vrt. korkeimman oikeuden ratkaisu NJA 2011 s. 296 ja prop. 2021/22:219, s. 53f.).

Edellä esitetyn perusteella rahavakuutta koskevat edellytykset on muotoiltava tuomion tuomiolauselmassa esitetyllä tavalla (ehto 21).

Valvonta (ehdot 22-23)

Kuten maa- ja ympäristötuomioistuin edellä totesi, erillinen ehto jälkikäsitteilyn valvontaohjelmaa varten määrätään (ehto 22).

Yhtiö on, lääninhallituksen esittämien mielipiteiden jälkeen, antanut lopullisen ehtoehdotuksen valvontaohjelmasta rakennusvaiheelle ja toimintavaiheelle. ELY-keskuksen pyynnön osalta, joka koskee valvontaohjelmien toimittamista ELY-keskukselle lausuntoa varten ennen ohjelman hyväksymistä, tällaista käsittelyä ei tueta kansallisessa lainsäädännössä tai rajajokisopimuksessa. Yhtiön ehdottamat ehdot vaikuttavat näin ollen maa- ja ympäristötuomioistuimen käsityksen mukaan perustelluilta ja tarkoituksenmukaisilta ja ne on säädettävä (ehdot 23-24 tuomiossa).

Delegoinnit

Maa- ja ympäristötuomioistuin saa ympäristökaaren 22 luvun 25 § kolmannen kappaleen mukaan valtuuttaa valvontaviranomaisen määräämään vähämerkityksisempiä ehtoja. Yhtiö ei ole tehnyt ehdotuksia, että valvontaviranomainen saisi päättää ehdoista miltään osin.

Korvaavien toimenpiteiden osalta tuomioistuin on todennut, että valvontaviranomainen voi päättää korvaavista toimenpiteistä (ehto 19).

On myös sopivaa valtuuttaa lääninhallitus määräämään lähempiä ehtoja, joita näissä puitteissa mahdollisesti tarvitaan. (D1).

KÄYNNISTYSAIKA JNE.

Käynnistysaika ja työaika

Yhtiö on ehdottanut, että ympäristövaarallisen toiminnan käynnistysajaksi asetettaisiin kymmenen vuotta ja vesitoiminnan työajaksi määrätään kymmenen vuotta siitä, kun lupapäätös on saanut lain voiman. Tätä ei ole vastustettu ja maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että ehdotetut ajat ovat sopivia. Ympäristökaaren 22 luvun 25 §:n toisen kappaleen nojalla ympäristövaarallinen toiminta on määrättävä aloitettavaksi viimeistään kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun lupa on saanut lainvoiman ja vesitoimintaa koskeva työ on saatettava päätökseen kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun osatuomiosta on tullut lainvoimainen.

Vesitoiminnan aiheuttamat odottamattomat vahingot

Yhtiö on esittänyt, että vesitoiminnan aiheuttamista ennakoimattomista vahingoista johtuvien korvausvaatimusten jättämisen määräaika asetettaisiin viideksi vuodeksi työajan päättymisestä. Tätä ei ole vastustettu ja maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että ehdotettu aika on sopiva. Maa- ja ympäristötuomioistuim määrää siksi, että ennakoimattomista vahingoista ilmoittamisen määräaika on viisi vuotta työajan päättymisestä.

Täytäntöönpano

Yhtiö on pyytänyt, että lupa voidaan ottaa käyttöön, vaikka tuomio ei olisi saanut lain voimaa. Yhtiö on perustellut pyyntöään pääasiassa seuraavasti. Talgalle on tärkeää aloittaa suunnitellun toiminnan rakennustyöt mahdollisimman pian luvan myöntämisen jälkeen. On olemassa akuutti tarve muuttaa yhteiskunnan talous fossiilittomaksi. Tämä edellyttää energian varastointiratkaisuja, toisin sanoen akkuja. Nunasvaaran grafiitti voi antaa merkittävän panoksen sähköistetyn, fossiilittoman tulevaisuuden kehittämiseen. Luvalla odotetaan olevan myös merkittäviä myönteisiä sosioekonomisia vaikutuksia työpaikkojen lisääntymisen muodossa. Kuvattujen ja toiminnalle suunniteltujen suojatoimenpiteiden ansiosta vastakkaisiin etuihin kohdistuvan vaikutuksen odotetaan olevan rajallinen. On mahdollista, että palautus tapahtuu, toisin sanoen toimenpiteet ovat peruutettavissa. Kaiken kaikkiaan yhtiö katsoo, että täytäntöönpanomääräykselle on olemassa perusteet.

Lääninhallitus on vahvistanut niin sanotun täytäntöönpanomääräyksen antamisen, edellyttäen, että hyväksytty rahavakuus on olemassa. Luonnonsuojeluyhdistys ja Talman saamelaiskylä ovat vastustaneet vaadittua täytäntöönpanomääräystä ja esittäneet yhteenvetona, että se ei ole tarkoituksenmukaista koska toimintaan liittyy merkittävä kajoaminen luontoon, joka vaikuttaa saamelaiskylään, että hakemuksen aineistosta on erilaisia näkemyksiä ja että jutussa on tärkeitä periaatteellisia kysymyksiä, jotka on ratkaistava lopullisesti tuomioistuimessa ennen toiminnan aloittamista.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion mukaan yhtiö on esittänyt täytäntöönpanomääräykselle vahvoja syitä, kuten erityinen tarve siirtyä yhteiskunnassa fossiilittomaan tulevaisuuteen. Haettua toimintaa vastaan on kuitenkin esitetty huomautuksia ja sekä luonnonsuojeluyhdistys, saamelaiskylät että yksityishenkilöt ovat vastustaneet hakemusta, mikä sinänsä puhuu täytäntöönpanomääräystä vastaan. Toisin kuin yhtiö, tuomioistuin katsoo edelleen, että toiminta voi jo alkuvaiheessa aiheuttaa ympäristöön ja maisemaan muutoksia, jotka ovat pitkäkestoisia ja joiden entisöinti vie poronhoidon näkökulmasta pitkän ajan. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että yrityksen täytäntöönpanon syyt eivät ole painavampia kuin syyt, joiden vuoksi yleistä sääntöä sovelletaan tässä tapauksessa, toisin sanoen luvan on saatava lainvoima, ennen kuin se saadaan ottaa käyttöön (vrt NJA 2012 s. 623). Tuomioistuin hylkää näin ollen yrityksen vaatimuksen täytäntöönpanomääräyksestä.

TIEDOKSIANTOVELVOLLISUUS

Ehdossa 21 tarkoitettu rahavakuus on annettava vaiheittain tietyn ajan kuluttua luvan käyttöön ottamisesta ja selvitysmääräyksen U2 selvitysajanjakso on määritetty saman ajankohdan perusteella. Yhtiön on siis ilmoitettava luvan käyttöön ottamisesta tuomioistuimelle. Myös valvontaviranomaiselle on ilmoitettava asiasta vastaavalla tavalla.

Selvitysmääräyksen U1 selvitysajanjakso on määritetty sen perusteella, milloin rikastamo on otettu käyttöön. Jotta tuomioistuin saisi tiedon

käyttöön ottamisesta ja että selvitysaika täten juoksee, yhtiö velvoitetaan ilmoittamaan asiasta tuomioistuimelle.

MUUT VAATIMUKSET

Korvausvaatimukset

Erika Bjurholt, Per-Erik Bjurholt ja Peter Petterson ovat asian yhteydessä esittäneet vahingonkorvausvaatimuksia. Jan Johansson, Anette Johansson ja Eric Johansson ovat ilmoittaneet aikovansa vaatia korvausta, mutta eivät ole jutun käsittelyn aikana eritelleet korvausvaatimuksiaan.

Yhtiö on vastustanut kaikkia korvausvaatimuksia ja esittänyt, että vaaditut korvaukset koskevat sitä yhtiön toiminnan osaa, joka on ympäristökaaren 9 luvun mukaan ympäristövaarallista toimintaa ja että sellaisen toiminnan aiheuttamaa korvausta ei oteta esille toiminnan lupahakemuksen yhteydessä ja että osapuolten halutessa ajaa sellaisia korvausvaatimuksia, niiden on ympäristökaaren 32 luvun mukaan nostettava erityinen kanne.

Maa- ja ympäristötuomioistuim yhtyy yhtiön arvioon, jonka mukaan korvausvaatimukset liittyvät ympäristövaarallisen toiminnan vaikutuksiin ja että niitä ei voida harkita ajankohtaisen jutun puitteissa. Vaatimukset on näin ollen hylättävä.

Kalastusmaksu

Metsähallitus ja luonnonvarainstituutti ovat korostaneet, että lupien yhteydessä olisi harkittava kalastusmaksun perimistä. Lääninhallitus on korostanut, että kalastusmaksu voidaan nähdä korvauksena vesiympäristöön kohdistuvista vaikutuksista. Yhtiö on vastustanut kalastusmaksun maksamista ja on esittänyt, että tämä ei ole ajankohtaista, koska ei ole olemassa vaaraa aiheuttaa vahinkoa Tornion ja Kalixin jokijärjestelmässä esiintyville kalalajeille. Lääninhallituksen huomautuksesta yhtiö sitoutui pääkäsittelyssä ottamaan ekologisen kompensaation jatkoselvitykseen mukaan vesiympäristöt.

Tuomioistuin katsoo, että toiminnalla ei ole sellaista vaikutusta kalastusintresseihin, että erityiselle kalastusmaksulle on perusteita lain vesitoimintaa koskevista erityissäännöksistä 6 luvun 5 § mukaan. Suunnitellut toimenpiteet eivät myöskään ole peruste yleisen kalastusmaksun vahvistamiselle lain vesitoimintaa koskevista erityissäännöksistä 6 luvun 6 § mukaan.

Muut vaatimukset

Siltä osin, kun vastapuolten ja lausuntoelinten vaatimuksia ei ole täytetty tai erityisesti käsitelty maa- ja ympäristötuomioistuimen päätöksessä tai hakija muuten niihin suostunut, tuomioistuin katsoo, ettei näiden vaatimusten hyväksymiselle ole perusteita.

KUSTANNUKSET

Harkintamaksu

Maa- ja ympäristötuomioistuin on päättänyt 3. päivänä kesäkuuta 2020 antamassaan päätöksessä, että hakija maksaisi 61 000 kruunun harkintamaksun ympäristökaaren harkinta- ja valvontamaksuista annetun asetuksen nojalla. Yhtiö on pääkäsittelyssä esittänyt, että harkintamaksu, joka on määrätty ja maksettu, on oikein laskettu. Tuomioistuin ei näe syytä muuttaa aiempaa harkintamaksua koskevaa päätöstä. Maksu vahvistetaan näin ollen lopullisesti samansuuruiseksi.

Oikeudenkäyntikustannukset

Gabnan saamelaiskylä on vaatinut 126 602 kruunun korvausta oikeudenkäyntikuluista, josta omaa työtä 64 000 kr (16 työpäivää á 4 000 kr), kolmen hengen läsnäolo pääkäsittelyssä kolme päivää 48 000 kr, matka pääkäsittelyyn 4 802 kr (35 kr per 10 km) ja asuminen 9 800 kr. Gabnan saamelaiskylä toteaa, että kustannukset johtuvat osittain haetusta vesitoiminnasta.

Talman saamelaiskylä on vaatinut korvausta oikeudenkäyntikuluista 1 748 264 kruunua, josta 1 296 000 kr asiamiehen palkkio, 145 800 kr hukka-ajasta, 88 584 kr asiamiehen kuluista, 177 000 kr saamelaiskylän sijaiselle työansion menetyksestä ja 40 880 kr majoituksesta, matkasta ja päivärahoista saamelaiskylän sijaiselle.

Talman saamelaiskylä väittää, että poronhoitoon liittyvät kysymykset kuuluvat erottamattomasti haettuun vesitoimintaan, joka vaikuttaa muun muassa Hosiojärveen, läntiseen ja itäiseen puroon sekä ympärillä oleviin soihin ja että sillä on vaara vaikuttaa poronhoitoon saamelaiskylässä pääkäsittelyssä kuvatulla tavalla. Talman saamelaiskylä on korostanut yhtiön vahvistaneen käsittelyn aikana, että vesitoiminnan selvitys on otettu huomioon yhtiön porotalouteen kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa ja että istunnossa on edellytetty saamelaiskylän edustajan ja varajäsenen läsnäoloa saamelaiskylän oikeuksien turvaamiseksi.

Yhtiö on vastustanut saamelaiskyläiden vaatimusta oikeudenkäyntikustannuksista. Lopuksi yhtiö väittää, ettei mitään osaa kustannuksista voida yhdistää siihen, että kyseiset vesitoiminnot vaikuttavat saamelaiskyläihin, erityisesti Gabnan saamelaiskylään, jonka laitumet ovat toiminta-alueen eteläpuolella ja niihin vaikutetaan vain näiltä osin. Yhtiö on huomauttanut, että haettu vesitoiminta on hyvin rajallinen ja sisältää vain vähäisen pintaveden ottamisen Hosiojärvestä, pohjaveden poisjohtamisen avolouhoksista ja muista osista, joka koskee rakentamista veden päälle. Yhtiö on huomauttanut, että vahinko, joka voi aiheutua Talman saamelaiskylälle on teoreettinen tai täysin merkityksetön ja että itäisessä ja läntisessä purossa odotettavissa olevilla virtaamien muutoksilla on vain vähäinen vaikutus saamelaiskylään ja poronhoitoon. Yhtiö on myös esittänyt, että se mitä saamelaiskylät ovat ottaneet esille kirjeenvaihdossa ja pääkäsittelyssä, on koskenut ympäristövaarallista toimintaa ja että jos oikeus korvaukseen on jossakin osassa, vaadittuja kuluja olisi vähennettävä huomattavasti ja jaettava ne osiin. Yhtiö ei ole vahvistanut mitään summia sinänsä kohtuullisiksi.

Asia koskee sekä luvan myöntämistä ympäristövaaralliselle toiminnalle että vesitoiminnalle ja arvioinnin lähtökohtana on, että oikeus oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen koskee vain sitä osaa jutusta, joka kuuluu vesitoimintaan (ympäristökaaren 25 luvun 1-2 §§ ja oikeustapaus MÖD 2010:39). Kustannukset siltä osin, kun vastapuoli ei hyväksy niitä, voidaan ainoastaan korvata, jos niitä pidetään tarkoitukseensa nähden kohtuullisina (oikeudenkäyntikaaren 18 luvun 8 §).

Korkein oikeus on oikeustapauksessa NJA 2004 s. 590 katsonut, että asianomistajaksi vesitoimintaluvan hakemusjutussa katsotaan jokainen henkilö, jolle haettu toiminta voi aiheuttaa vahinkoa tai muuta haittaa, jos vahingon tai haitan riski koskee lailla suojattua etua eikä se ole puhtaasti teoreettinen tai täysin merkityksetön.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että vesitoiminta jutussa koskee avolouhokseen vuotavan pohjaveden poistamista, pintaveden poisjohtamista Hosiojärvestä, pienehkön pintavesialueen täyttämistä, ojien rakentamista sekä sedimentointi- ja selkeytysaltaita. Talman saamelaiskylällä on talvilaidun alueella, jolle teollisuusalue rakennetaan ja jolla vesitoimintaa harjoitetaan. Tuomioistuimen näkemyksen mukaan poronhoidolle mahdollisesti aiheutuvat haitat ja vaikutukset, jotka johtuvat ympäristövaarallisesta toiminnasta ja haetun vesitoiminnan vaikutus ovat niin vähäisiä, että ne eivät voimassa olevan käytännön mukaan anna saamelaiskylille oikeutta korvaukseen. Gabnan saamelaiskylän ja Talman saamelaiskylän korvausvaatimukset oikeudenkäyntikuluista hylätään sen vuoksi.

KUINKA PÄÄTÖKSESTÄ VALITETAAN, katso liite 2 (MMD-01)
Valitukset viimeistään 26. huhtikuuta 2023.

Anna Svedjevik

Per Lagervall

Lena Nilsson

Tuomioistuimen päätöksentekoon ovat osallistuneet raatimies Anna Svedjevik, tekniset neuvokset Per Lagervall ja Lena Nilsson sekä erityiset jäsenet Fred Mellberg ja Lennart Mattsson.

